

DIVANE DOMNEȘTI DIN MUNTENIA

ÎN SECOLUL AL XV-LEA

DREGĂTORI ȘI BOERI

1389—1496

DE

GEORGE D. FLORESCU

— — —

MIRCEA I CEL BĂTRÂN

1486 — † 1418 Ianuarie 31

Mai toți istoricii noștri sunt de acord asupra anilor de domnie ai lui Mircea cel Bătrân. Doar numai că unii ca d. N. Iorga și d. C. Kogălniceanu ne indică pe un Vlad Voevod între 1394—95 (v. Iorga: *Istoria Românilor*) sau între 1396—97 (v. C. Kogălniceanu: *Istoria Românilor* vol. I. 1903). Pe acest Vlad îl vom numi Vlad I.

I. 1389 *Septembre 4, Râmnic* ¹⁾

Mircea Vv. dăruiește Mănăstirii Cozia o parte din satul Jiblea care fusese a boerilor Stanciul, Costea, Vâlcu, Albul și Radomir, cărora le dăruiește în schimb satul Orlești pe Olt, scutindu-le într'această timp și partea ce le mai rămăsese în Jiblea.

Mărturiile domnești: Popa Chir Nicodim, Popa Gavril și Sarapion și jupanii: Vladislav dvornicul, Bars Roman, Mădrăciță, Truție, Vlad, Dan, Oancea Mogoș, Danciul, Cârștian.

¹⁾ v. C. Giurescu: *Despre boeri* p. 22 n. 2; v. și pag. 27—28; v. Arh. St. copie slavă în fragment original și traducere de Dl. Stoica Nicolaescu.

II. 1391 *Decembre 27, Argeș* ¹⁾

Mircea Vv. dăruiește egumenului Stanciu și fratelui său Călinu moșia Scoreiu din Țara Făgărașului.

Mărturiile domnești: Vlad vornicul, Drăgan banul, Salpan ²⁾ Algia ³⁾, Groza Moldovan, Sapan ⁴⁾ Aga, Holdovics logofăt ⁵⁾.

¹⁾ v. Hurmuzaki vol. I. partea II-a p. 341—42.

²⁾ = jupan

³⁾ = Aldea boer însemnat al lui Mircea (v. nota 2 doc. III).

⁴⁾ = jupan

⁶⁾ = Baldovin logofăt. În vremurile acestea logofătul era grămaticul hrisovului (v. divanele următoare).

III. 1394 *Januarie 8, indiction 15, Fără loc* ¹⁾

Mircea Voevod întărește Mănăstirei Cozia, ctitoria sa, stăpânire peste locul Călimănești de la Olt, care fusese mai înainte a boerului său Nan Dobu. În acest hrisov Voevodul mai întărește și alte moșii.

Mărturiile domnești: Mitropolitul Chir Antim a toată Ungro-Vlahia, Mitropolitul Severinului Athanasie, Egumenul Vladislav, Stănil Banul, Jupan Vladislav, Jupan Manea, Jupan Alaman, Jupan Bars, Jupan Danciul, Jupan Milcul, Voico, Aldea, ²⁾ Dănișor, protovistieru Popșor, vistieru Șerban, stolnicul Bratu, Costea picernic, ³⁾ Sin spătar, Lubaș pivnicer, Filos logofăt ⁴⁾.

¹⁾ v. St. Nicolaescu: Alexandru Aldea în Rev. pt. Istorie Arheologie și filologie 1922 p. 230 nota,

²⁾ A fost identificat cu Alexandru Aldea Voevod. Nu cred posibil acest lucru, genealogicește vorbind.

³⁾ = paharnic.

⁴⁾ Dregătoria de logofăt este aci luată ca grămatic (v. mai departe).

IV. *Fără an (1391—1400), Fără lună, zi și loc* ¹⁾

Mircea Voevod întărește boerilor săi Ioan, Borcea și Călin satele Braniștea Urășei și Vadul Șercăei dimpreună cu muntele Lereștilor, scutindu-i de toate dijele.

Mărturiile domnești: Jupan Vlad, Drago ban ²⁾ Jupan Aldea, Jupan Aga, Jupan Bran, Jupan Cristian, Jupan Vălcan, Jupan Duca, Jupan Cioban, Stan Drăgan, Aldea velichi ³⁾ logofăt, scris de Badea.

¹⁾ v. Pușcariu Ion: Fragmente istorice despre boerii din Țara Făgărașului vol. IV, p. 45/9. Data documentului a fost greșit citită ca fiind 1417. Hrisovul publicat în transcriere românească cu caractere cirilice zice că a fost tălmăcit la 1617 Iulie 10 de Protopopul Vasilie, iar copia germană (anestecată cu citațiuni latinești) care urmează transcrierei române în Pușcariu, a fost făcută de Antonie Monea Vineșcul în Făgăraș la 1733 Iulie în 23 (în tălmăcirea română) sau 30 (după transcrierea germană, care de altfel este semnată de Ionaș Mone de Also Venecza). De altfel corectarea datei de mai sus a fost făcută încă de Al. A. Vasilescu (v. Urmașii lui Mircea cel Bătrân în Rev. pt. ist. arh. și fil. vol. XVI 1922 pag. 122 nota 4). Anii 1391—1400 i'am împrumutat și noi dela această lucrare bazându-ne pe boerii martori și în alte documente contemporane acestor ani de la Mircea I. D. C. C. Giurescu în recenta-i lucrare: Organizarea financiară sub Mircea cel Bătrân în An. Acad. Rom. ser. III. Tom. VII. Mem. I. 1927 p. 10 susține totuși anul 1417.

²⁾ Trebuie să fie identic cu Drăgan banul dela 1391 și 1398 v. scrisoarea boerului Aldea mai jos.

³⁾ Prima oară că întâlnim acest termen în analele divanelor Țării Românești.

V. 1400 Iulie 20, Argeș ¹⁾

Mircea Vv. donează boerilor Micul și Stoia jumătate din satul Mândra ²⁾.

Mărturiile domnești: ³⁾ Vlad ur ⁴⁾, Ioan ur ⁵⁾, Nelka ⁶⁾, Luka ⁷⁾, Stănil ⁸⁾, Marin ⁹⁾, Koszte ¹⁰⁾, Bratul ¹¹⁾, Duda ¹²⁾, Blalum logofet ¹³⁾.

¹⁾ v. Pușcariu op. cit. p. 43/5

²⁾ v. idem; reproduc în singura copie ungurească existentă aflată la familia Szokacs din Mândra.

³⁾ Dăm aci înșirarea mărturiilor domnești textual după copia ungurească publicată de Pușcariu op. cit. p. 44 căutând mai jos în note a identifica pe boerii aceștia prin comparație cu celelalte divane dela Mircea cel Bătrân.

⁴⁾ «Ur» se traduce din ungurește prin «domn» «nea» «neică», aci însă cred că înțelesul este «jupan» și într'adevăr aflăm pe jupan Vlad la 1398 (v. mai departe documentul boerului Aldea No. XI) cât și în hrisovul nedatat de mai sus (v. No. IV.).

⁵⁾ Nu întâlnim pe acest boer în nici un alt divan a lui Mircea. Inclîn a crede că este o eroare în traducere.

⁶⁾ Nici acest boer nu ne este cunoscut ca divanist al lui Mircea, poate însă fi Vâlcân sau Milco. Pe primul îl întâlnim cu atributul de jupan la 1391—1400, fiind al 7-lea boer martor; iar pe Milco = Milcul îl aflăm în hrisovul din 1394 printre mărturiile domnești cu acelaș atribut, tot al 7-lea boer martor după cele 3 fețe bisericești.

⁷⁾ Singura oară când întâlnim un boer cu acest nume.

⁸⁾ Nu cred să poată fi identificat cu Stănilă banul dela 1394 dar poate unul și acelaș personaj cu Stănil comis, al 9-lea boer martor la 1415. Iunie 10 (v. mai sus în text).

⁹⁾ Acelaș cu Jupân Martin din 1415 Iunie 10 (v. documentul No. X).

¹⁰⁾ Identic cu Costea picernic (= palarnic) al 15-lea boer martor.

¹¹⁾ Identic cu stolnicul din hrisovul citat la nota precedentă, îndată înaintea picernicului.

¹²⁾ Nume pe care nu l'am întâlnit până acum și care trebuie să fie și el rău transcris, poate Duda să fie Duca din documentul nedatat (v. No. IV).

¹³⁾ Nu cred să mă înșel susținând că acest logofăt aflat ca ultim martor aci, este grămăticul hrisovului, totuși, numele acesta foarte stălcit în transcrierea ungurească, trebuie să fie căutat prin identificare cu Baldovin sau Mihail Logofeții.

VI. 1409 Mai 11, Giurgiu ¹⁾.

Mircea Vv. scutește de mai multe dări satul Polcouții închinat de jupan Galea Mănăstirei Strugalea în urma cererii următorilor boeri: Baldovin Logofăt, Jupan Șerban și Radu a lui Stan.

Mărturiile domnești: ²⁾ Radu ban, jupan Dragotă, Stanciu fiul lui Barbu, Radu fiul lui Stanciul, Șerban vistier i namestnic ³⁾ Gostian Negrul, jupan Belotă, Manciu vistier, Baldovin logofăt, Mihail grămătic ⁴⁾.

¹⁾ v. Hasdeu: Arhiva istorică I. 1 p. 97—8, unde data este greșită, hrisovul purtând acolo anul 1399; v. corectarea acestei date C. Giurescu op. cit. v. C. C. Giurescu: Contribuții la studiul marilor dregătorii din sec. XIV. și XV. 1926 p. 32 nota 5 și p. 28.

²⁾ Transcrierea de mai sus s'a făcut după Hasdeu; dau totuși la vale și transcrierea textuală a divanului cum l'am aflat din Miletici și Agura: Sbornik IX АҢКО-РОМАНУТЕ И ТЕНТА САРБАНУКА ИИЧИНУТЕ p. 328.

Radu ban, jupan Dragotă, Stanciul Barbulov imă, Radul Stanulov imă, Șerban vistiari, Iarcăi namestnic Gostea (= *корект*) i *ураган* i jupan Bealotă i Manciul vistiari logofătul Baldovin scrie Mihail.

³⁾ = locțiitor.

⁴⁾ Aci Mihail este grămatic; acest boer fiind același cu logofătul Mihail ultimul boer divanist la 1415 Martie 28 (v. mai departe în text).

VII. 1413 August 6, indictionul 6, Câmpulung ¹⁾

Mircea Vv. reînnoește tratatul de comerț încheiat de predecesorii săi cu pârgarii Brașovului, stabilind taxele vamale pentru fiecare lucru adus în țară sau scos.

Mărturiile domnești: Radu ban, jupan Andriaș, jupan Stoica Rusul, jupan Badea al Vameșului, scriitor logofătul Baldovin.

¹⁾ v. I. Bogdan: Doc. și Regeste relative la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria în sec. XV. și XVI. ed. I p. 3–5; v. idem ed. II p. 3–6.

VIII. 1413 August 25, Târgoviște ¹⁾

Mircea Vv. oprește confiscările și zălogirile de mărfuri și de oameni dând și un privilegiu comercial Brașovenilor.

Mărturiile domnești: Radu Kalacca ²⁾, pridem banus noster, nunc autem iudex et palatinus curiae nostrae ³⁾, item Scherban, item Andreas, item Radol fratre Kazan, item Waldowin logofeth ⁴⁾.

¹⁾ v. Bogdan op. cit. ed. II. vol. I p. 35–8. Acest privilegiu se află într-o scrisoare de reînnoire a privilegiului acesta a lui Dan Vv. purtând data de 1431 Ianuarie 30, indiction 9 (v. mai jos în text) (v. Hurmuzaki XV. p. 8–10).

²⁾ Kalacca = Calotă, după dl. C. C. Giurescu op. cit. p. 43 nota 2.

³⁾ Formula latină se traduce precum urmează: fostul nostru ban însă acum judecătorul și palatinul curtei (= vornic).

⁴⁾ Baldovin Logofătul cunoscut nouă de mai înainte; aci ca și în alte hrisoave grămatic al privilegiului.

IX. 1415 Martie 28, indiction 8, Mănăstirea Cozia ¹⁾

Mircea Vv. confirmă Mănăstirii Cozia venitul vămei de la Genune

Mărturiile domnești: Radul ban, jupan Voico, protovistieru Popșor, logofātu Baldovin, Aga ban, Jupan Utmeș, Jupan Stoico Rusa ²⁾, Jupan Albul, Jupan Crăstea și Mihail logofăt scrie ³⁾.

¹⁾ v. I. Bogdan: Un hrisov al lui Mircea cel Bătrân, în Analele Academiei Române tom. XXVI. No. 4 pag. 109–115 (1903).

²⁾ = Jupan Stoica Rusul (v. documentul următor în text).

³⁾ v. nota 4 doc. VI.

X. 1415 Junie 10, Argeș ¹⁾

Mircea Vv. întărește lui Vlad cu nepoții săi: Sișa și Buia și lui Stănilă cu frații săi, ca să-i fie lui Vlad cu toți nepoții săi

Buia, Sișa și lui Stănilă cu frații săi satul Beala din Județul Motrului, scutindu-le și de alte dări.

Mărturiile domnești: Radul ban vornic, jupan Martin, Aga ban, jupan Stoica Rusul, jupan Dragomir de la Segarcea, Baldovin Logofătul, Micul vistier și *Vasea spătar*, Stănilă comis, Manea stolnic Gherghina paharnic, scrie Mihail grămatic.

¹⁾ v. I. Bogdan op. cit. p. 114/15; v. C. Giurescu op. cit. p. 23 nota 7. De altfel acest document este ultimul cunoscut mie de la Mircea cel Bătrân având mărturii domnești. — Majoritatea din boerii martori îi vom afla în divanul lui Mihail W. fiul lui Mircea, succesorul său la tron și fost asociat cu tatăl său la domnie.

Afară de aceste zece documente cu mărturii domnești, singurile cunoscute nouă de la Mircea Vodă cel Bătrân, mai avem să adăugăm hrisovul boerului Aldea purtând data de:

XI. 1398 Noembre 21, indiction 7. Fără loc.¹⁾

Prin care acesta dă Mănăstirei Cutlumușul din Sfântul Munte Athos sau Grădina Maicei Domnului, satul Cireșovul de la Olt.

Mărturiile sunt: jupan Vlad, Dragoi banul, jupan Aga, jupan Deatco, Baldovin logofăt, jupan Aldea am descris,²⁾ Țabisa am descris³⁾.

¹⁾ v. St. Nicolaescu op. cit. p. 239 nota; v. N. Iorga: Muntele Athos în legătură cu țările noastre (1913 1 Noembrie) în An Acad. Rom., v. nota 2 de la doc. III din prezenta lucrare.

²⁾ Probabil că boerul Aldea a fost chiar concepătorul actului.

³⁾ Țabisa a fost boerul care a scris, adică grămaticul.

Dintre acești boeri, mai toți, afară de grămaticul Țabisa, ne sunt cunoscuți din celelalte divane mai sus enumerate.

Precum vedem, singurele dregătorii întâlnite în decursul domniei lui Mircea cel Bătrân, după divanele înfățișate mai sus, sunt: vornicul, banul, logofătul, vistierul, stolnicul, spătarul, comisul, paharnicul și pivnicierul, relevând că dregătoria de picernic este tot identică cu cea de paharnic¹⁾.

Totuși nu trebuie să trecem cu vederea că în majoritatea cazurilor dregătorii sau boerii în funcții bine specificate sunt în genere în lista mărturiilor printre ultimii din divan, afară de vornicul, care în toate divanele înfățișate mai sus este în fruntea mărturiilor domnești: Vladislav vornicul din 1389 fiind sigur identic cu Vlad

¹⁾ Precum vom întâlni ulterior mecionoșa = spătar și stratornic = postelnic.

vornicul de la 1391, cu jupan Vladislav de la 1394 ¹⁾, cu jupan Vlad din fruntea mărturiilor documentului fără dată și într'acelaș loc la 1400, precum și identic cu prima mărturie a boerului Aldea dela 1398. Disparația lui în celelalte divane dela 1409 înainte ne-ar proba vădit că încetase din viață înainte de această dată.

Cred chiar că dregătoria de vornic în timpul lui Mircea cel Bătrân era funcția cea mai înaltă în ierarhia dregătoriilor, rememorând cazul lui Radu ban pe care-l aflăm la 1413 August 25 «*pridem banus noster, nunc autem judex et palatinus curiae nostrae*» ²⁾ și la 1415 Iunie 10 purtând două dregătorii, cea de ban și cea de vornic ³⁾.

Ca grad de însemnătate, vornicului îi urmează dregătoria de ban, căci Drăgan banul dela 1391 al 2-lea martor este identic: cu Drago ban din documentul fără dată, cu Dragoi banul mărturia boerului Aldea de la 1398 tot al doilea martor, și poate unul și acelaș cu jupan Dragotă din 1409 într'acelaș loc în șirul mărturiilor domnești.

S'ar părea că în ierarhia dregătoriilor cea de vistier este imediat următoare. Intr'adevăr la 1394 avem pe Popșor protovistier în aceeaș funcție la 1415 Martie 28, urmat îndată de vistieru Șerban înaintea stolnicului, picernicului, spătarului și pivnicerului, căci Filos logofăt, precum am spus mai sus, ⁴⁾ trebuie să fie grămatic al hrisovului, precum la 1398 și la 1415 Iunie 10, avem pe Mihail grămatic, numit logofăt la 1415 Martie 28.

Șerban vistierul de la 1394 este identic cu Șerban vistier la 1409, urmat la doi boeri mai departe de: Manciu vistier înaintea logofătului. Acest Șerban trebuie să fie identic cu jupan Șerban al lui Bilcear dela 1413 August 6 și Șerban fără atribut și dregătorie 19 zile mai târziu. La 1415 Iunie 10 totuși, Micul vistier este îndată după logofătul Baldovin ⁵⁾.

Cât pentru celelalte dregătorii ne este greu, din puținele aceste mărturii domnești, să tragem o concluzie în ceea ce privește ierarhia lor; cert însă că dregătoria de logofăt ținută mai întotdeauna în divanele înfățișate de către Baldovin, de la 1391 înainte, pare în

¹⁾ Aci el este însă fără dregătorie în urma lui Stănil banul lucru care s-ar explica însă prin faptul că acest Stănilă ban trebuie să fie ruda domnului. Aceasta ar reeși dintr'un act dela 1421 Iunie 1 a lui Radu Vv. Pleșuvul fiul lui Mircea unde este menționat printre martori «*Stan unchiul voevodului*» (v. documentul XIV și nota 7).

²⁾ v. nota 3 doc. VIII mai sus în prezenta lucrare.

³⁾ v. C. C. Giurescu op. cit. p. 43.

⁴⁾ v. nota 5 doc. X.

⁵⁾ În studiul d-lui Al. A. Vasilescu op. cit. p. 435 aflăm la nota 5 că un Micul al lui Popșor a fost vistier sub Mircea la 1415 Iunie 10 (v. Ac. Rom. Msse. doc. 132/C) cu toate că se dă ca sursă Bogdan: 1 hrisov op. cit. aflu în acest hrisov numai pe Popșor protovistier.

toate cazurile să fi fost, dacă nu identică ca însemnătate cu a visti-erului, în toate cazurile nu mult mai puțin importantă.

Aceasta în privința dregătoriilor; însă analizând cele 11 divane de mai sus relevăm un lucru nu de mai puțină importanță, cel puțin pentru mărturiile boerești ale lui Mircea cel Bătrân. Aflăm o sumedenie de boeri care poartă atributul de jupan, prin urmare pe lângă mărturiile domnești, dregători și martori fără funcții întâlnim și boeri nobili, și mai mult încă, observăm că în toate documentele de mai sus, afară de primul din 1389, unde atributul de jupan cuprinde pe toate mărturiile inclusiv Vladislav vornicul, niciodată atributul de jupan nu este pus unui boer dregător, ba chiar dacă incidental poartă o dregătorie, atributul de jupan cade. Vladislav vornicul este identic cu Jupan Vladislav ¹⁾, jupan Aga din documentul fără dată este Aga ban de la 1415 Martie 28.

Totuși din puținele exemple ce le avem nu putem emite ceva sigur. Credem însă că trebuie luat în considerație acest fapt și aserțiunea noastră ar fi că numai jupanii erau sfetnici nobili.

Documentul din 1394 este unul din cele mai concludente: după fețele bisericești urmează banul ²⁾ căruia îi succed șase jupani urmați de trei boeri netitrați pentru a continua cu 5 dregători și a isprăvi cu logofătul grămatic.

În hrisovul din 1391 aflăm pe un «Salpan Algia» al treilea boer și un «Sapan Aga» al cincilea. Cred că nu mă înșel identificând pe primul cu «Jupan Aldea» autorul hrisovului din 1398, și pe al doilea cu «Jupan Aga» întâlnit cu dregătoria de ban fără atribut atât la 1415 Martie 28 cât și la Iunie 10 același an.

Pe lângă documentele de mai sus dl. Stoica Nicolaescu ³⁾ ne menționează încă unul de la Mircea, nedatat, pe care-l pune între anii 1414 și 1415, prin urmare cu puțini ani înainte de încetarea din viață a Domnului, dar în vedere că n'avem cunoștiința de mărturiile domnești nu l'am menționat mai sus. Acest act de altfel are o mare importanță istorică și genealogică: 1) existența Mănăstirii Snagov încă din acele vremuri și 2) aflarea unui frate a lui Mircea, jupan Staico ⁴⁾.

Mai aflăm în prețioasa lucrare a d-lui C. C. Giurescu ⁵⁾ o listă de 20 de acte din care 14 emanate de la Mircea cel Bătrân,

¹⁾ v. în text doc. III.

²⁾ v. nota 1 de la pag. precedentă.

³⁾ v. op. cit. p. 235 nota 4 de la pag. 234.

⁴⁾ Fratele lui Mircea nu putea fi decât nobil, de aceea îl avem aci cu atributul de Jupan ceea-ce ar confirma spusele noastre de mai sus.

⁵⁾ Organizarea financiară a Țării Românești în Epoca lui Mircea cel Bătrân în An. Acad. Rom. ser. III. tom. VII. mem. I. 1927.

multe fiindu-ne și nouă cunoscute din diverse lucrări ¹⁾. Totuși nu aflui în această înșirare de documente, actul menționat cu divan de noi, purtând data de 1415 Martie 28, nici scrisoarea lui Aldea din 1398.

Prin urmare din cele spuse mai sus rezumăm în privința domniei lui Mircea cel Bătrân următoarele:

1). Marile dregătorii în șirul însemnătății lor erau: vornicul, banul, vistierul, logofătul, spătarul, stolnicul, paharnicul, comisul și pivnicerul, pe care le purtau reprezentanți ai clasei nobiliare române, cari însă atunci se distingeau prin atributul de jupan pus în fața numelui lor.

2). Pe lângă acești martori aflăm și boeri fără titluri și dregătorii, aleși probabil dintre boerii de țara, câți mai mulți aflători prezenți la facerea actului.

¹⁾ Probabil că majoritatea materialului documentar azi pierdut fiind evacuat la Moscova, a fost studiat încă de răposatul C. Giurescu a cărei operă începută, cu mândrie o urmează fiul său.

MIHAIL I

1418 Ianuarie 31—1420/1 iarna

Fiul cel mai mare al lui Mircea, pe semne fiu legitim. Moare la 1420 în iarnă, ucis în luptă de Dan Vv. (vezi mai depărte în text).

XII. 1418 Iunie 22 ¹⁾.

Mihail Vv. dă hrisov Mănăstirilor Cozia și Codmeana ca să primească ori-și ce danii, fără amestec a rudelor donatorilor: dregători sau alții.

Mărturiile domnești: Jupan Voico, Radu ban, Aga ban, Jupan Șerban Liubitul, Stanciul Sârbul, Stanciul Meazea, Crâstea Tătarul, Bora, Neanciul, Logofătul Pilea.

¹⁾ v. C. Giurescu op. cit. p. 23 nota 1; v. arh. Stat. sect. ist.; v. Miletici și D. Agura op. cit. p. 331.

Acesta este singurul divan cunoscut nouă de la fiul lui Mircea cel Bătrân.

Majoritate din acești boeri i-am întâlnit de altfel în divanele trecute; singura dregătorie întâlnită aci este cea de ban în persoana cunoscuților boeri Radu și Aga încă dela 1391 și 1409, logofătul Pilea fiind grămăticul hrisovului.

Mai toți acești boeri, ne-o spune dl. Al. A. Vasilescu ¹⁾ și

¹⁾ v. op. cit. p. 133.

anume: Radul ban, Șerban Liubitul, Stanciul Sărbul, Bora, Nean-ciul și Pilea logofăt, cad în lupta pentru tronul Țării Românești în toamna sau iarna 1420/1 când Turcii cu pretendentul lor Dan, fiul lui Dan fratele lui Mircea Voevod, înving pe Mihail susținut de Unguri, ba îl șiucid în luptă.

Aserțiunea aceasta, a morții dregătorilor de mai sus, se bazează pe dispariția lor dintre mărturiile oricărui Domn urmaș la tron lui Mihail Voevod ¹⁾.

Se cunosc de altfel mai multe hrisoave de la acest Domn dar, în lipsa cunoașterii mărturiilor domnești, nu intrăm în studiul lor.

¹⁾ Dl. Al. A. Vasilescu (op. cit. p. 133 text), ne spune că toți boerii de mai sus cad în lupta din toamna sau iarna anului 1420/1 și printre aceștia numără pe Radu Banul. Ori aserțiunea D-sale este contrazisă între aceeași lucrare la pag. 134, la domnia lui Radu Praznaglava, unde spune în nota 3, că boerul acesta Radu, care este susținător al noului Domn, este sfetnicul lui Mircea și al fiului acestuia Mihail (v. în text divanele lui Radu Praznaglava și nota la Radu Ban din hrisovul acestui voevod cu data 1421 Mai 17).

DAN II.

1420—1421

(iarna)

Nu știm dacă acest voevod a domnit după înfrângerea și omorârea vărului său Mihail sin Mircea.

Nici un izvor străin, fie contimporan acestor vremuri, sau relativ la evenimentele petrecute în această epocă, nu pomeneste de lupta între acest voevod și vărul său Mihail. Nu avem de altfel de la Dan al doilea nici un hrisov și nici un divan. Punând aci pe Dan II. am fost călăuziți de lucrarea menționată mai sus a d-lui Al. Vasilescu.

RADU II. PLESUVUL

zis și PRAZNAGLAVA

1420/21 iarna—1422.

Datele domniei le adoptăm după Dl. Vasilescu, cu toate că alți istorici ca: d-l St. D. Greceanu susțin (v. Doc. genealogice a fam. boerești II pag. 345) că acest voevod ar fi fost în scaun și în 1419, după hrisoave publicate în C. Aricescu (v. Indice. broșura II. pag. 111) și Ion Brezoianu (Apendicele lucrării: Instituțiile vechi românești pag. 282) azi însă surse necontrolabile. Tot în studiul Domniei sale se mai spune că acest voevod ar fi fost în scaunul

Țării Românești între 1424 și 1427, date care le admite și C. Giurescu op. cit. p. 22, ba încă fără întrerupere de la 1421. Într'adevăr Radul Pleșuvul se luptă pentru tronul Țării cu Dan Vv.

XIII. 1421 Mai 17, indiction 14. Fără loc.¹⁾

Radul Pleșuvul încheie un tratat de pace cu Brașovenii și cu Țara Bârsei, în care-și făgăduiesc ajutor reciproc și libertate deplină de comerț în țările lor.

Mărturiile domnești: jupan Radu²⁾, jupan Vâlcă³⁾, jupan Nan⁴⁾, Jupan Stan⁵⁾, jupan Vâlcsan, jupan Neg, jupan Drăghici⁶⁾, Mihail Protovistier⁷⁾, Radu al lui Sahac⁸⁾, Oancea Lungaș⁹⁾.

¹⁾ v. Bogdan op. cit. ed. II. p. 9—10.

²⁾ Boerul acesta nu este altul decât Radu Ban al lui Mircea Vv. și a lui Mihail Vv. poate chiar unul din rarii boeri scăpați în lupta din toamna anului 1420—21. Prezența lui ca prim boer al lui Radu Praznaglava ne face a crede că n'au fost certuri pentru tronul Țării Românești între cei doi fii ai lui Mircea: Mihail și Radu.

³⁾ Fost boer al lui Mircea cel Bătrân (v. doc. IV. și nota 6 doc. V).

⁴⁾ Boer nou pe care-l vom întâlni încă dese ori în divanele următoare.

⁵⁾ Fi va oare identic cu boerul Stan Drăgan al lui Mircea W. (v. doc. IV. v. și n. 7 doc. XIV).

⁶⁾ Jupanii Vâlcsan, Neg și Drăghici sunt boeri noi dintre cari pe unii îi vom mai întâlni și între alte divane (v. pentru al III-lea nota mai pe larg la doc. LXXX).

⁷⁾ Acest boer poate fi identificat cu Mihail logofătul și grămăticul lui Mircea cel bătrân (v. doc. VI., IX, X).

⁸⁾ Diferit de Radul fiul lui Stan (v. doc. VI.) poate însă identic acesta cu Radul fratele lui Cazan (v. doc. VIII.).

⁹⁾ Nu credem a putea fi identificat cu Oancea Mogoș martor 'al primului document cunoscut în Țara Românească. Alt Oancea nu mai întâlnim după 1389 până acum (v. doc. I.).

XIV. 1421 Iunie 1¹⁾, Fără loc.

Radul Praznaglava întărește stăpânire Mănăstirii Nucet²⁾, unde este hramul S-tei Treimi, peste toate bălțile Dunării de la Balta Săpatul până la gura Ialomiței, dăruite de Tâmpa încă de pe vremea lui Mircea cel Bătrân, tatăl Domnului, și pe vremea egumenului Sofronie al Mănăstirii Nucet.

Mărturiile domnești: ³⁾ Radu, Vâlcă, Nan, Utmeș⁴⁾, Cârstea⁵⁾ Badea⁶⁾, Stan «uieti voevod»⁷⁾, Vlăcsan Viorin, Drăghici, Oancea Lungaș, Micul Popșor și logofăt⁸⁾ scrie Gherghina logofăt.

¹⁾ v. St. D. Greceanu op. cit. p. 345; v. Arh. Stat. Cond. Brâncov. No. 2 p. 367; v. mențiune la St. Nicolaescu op. cit. p. 121 nota 5.

²⁾ = M-reia Cozia ctitoria lui Mircea Vv. unde se află și înmormântat fapt care se află menționat în hrisovul acesta.

³⁾ Relev aci că am trecut dregătorii lui Radu Vv. fără a indica care este jupan și care nu, neavând decât lista boerilor la îndemână și fără a fi putut controla divanul acesta altundeva.

⁴⁾ Boer întâlnit încă la 1415 Martie 28 al 6-lea martor acolo, și aci al 4-lea.

⁵⁾ Poate identic cu Cârstea Tătarul al lui Mihail I, cred însă că nu poate fi identificat cu Cârștian boerul lui Mircea (v. doc. I.).

⁶⁾ Avem în divanele lui Mircea Vv. pe un Badea al Vameșului (v. doc. VII.); locul în șirul martorilor, al patruilea din cinci boeri, iar aci al șaselea din doisprezece, ne-ar lăsa să credem că este acelaș boer.

⁷⁾ «Ueți» (slavon) = unchi (românește). Prin urmare Stan este unchiul voevodului, însă nu putem spune nimic precis în privința acestei rudenii. Să fie oare frate cu Mircea sau unchi acestuia, ceea ce nu cred, luând în considerație locul lui între mărturiile nepotului său Radu Voevod; poate va fi fost frate cu mama lui Radu a cărei nume nu-l știm.

⁸⁾ Am aflat mai sus pe un Popșor protovistier (v. doc. III. și IX) și pe Micul Vistier (v. doc. X.). Acesta din urmă din prezentul divan este sigur fiul celui Popșor, dar nu pot până în prezent da o lămurire dregătoriei de logofăt cu propoziția «și» înainte. Fi va oare o eroare a Domnului Stefan D. Greceanu sau avem aface și aci cu două dregătorii precum am văzut pe Radu Ban mai sus? (v. doc. X.).

XV. 1421 Noembre 21, indiction 15 Târgoviște ¹⁾).

Radu II reînnoește tratatul de comerț încheiat de strămoșii săi cu Brașovenii stabilind taxele de vamă prin târguri și pe drumul Brașovului până la Brăila.

Mărturiile domnești: ²⁾ jupan Vâlcă, jupan Nan, jupan Vâlcăsan, Aga Ban ³⁾ jupan Radul al lui Sahac, Mihail vistierul, scrie logofătul Gherghina ⁴⁾.

¹⁾ v. Bogdan op. cit. ed. II. p. 13.

²⁾ Numai întâlnim aci pe jupân Radu fostul sfetnic al lui Mircea Vv. al lui Mihail Vv. și chiar al acestuia.

³⁾ Fostul boer al lui Mircea Vv. (v. doc. IV, IX, X) și martor al boerului Aldea (v. doc. XI).

⁴⁾ Prin urmare Gherghina Logofăt este și aci grămaticul hrisovului ca și în trecutul document.

Acestea sunt singurele trei documente cu mărturii domnești care ne sunt cunoscute din domnia lui Radu II Praznaglava, și toate din prima lui domnie.

Mai aflăm însă un hrisov al lui.

XVI. Fără an, Iunie 19 ¹⁾

Conținutul nu-l cunoaștem.

Mărturiile domnești fiind: jupan Radul ²⁾, jupan Vâlcă ³⁾, jupan Cârstea ⁴⁾, jupan Mircea ⁵⁾, jupan Stan ⁶⁾ jupan Nan ⁷⁾, jupan Stancuț ⁸⁾, jupan Pătru Zamona ⁹⁾ și logofătul Gherghina ¹⁰⁾.

¹⁾ v. C. Giurescu op. cit. p. 22.

²⁾ Cunoscutul boer (v. doc. VI—X).

³⁾ v. nota 5 doc. XIII.

⁴⁾ v. nota 5 doc. XIV.

⁵⁾ Pentru prima oară în divanele lui Radu Praznaglava, personagiu necunoscut până acum.

⁶⁾ Probabil Stan unchiul voevodului (v. mai sus p. 60; doc. XIV nota 7).

⁷⁾ Boer cunoscut și de aiurea din divanele lui Radu W.

⁸⁾ Fi va oare Jupan Stanciu? o rea transcriere sau eroare de tipar, atunci ar putea fi identificat cu unul din boerii: Stanciu Sârbul sau Stanciu Meazea, însă de primul ne spune dl. Vasilescu (v. mai sus p. 13 nota 1) că pierie în lupta dintre Dan și Mihail atunci n'ar rămânea decât să fie al doilea.

⁹⁾ Un nou boer.

¹⁰⁾ Cunoscutul grămătic al lui Radu Praznaglava (v. doc. XIV. și XV).

Nu putem fixa în lipsă de alte date, anul în care acest hrisov a fost dat, neavând din a doua domnie al lui Radu (1424—27) nici o mărturie domnească. Luând însă în considerațiune că aflăm ca prim boer martor pe Radul, cunoscutul Ban al lui Mircea care nu mai este în divan în 1421 Noembrie, am putea pune anul 1421, deci îndata după documentul XIII.

Lucrul ar părea verosimil relevând aci și pe alți boeri cunoscuți nouă din alte hrisoave.

DAN II.

1422—1431

† 1432 Iunie 1.

S-a scris mult asupra acestui voevod și a originii lui, unii istorici susținând că au fost doi Domni omonimi, unul fiu al lui Dan I, fratele lui Mircea și altul fiul lui Mircea, deci frate cu Mihail Vv. Radu Vv. Alexandru Vv., și Vlad Vv. Pentru lucrarea de față am adoptat studiul citat al domnului Al. A. Vasilescu care emite părerea, de altfel împărtășită și de alți cercetători istorici, că nu există decât un singur Dan și anume Dan II, fiul lui Dan I. și deci văr primar cu Mihail, Radu, Alexandru Aldea, și Vlad Dracu. Ași mai putea aduce în sprijinul acestei aserțiuni o nouă părere: fii lui Mircea cel Bătrân: Mihail, Radu și Alexandru Aldea au trăit în pace între ei, dar ultimul a avut dese certuri pentru domnie cu fratele său Vlad Dracul (probabil frate vitreg), pe când Dan II. s-a războit cu toți verii lui începând cu Mihail și isprăvind cu Radu Praznaglava.

Nevoind să intrăm într'un studiu prea amănunțit asupra acestui voevod adoptăm cea mai logică din ipoteze, că Dan II. este fiul lui Dan I. și prin urmare păstrează tronul țării de la 1422—1431 fiind însă în certuri continue pentru scaunul țării cu Radu Praznaglava, între anii 1424 și 1427.

XVII. 1422 *Octombre 23, indiction 1, Târgoviște* ¹⁾

Dan Vv. reînoește tratatele anterioare de comerț cu Brașovenii.

Mărturiile domnești: Jupan Albul ²⁾, Jupan Borcea ³⁾, Jupan Voico ⁴⁾, Jupan Cega ⁵⁾, Jupan Utmeș, ⁶⁾ Jupan Baia, ⁷⁾ Jupan Gărdoman ⁸⁾, Nanotă spătar ⁹⁾, Mileț vistier ¹⁰⁾ și Coico logofătul scrie ¹¹⁾.

¹⁾ v. Bogdan op. cit. p. 15–17; v. idem și nota 4 la pag. 13 în care Dl. Bogdan emite părerea de altfel foarte justificată că este o greșeală în dată; indictionul 1 corespunde lui 1423 iar lui 1422 îi corespunde indictionul 15, în cât acesta trebuie să fie anul exact. Relevăm aci un lucru, că cu toate că la Patriarhia din Constantinopol nu se calcula decât cu indiction, la noi în țară sunt frecvente erori în indicările acestea. Pentru divan v. și Ștefan Greceanu op. cit. p. 344 vol. II.

²⁾ Boer întâlnit pentru prima oară în divanele vremii. El poate fi identificat cu Albul Negrul tatăl lui Cega și bunic lui Vlaicu vornicul socrul lui Radu Vv. de la Afumați (v. Stoica Nicolaescu: Un hrissov al lui Radu de la Afumați din 1526 Mai 18, în *Convorbiri Literare* anul XXXVI. pag. 1036).

³⁾ Alt boer nou care trebuie să fie părinte sfetnicului lui Radu cel Frumos și al lui Vlad Călugărul (v. divanele acestor Domni mai departe în text).

⁴⁾ Pesemne același boer cu primul sfetnic al lui Mihail I (v. doc. XII).

⁵⁾ Fiul lui Jupan Albul de mai sus. (v. nota 2 de mai sus).

⁶⁾ Fi va oare boerul lui Mircea voevod (v. doc. IX)?

⁷⁾ ⁸⁾ ⁹⁾ ¹⁰⁾ și ¹¹⁾. Boeri noi în divanele timpului, din care unii dispar pentru totdeauna din lista mărturiilor acestor vremi.

XVIII. 1424 *Februarie 28, Fără loc* ¹⁾

Dan II. întărește Mănăstirilor Cozia și Cotmeana stăpânire peste 10 case de oameni din Târgoviște scutindu-le și de dări.

Mărturiile domnești: ²⁾ Borcea, Voico, Albul, Dobrocea ³⁾, Utmet ⁴⁾, Cârstea Pleșeanul, Coico logofăt, Nanotă spătar, Mileș vistier ⁵⁾, Dragomir comis, Nan paharnic.

¹⁾ v. St. D. Greceanu op. cit. p. 344 unde nu ne dă decât divanul; v. Al. A. Vasilescu op. cit. p. 139; v. Arh. St. Cond. Brânc. 2, p. 243 sau No. 266 f. 253/4 însă azi necontrolabilă.

²⁾ Mărturiile sunt înșirate de noi în ordinea în care le-am aflat la Greceanu, cred însă că ordinea lor a fost schimbată.

³⁾ Identic cu Dobrotă; poate boerul omonim dela doc. XIX.

⁴⁾ = Utmeș v. doc. XVII.

⁵⁾ = Mileț.

XIX. 1424 *Noembrie 10, Târgoviște* ¹⁾

Dan II. acordă Brașovenilor un tarif nou de vamă, mai scăzut decât cele anterioare, ca recunoștință pentru dreptul dat de Regele Ungariei Sigismund de a putea bate monedă proprie în țara sa.

Mărturiile domnești: jupan Borcea vornicul, jupan Albul, jupan Voico, jupan Radul al lui Sahac ²⁾, logofătul Coica. Mihail protovistierul, jupan Utmeș, jupan Dobrota, Manea stolnic, Nan paharnic Dragomir comis.

¹⁾ Între documentele XV. II și XIX. mai aflăm unul purtând data de 5 August (v. Hasdeu op. cit. p. 19/21) însă în vedere că originalul n'are divan, nu l'am menționat mai sus.

²⁾ Acest boer fost în divanele lui Radu Praznaglava trece la Dan, însă pe semne numai pentru a instiga contra acestuia. Alături de el aflăm și pe Mihail protovistierul care va muri de moarte silnică. (v. mai departe)

XX. (1426) *Fără an, Duminica Floriilor, Argeș* ¹⁾

Dan II confirmă M-rei Tismana stăpânire peste morile făcute de Egumenul Agathon, urmașul lui Nicodim, la Târgul Jiului pe locul dăruit de jupan Stanciu și Miclăuș Mănăstirii Tismana.

Mărturiile domnești: Jupan Borcea vornic, jupan Albul, jupan Dobromir, jupan Dobrotă, Negrilă spătar, Mileț vistier, Sarul stolnic, Balea paharnic, Caragea comis, logofătul Coico scrie ²⁾.

¹⁾ v. Al. Ștefănescu: M-reia Tismana ed. II. 1909 p. 188; v. idem: Istoria Târgului Jiului ed. II. 1906 p. 333/5. Am adoptat data acestui document după domnul Al. A. Vasilescu p. cit. p. 143 n. 6. De altfel făcând calculul când cădea Paștele în anul 1426 îl aflăm la 31 Martie, încât Duminica Floriilor cădea desigur la 24 Martie. Pe de altă parte întâlnim în divan pe jup. Borcea, jup. Albul, jup. Dobrotă și Mileț vistierul fiul său cât și pe Coico (= Coica) logofătul, boeri întâlniți încă mai înainte și unii chiar după 1424. Prezența pentru prima oară a unui Balea paharnic și a lui Negrilă spătar ne face să credem că documentul nu poate fi anterior lui 1424.

Pentru că vorbim aci de diferiți boeri, relevăm un act particular de o mare importanță prin faptul că ne arată o pleiadă de nume de boeri. Acest act este testamentul lui Petre Man (v. St. Nicolaescu: Doc. sl.-rom. p. 219) a cărui mărturie sunt următorii boeri:

Jupan Albul, Jupan Jvanco, jupan Stanciu, Cârștian, Petru, Hanoș Purgarul, Boța, Conț Mihail, Jano, Radul Porea, Andreiaș, Constandin, Ștefan a lui Hana David, Șalint, Matei a lu Cotam, Antonie Lungul, Popa Stoian, Voico/de la Ocna, Stan, jupan Golea, jupan Mircea; datat din Sfânta Maria la 17 Iulie 1425 (v. și Arh. St. M-reia Cozia No. 4). Fără a intra în studiul identificării acestor boeri vom releva numai că mulți dintre ei sunt mărturie străine, unguri sau sași, sau poate chiar români din ținutul Brașovului.

După documentul diu 10 Noembrie 1424 (v. doc. XIX) avem altul de la Dan II, tot din același an Decembrie 12 prin care se confirmă mai mult sate M-rei Cozia. Aflăm în divan după informațiile culese în diferite lucrări (v. Al. Vasilescu op. cit.; C. C. Giurescu: Noi contribuții etc.) pe următorii boeri: Albul, Coico (logofătul și probabil misionarul lui Dan la Craiul Ungariei Sigismund în acest an 1426) Balea paharnic (v. doc. XIX) și Mihail protovistier pe care de altfel îl aflăm pentru ultima oară printre mărturiile domnului, căci puțin după aceea, atât Radul al lui Sahac cât și el, fiind bănuți de către Dan că i-ar fi potrivnici, vreau să fugă la fostul lor domn Radu Pleșuvul. Radu Sahac scapă iar Mihail cade omorât de Dan.

²⁾ În divanul acesta aflăm câteva personaje noi ca: jupan Dobromir, Negrilă spătar, Sarul stolnic și Caragea Comis, grec de origine peșemne.

XXIV. 1430 Septembrie 16, indiction 9, Argeș ¹⁾

Dan II confirmă lui Stoica, Dumitru, Vâlcsan, Mihail, Petru și Șişman stăpânire în satele Ciurilești, Amarul, Dâmbova, Turcinești și jumătate Balomirești precum și scutiri de toate dările.

Mărturiile domnești ²⁾: jupan Badea vornic, jupan Sarandino logofăt, Coico Balea paharnic ³⁾, Negrilă spătar, Stan stolnic, Stoica comis.

¹⁾ v. Stefulescu: Doc. sl. rom. rel. la Gorj p. 15—17; v. Hasdeu op. cit. p. 73 v. Arh. St. M-rea Tismana No. 365 între actele istorice (azi la Moscova). Avem de adăugat aci câteva note pentru complectarea ştirilor din aceste vremuri şi anume relevăm trei hrisoave anterioare documentului XX. dar posterioare lui No. XIX. şi care sunt următoarele:

XXI. *Fără an (1428?) Mai 25, Argeş.*

Dan II. întăreşte lui Stroe, David şi Mareş şi fraţii şi nepoţii lor, stăpânire peste Modruzeşti şi Crăpeşti (v. Al. Vasilescu op. cit. p. 149 nota 10; v. Arh. Stat. Cond. Ep. Buzău 103 f. 111). Printre boerii din divan se află şi Buşag logofăt.

XXII. *1428 Septembrie 10, Argeş.*

Dan II. întăreşte lui Petru, Bratia, Drăgoi, Manca şi Neagoe stăpânire peste moşiile Valea şi Călugăru. Din mărturiile domneşti nu cunosc decât pe următorii boeri: Albul, Coico, Balea (boeri întâlniţi şi mai înainte), Tatul Sârbul, Tocsaba, Iarciul şi Nan Pascal precum şi Buşag logofăt (v. Arh. St. sec. ist. orig. sl.). Din cauza acestui ultim boer întâlnit numai în divanul doc. XXIII. şi XXIV. de mai jos susţine Dl. Al. Vasilescu că şi actul No. XXII. este din acest an.

XXIII. *1428 Octombrie 7, Fără loc.*

Dan II. întăreşte M-rei Snagov bălţile cu toate lacurile şi satele Frânghieştii şi Turbaţii şi Vrăeştii. Printre martori, aceiaşi ca din documentul anterior. (v. Al. Vasilescu op. cit. p. 149 nota 10; v. Ac. Rom. Msse. doc. 285/XX astă-zi la Moscova).

Neavând la îndemână documentele XXI, XXII şi XXIII şi negăsindu-le nicăieri publicate în extenso cu mărturiile domneşti, mă refer la informaţiile aflate în diversele lucrări istorice tratând asupra acestei epoci (v. şi C. C. Giurescu: Noi Contribuţii).

²⁾ Atât în Stefulescu op. cit. cât şi în Hajdeu op. cit. la nota 2 p. 26 aflăm acest dublu nume de Coico Balea paharnic, totuşi cred că dregătoria de logofăt este cea a lui Coico precedând numele lui, fiind probabil numai o eroare de punere de virgulă: divanul trebuie citit în acest loc „..... jupan Sarandino, logofătul Coico, Balea paharnic.....” căci pe Coico îl aflăm la 1424 şi 1428 logofăt şi pe Balea încă paharnic din documentul dat în Dumineca Floriilor.

XXV. *1431 Ianuarie 30, indiction 9, Târgovişte ¹⁾*

Dan II. reînnoeşte Braşovenilor şi Țărei Bărsei privilegiul comercial al lui Mircea cel Bătrân, stabilind pentru mărfurile de tranzit o taxă de 30%.

Mărturiile domneşti: jupan Borcea, jupan Sarandino, jupan Coico logofătul, jupan Voico, jupan Nan Sculotă ²⁾, jupan Dobrotă şi fiul său Mileţ vistierul, jupan Nan Pascal, Balea paharnic, Negrilă spătarul, Cazan stolnicul, Stoica comisul ³⁾ iar Necula scrie.

¹⁾ v. Bogdan op. cit. ed. II. p. 35. Acesta este ultimul document cu mărturii domneşti cunoscut nouă de la Dan W. II.

²⁾ Intr'o copie slavă purtând data aceeaşi (v. Bogdan op. cit. p. 36) aflăm nunfai jupan Sculotă. Fi-va oare o eroare aci? Cert însă că întâlnim de mai multe ori prin divane 2 boeri omonimi.

³⁾ Boerul acesta probabil tânăr în vedere că este tot la sfârşitul divanelor lui Dan II. este pe seama acel Stoica de care vorbeşte un document al lui Dan de prin Mai—Junie 1427 după alungarea lui Radu Pleşuvul de către vărul său ajutat de Unguri (v. Bogdan op. cit. p. 30 şi nota la No. XIV tot acolo).

ALEXANDRU II. ALDEA

1431 Iunie—1435 Iulie

Adoptăm anii de domnie studiului domnului St. Nicolaescu asupra acestui voevod cât și după d-l N. Iorga (v. Ist. Rom. VI-a) cu toate că d-l Vasilescu îi fixează anii de domnie între 1431—1437 iar d-l C. Kogălniceanu (v. Ist. Rom. vol. I. ed. 1903) de la 1431—1433, revenind în urmă (v. Tabloul genealogic și cronologic al Basarabilor ed. 1912 p. 25) la datele de mai sus 1431—1435, cât pentru d-l St. D. Greceanu (op. cit. p. 344/5) D-sa susținea tot prima părere a d-lui C. Kogălniceanu. Nu cred totuși că Alexandru Aldea să poată fi identificat cu boerul Aldea de la 1398 (v. mai sus în text doc. XI) pentru două motive, primul istoric, al doilea genealogic:

1) Cert ca Mihail I era fiul cel mai mare și poate singurul legitim a lui Mircea cel Bătrân fiindu-i asociat la domnie încă de la 1391. Însă de Aldea nu aflăm vorbindu-se în epoca aceasta, așa lipsită de fapte concrete, decât la sfârșitul domniei lui Dan Vv. (1429); și apoi pe boerul Aldea nu-l aflăm în divanele lui Mircea Vv. decât în răstimpul de la 1391—1400 și încă printre primii boeri martori (v. doc. II. III. IV. și XI) deci bărbat mai în vârstă, mort probabil înainte de 1409.

2) Alexandru Aldea apare ca un domn tânăr, o spune chiar d-l St. Nicolaescu (v. op. cit. p. 238). De câți ani? Vre-o 25—30, dar atunci ar fi abia născut pe la 1400 dacă nu puțin înalte. Tatăl său Mircea cel Bătrân va fi fost la acest an de vre-o 50 ani. Totuși cred că Alexandru Aldea era un Bărbat mai în vârstă la momentul când intră în luptele politice, poate de 40 ani; primul său hrisov fiind datat din 1431 Iunie 14 (v. St. Nicolaescu op. cit. p. 243/4; v. Hurmuzaki XV.; v. Bogdan op. cit. ed. II. p. 312). Va fi murit deci în vârstă de vre-o 45 de ani de o boală lungă și grea de care ne vorbesc mai multe mărturii contemporane, însă a zăcut mult. Alexandru Vv. era susținut de Domnul Moldovean, omonim, contemporanul tatălui său, în vreme ce tronul țarei era răvnit de Vlad Dracul fratele său vitreg susținut de Sigismund regele Ungariei. (v. I. Minea: Politica lui Sigismund). Se pare că îndată după alungarea lui Dan Voevod (1431) se înscăunează fiul său Laiotă, însă pentru scurtă durată (v. V. Motogna: Un document privitor la Laiotă Basarab în Rev. Ist. X. 1924 p. 192/4). Dl. Motogna identifică pe Alexandru Aldea cu boerul Aldea a lui Mircea Voevod

(v. op. cit. p. 122). Dan II însă nu moare omorât, fiind în scaunul Țarei Românești, ci la 1432 Iunie 1 (v. St. Nicolaescu op. cit. p. 234 și nota 4; v. Glasnik LIII p. 87), ceea ce ne face să credem că Laiotă fiul lui va fi fost mai degrabă partizantul Ungurilor, susținătorii tatălui sau, decât candidat la tron fără sprijin. Ungurii având pe Vlad Dracul, va fi fost poate susținut de Turci că un contra candidat.

XXVI. 1431 Noembrie 17, indictionul 11, Târgoviște ¹⁾

Alexandru II. închină M-rei Dealul satele Alexienii la Țalomița și Răzvadul ²⁾ aproape de Mănăstire sub Deal.

Mărturiile domnești: Jupan Albul ³⁾, jupan Radul Sahacov ⁴⁾, Nan Pascal ⁵⁾, jupân Stanciu ⁶⁾, jupân Jarciul ⁷⁾, jupan Tocsaba ⁸⁾, jupan Drăgoi Banov ⁹⁾, logofătul Cazan ¹⁰⁾, Vlaicul stolnic, Barbul paharnic, Stanciul vistier, Tatul comis, Calcio scrie ¹¹⁾.

¹⁾ (v. St Nicolaescu op. cit. p. 244/7; v. condica M-rei Dealul la Acad. Rom. No. I. p. 177; v. și Arh. Stăt. M-rea Dealul pach. 15 No. I, azi la Moscova).

²⁾ Pesemne Răzvadul de sus fostă proprietatea pe la mijlocul secolului al XVI-lea al lui Socol vornicul lui Pătrașcu Vv. dăruit pe la 1592 v. Stefan Greceanu Cronica lui Radu Greceanu; v. I. Filitti: Boerii Craiovești și N. Iorga: Inceputurile în Convorbiri literare) lui Socol din Cornățeni de către vărul acestuia Radul din Stăncești.

³⁾ Boer cunoscut (v. mai sus doc.: XVII/XX, XXII și XXIII ale lui Dan W).

⁴⁾ Idem (v. XVIII sub Radu Pleșuvul și XIX sub Dan W.).

⁵⁾ Acest boer nu trebuie confundat cu Nan Sculotă (întâlnit în documentele XIII—XVI sub Radu Pleșuvul și în doc.: XIX și XXV sub Dan). Pe Nan Pascal îl aflăm numai sub Dan II (v. doc. XXII și XXV).

⁶⁾ Nu pot precis identifica pe acest boer care nu poate fi, cred, identic cu boerul jupan Stancuț (v. mai sus doc. XVI a lui Radu Praznaglava și nota 8).

⁷⁾ Boer al lui Dan II (v. doc.: XXII și XXIII).

⁸⁾ Idem. Idem.

⁹⁾ Probabil Dragoi al lui Ban, iar nu Dragoi Banul care chiar dacă ar fi să se transcrie în românește astfel, n'ar putea fi identic cu Dragoi Banul lui Mircea (v. divanele acestuia).

¹⁰⁾ Fost stolnicul lui Dan II (v. doc. XXV).

¹¹⁾ Ceilalți 5 boeri sunt dregători ai lui Alexandru Aldea.

XXVII. 1432 Ianuarie 15, Fără loc ¹⁾

Alexandru Aldea Vv. întărește stăpânire M-rei Cozia asupra satului Golești ²⁾.

Mărturiile domnești: jupan Albul ³⁾, jupan Nan ⁴⁾, jupan Stanciul ⁵⁾, și Radul al lui Sahac ⁶⁾, i Dragomir al lui Berendei ⁷⁾, jupan Stan ⁸⁾ și fratele său Jarciul ⁹⁾, Nan Pascal ¹⁰⁾, Tatul Sărbul ¹¹⁾, logofătul Voinea ¹²⁾, Stoica mecionoșa ¹³⁾, Mircea stolnicul ¹⁴⁾, Radul vistier ¹⁵⁾.

¹⁾ v. St. Nicolaescu op. cit. p. 252/3; v. Arh. St. Cond. M-reia Cozia f. 365 verso, azi la Moscova.

²⁾ Fi va oare cunoscuta moșie Golești după care atât descendenții vechilor boeri Bucșani din sec. XVI-lea, boerii Brâncoveni ai sfârșitului aceluiaș secol, în urmă unul din boerii Leurdeni din prima jumătate a secolului al XVII-lea și în fine prin descendență un boer Știrbei autorul tuturor Goleștilor de astăzi, și-au luat numele?

³⁾ v. n. 3 doc. XXVI.

⁴⁾ Identie cu Nan Sculotă (v. nota 5 doc. XXVI).

⁵⁾ v. nota 6 doc. XXVI.

⁶⁾ Idem nota 4 doc. XXVI.

⁷⁾ Un boer nou.

⁸⁾ Idem.

⁹⁾ v. nota 7 doc. XXVI.

¹⁰⁾ v. nota 5 idem.

¹¹⁾ v. divanul doc. XXVI, poate identic cu Tatul Comisul de acolo.

¹²⁾ Boer nou.

¹³⁾ Mecionoșa (slav) = spătar. Stoica poate fi identic cu comisul lui Dan (v. divanele acestui Domn).

¹⁴⁾ Boer nou.

¹⁵⁾ Idem.

XXVIII. 1434 Iunie 25, indiction 12, Târgoviște ¹⁾.

Alexandru Aldea întărește stăpânire M-rei Cozia peste multe sate, sălașe de țigani și bălți printre care relevăm Oltenii ²⁾, Bojorenii ³⁾, Stănceștii ⁴⁾, Moară la Cătăliu ⁵⁾.

Mărturiile domnești: jupan Albul ⁶⁾, Radul Sahacov ⁷⁾, Stanciul fratele lui Mircea ⁸⁾, Vlăscan Florei ⁹⁾, Radu Borcea ¹⁰⁾, Nan Pascal ¹¹⁾, Tatul Srăbul ¹²⁾, jupan Jarciul ¹³⁾, Stancea spătar ¹⁴⁾, Stanciul vistier ¹⁵⁾, Vlaica stolnic ¹⁶⁾, Barbul paharnic ¹⁷⁾, Cazan logofăt ¹⁸⁾, scrie Calciu ¹⁹⁾.

¹⁾ v. St. Nicolaescu op. cit. p. 266/70; v. Arh. St. sec. Ist. (azi la Moscova).

²⁾ Acest sat a fost ulterior, pe la sfârșitul sec. XVI-lea, în posesia boerilor din Bujoreni, ba chiar aflăm la 1592 Februarie 4 (v. Episcop. Râmnic pach. 34 doc. 13) un act foarte interesant relatând despre o pricină dintre Egumenul Teodosie, Stanciul și Stroe, cu Vladul logofăt din Olănești și Pribil ot. Bujorani pentru satul Olteni. Primii trei chiar aduc în fața lui Ștefan Vodă (1592—3) cărți vechi și bătrâne „..... cartea lui Alexandru Vodă cel bătrân (= Alexandru Aldea) și cartea lui Radu Vodă care au pierit la Râmnic (= Radu dela Afumați) și cartea Vintilăi Vodă (= Vlad Vintilă) și cartea Mircei Vod (= Mircea Ciobanul) și cartea lui Alexandru Vod (= Alexandru Mircea) și cartea Mihnei Vodă (= Mihnea Turcitul) și am văzut și am citit Domnia mea acele cărți bătrâne de la acei bătrâni Domni și am adevărit Domnia mea cum că dintr'acele zile până acum sunt ani 163.....” de când Vlad și Pribil n'au stăpânit satul Olteni; ei rămân de lege și judecată. La 1561 Mai 31 (v. Arh. St. Episcop Râmnic pach. 34 doc. 2) hrisov de dăruire din partea lui Dumitru, sorei sale Stanca, moșii la Bujoreni și la Olteni.

³⁾ Moșia Bujorani o aflăm încă la 1540 Octombrie 13. (v. Mânăstirea Zlătari doc. 2 pach. 12) în mâna unor boeri Stoica velichi paharnic și frații săi jupan Muja comis și Stan stratornic cu fiul său Stan părcălab. Aceștia sunt probabil moșii Banului Șerban Bujoreanu din primele decenii ale secolului al XVIII-lea.

⁴⁾ Moșie de baștină a boerilor ot Stăncești rude cu boerii ot Mărgineni și ot Cornățeni ai sec. XVI-lea.

⁵⁾ La 1580 aflăm o mânăstire pe acest sat ridicată de bătrânii boeri Corbeni, Stan marele spătar soțul Caplei fata lui Teodosie Banul fiul lui Neagoe vornicul.

⁶⁾ v. nota 3 doc. XXVI.

⁷⁾ v. nota 4 idem.

⁸⁾ Stolnicul din doc. XXVII. frate cu Stanciu (v. nota 14 doc. XXVII).

⁹⁾ Am întâlnit mai sus pe un Vâlcșan Viorin (v. doc. XIV), poate va fi acelaș.

¹⁰⁾ Probabil fiul lui Borcea vornicul (v. doc. XVII—XX și XXV) și pe semne unul și acelaș personagiu cu Radu vistierul din documentul precedent.

¹¹⁾ Boer cunoscut v. nota 5 doc. XXVI.

¹²⁾ v. doc. XVI și nota 11 doc. XXVII.

¹³⁾ v. nota 7 doc. XXVI.

¹⁴⁾ Nu'l pot identifica; luând în considerație locul pe care'l are în divan; înclin a crede că este un boer nou.

¹⁵⁾ v. documentul XXVI.

¹⁶⁾ v. idem

¹⁷⁾ v. idem

¹⁸⁾ v. idem

¹⁹⁾ v. idem și nota 11 doc. XXVI.

VLAD II DRACUL

1431--33 în luptă cu Alexandru Aldea

1435/6—1442

I-a Domnie deplină.

În ceea ce privește anii de domnie ai acestui Voevod am adoptat lucrarea răposatului Ion Bogdan (v. op. cit. p. 54 și nota 1 în josul paginei) ca fiind cea care aruncă o mai vie lumină asupra faptelor lui Vlad Dracul, mai toți ceilalți istorici emițând diverse păreri de multe ori contradictorii.

De altfel este și greu din lipsă de izvoare precise a spune ultimul cuvânt; Vlad Dracul fiind în continuă războire cu fratele său Alexandru Aldea încă de prin 1431 până la moartea acestuia (1435), domnia sa deplină nu o putem admite de cât de la data aceasta, cu toate că avem acte datate din timpul domniei lui Aldea (v. și aci doc. XXIX). Nefiind ținta noastră în lucrare de față a face critica diverselor păreri emise, ne mărginim a aminti lucrările mai importante tratând asupra acestei epoci: 1) N. Iorga: Indreptări și adăogiri la Ist. Rom. după acte din arhivele săsești: Brașovul (v. An. Ac. Rom. seria II. tom. XXVII p. 9 și urm.); 2) Gr. C. Condurato: Michael Beheims Gedicht ueber den Woiwoden Wlad Drakul ed. 1903 Eminescu. 3) Ion Pușcariu: Două documente privitoare la revolta boerilor din Țara Făgărașului în favoarea lui Mihnea Vodă numit cel rău. (v. An. Ac. Rom. ser. V. tom. XXXIII p. 3); 4) C. Kogălniceanu: Tablou cronologic și genealogic (op. cit.) și 5) I. Minea: Principatele Române și Politica Orientală a Împărat. Sigismund ed. 1919. În destul de lungă sa domnie, Vlad

Dracul a avut să se războiască, pentru deplina stăpânire a tronului tatălui său, cu Radu Pleșuvul fratele său vitreg și cu Dan și cu Basarab fii lui Dan al II-lea, fiind susținut până la moartea lui Sigismund (1437 Decembre 9) de către acesta, iar de la această dată înclinându-se spre Turci (v. I. Minea op. cit. p. 244). Vlad Dracul moare la 1446 (v. St. Nicolescu: Doc. Sl. Rom. p. 3—4) la satul Bălteni. Il numim aci al II-lea pentru că pe voevodul Vlad care a domnit, se pare pentru scurtă vreme, în timpul domniei lui Mircea îl numim Vlad I.

XXIX. 1432 Ianuarie 20, Tărgoviște 1).

Vlad Dracul W. întărește lui Roman, nepotu lui Stanciu Boerul, două moșii anume satele Voivodeni și Săsciori — Loviște, de asemenea partea lui Baicu ¹⁾ a lui Vlad din comuna Sămbăta-de-sus, muntele Moșul și apa Făgărașului, și-i scutește de cărăușii și alte dijmă.

Mărturiile domnești: Vajkul dvornik ur ²⁾, Thodor ur ³⁾, Nan ur ⁴⁾, Sztancsul, ⁵⁾ és Myrcza, ⁶⁾ batja Racztatul ⁷⁾, Pratyá ⁸⁾, Szancsul honoj ⁹⁾, Kojka Vysztýr ¹⁰⁾, Szémen Asztalnok ¹¹⁾, Mányok pohárnok ¹²⁾, Bagyo Sovászimester ¹³⁾, Stefan az irodeak, ¹⁴⁾ es Mikaila ¹⁵⁾.

¹⁾ v. I. Pușcariu *Fragmente* op. cit. p. 50; v. *Revista Transilvania* 1873; v. Hurmuzaki I. 2 p. 572. Originalul slavon al acestui document pare a fi pierdut; o copie ungurească, după Hurmuzaki (v. nota 1 din josul paginei 572) se găsea la M-reă Clujului (Coloșmonostor la Pușcariu v. *Revolta boerilor*, loc. cit.) traducere din 1727 controlată de Ladislau Popu protopopul Clujului și Popa Precupu la 1734.

Cu toate că în prețioasa sa lucrare Dl. Grigore Condurato (Mihael Beheins Gedicht p. 61) susține că data documentului acesta este autentică luând însă în considerație lista boerilor martori și referindu-ne la documentul No. XXVII. al lui Alexandru Aldea Vv. emanat atunci, în caz de exactitate și al aceluia, cu cinci zile mai devreme, aflăm anumiți boeri cari sunt și mărturiile lui Alexandru Aldea și ai lui Vlad Dracul, și încă nu ca transfugi de la primul la al doilea, dar încă menționați și în alte documente cu mărturiile domnești ai primului Voevod.

Înclin a crede, în lipsă de control a materialului documentar contemporan acelor vremi, și care azi nu stă la dispoziția cercetătorilor de cât grație publicațiilor, că data acestui document este cu leatul greșit. Anul 1432 în cifre latine cu leatul de la Adam este 6940 (de altfel așa redat și de Pușcariu în transcrierea ungurească) sau pe slavonește 3144, dar nimeni nu ne spune dacă la leatul slavonesc nu lipsește cifra unităților.

Să luăm însă mărturiile domnești ale documentului lui Aldea W. din 1432 Ianuarie 15 fără loc, cât și al prezentului hrisov și comparându-l cu divanul documentului lui Vlad Dracul din 8 Aprilie 1437 avem păstrând șirul enumerării boerilor, următorul tablou:

*La 1432 Ianuarie 15
sub Aldea Vv.
Jupân Albu
Jupân Nan*

*La 1432 Ianuarie 20 (a)
sub Vlad Dracul
Jupân Voicul vornic
Jupân Tudor*

*La 1437 Aprilie 8
sub Vlad Dracul
Jupân Voico vornic
Jup. Tudor*

a) Pentru identificarea numelor stălcite a boerilor din copia ungurească, vezi mai departe notele la fiecare în parte.

Jup. Stanciu
 Radu Sahacov
 Dragomir al lui Berendei
 Jup. Stan și
 Fratele său Jarcui
 Nan Pascal
Tatul Sârbul
 Logofătul Voinea
 Stoica mecionoșă
 Mircea stolnic
 Radu vistier

Jup. Nan
Stanciul
 Mircea frate mai mare.
Tatul Sârbul
 Bratia (?)
 Stanciul Honoi
 Coica vistier
 Semen stolnic
 Manea (= Miclea) pah.
 Badea comis
 Stefan (logofăt)
 Mihăilă scriitor.

Jup. Nanul
 Jup. Stanciul
 Fratele lui Mircea
 Stefan logofăt
 Dimitrie spătarul
 Micle Paharnic
 Badea comis
 scrie Mihail diaconul

Cert că în tablourile înfățișate aflăm printre mărturiile lui Aldea trei boeri (v. cei subliniați) pe cari peste 5 zile îi vom afla la Vlad Dracul, inamicul său înverșunat, și anume pe Nan, Stanciul și Tatul Sârbul. Pentru primul știu că este Nan Sculotă (v. doc. XXVI n. 5) fost boer al lui Radu Pleșuvul; al doilea este unul din cei doi boeri omonimi ai lui Aldea Voevod (v. doc. XXVI nota 6) în toate cazurile diferit de Stanciul Honoi, iar al treilea este fostul comis al lui Aldea Vv. la 1431 (v. doc. XXVI și nota 11 doc. XXVII) boer însemnat al lui Vlad Dracul în tot cursul domniei lui după moartea lui Alexandru Aldea. Absența acestui boer dintre mărturiile documentului al III-lea din tabloul de mai sus ne face să credem că la acea dată era în misiune, de oare-ce pe Tatul Sârbul îl aflăm mărturie domnească al lui Vlad chiar în 1439 când este al patrulea boer martor, (v. mai departe în text) și chiar mare vornic în același an al doilea boer divanist (v. doc. XXXVI).

Rățiunea care ne face să credem (și aceasta numai dacă documentul lui Aldea este exact redată) că documentul publicat de Pușcariu este antidatat având leatul incomplet este în special prezența acestui boer Tatul Sârbul în divanul lui Vlad Dracul cinci zile după ce l'am aflat la Aldea W. știind de altfel precum am arătat și mai sus că el este credincios lui Alexandru și prin 1434 poate chiar până la moarte, (v. doc. XXVIII).

Comparând divanul din coloana II-a al tabloului de mai sus cu cel din coloana III-a observăm că mai toți boerii afară de Dumitru spătar se află în documentul din 1437 Aprilie 8, prin urmare data documentului XXIX trebuie corectată precum urmează, adică 1437 Ianuarie 20, în vedere că divanul hrisovului acesta este mai asemănător în privința boerilor care l'compun cu acela din acest an.

Leatul slavonesc rămâne deci, 34416 (6945) iar nu 3441 (6940) ceea ce ne probează într'un mod vădit că la leatul slavonesc din act lipsește cifra unităților.

¹⁾ I. Pușcariu în rezumatul român din capul acestui document ne pune în paranteză ca identificare a acestui boer un nume Vlaicul, bazându-se pe semne pe proasta transcriere în ungurește a tuturor numelor proprii din act și din mărturiile domnești. Numele acesta de Baico ar putea mai repede fi identificat cu Voico, boer întâlnit destul de dese ori în divanele acestor vremi încă dela 1394 (v. documentul III) de altfel cred că întărirea boerului Stanciu asupra celor două sate ne-ar lăsa să înțelegem că acel boer Baicu nu mai era în viață la data hrisovului.

²⁾ Nu este altul decât Voico vornicul întâlnit încă în mărturiile domnești ale lui Mihail Voevod, (v. doc. XII) și ale lui Dan II (v. doc. XVII—XIX și XXV) fiind pe semne advers lui Radu Pleșuvul și lui Aldea Voevod.

³⁾ Jupân Tudor sau Teodor este un boer nou, probabil însă credincios de mult lui, căci mai pretutindeni este printre boerii de frunte ai lui Vlad Dracul.

⁴⁾ Este Jupân Nan Sculotă (v. doc. VIII—XVI) diferit de Nan Pascal care va deveni și el în urmă boer al lui Vlad Dracul.

⁵⁾ Stanciul este acel boer frate lui Mircea întâlnit la 1434 (vezi doc. XXVIII) sub Aldea Voevod, de altfel aci în transcrierea ungurească virgula este greșit pusă trebuind să fie după vorba «batja» (exact batya = frate mai mare) prin urmare «Sztancsul és Myrcza batya» = Stanciul și Mircea frate mai mare.

⁶⁾ vezi nota 5 de mai sus.

⁷⁾ Racztatul = Tatul Sârbul căci «racz» (exact «racs») în ungurește vrea să zică sârb. Pentru acest boer v. doc. XXVII nota 11 și nota (1) doc. XXIX.

⁸⁾ Praty = ? Bratia. N'am putut până în prezent identifica pe acest boer a

căruia nume desigur este îngrozitor de stălcit, fi va Radul Borcev pe care îl întâlnim în numeroase divane ale lui Vlad Dracul?

⁹⁾ Szancsul honoj = Stanciul Honoi, alt boer bine cunoscut nouă din divanele lui Vlad Dracul.

¹⁰⁾ = Coico (= Coica) vistier, fost logofăt (v. doc. XVIII, XIX, XXV) și uneori și grămătic cu acest rang (v. doc. XVII și XX al lui Dan W.).

¹¹⁾ = Semen stolnic, boer întâlnit pentru prima dată sub Vlad Dracul.

¹²⁾ Numele acesta de Manyok ne amintește pe cel de Manea în românește și atunci ar părea să fie viitorul Manea vel vornic (v. doc. XXXII) singurul boer cu acest nume întâlnit în divanele lui Vlad Dracul identic cu Manea Udriște fratele Stoică de la 1439 (v. doc. XXXII). Dar în vedere că nu întâlnim pe vreun paharnic Manea identificăm pe acest Manyok cu Miclea paharnic întâlnit aproape continuu în această funcție chiar alături de Manea Vornicul. Manyok va fi fost Manea identic cu Miclea?

¹³⁾ Bagyo Sovaszmester nu este altul decât Badea Comisul. În privința numelui acestuia trebuie să relevăm că «g» era probabil tradus prin «d» în secolul al XV-lea și XVI-lea, căci avem aceeași ortografie a acestui nume într-un document latinesc din 1507 Decembrie 3 al lui Radu cel Mare unde aflăm pe Badea Vornicul cunoscutul boer din Cojești trecut «Bagyo Vornik».

¹⁴⁾ Ștefan az irodeak es Mikaila = Ștefan logofăt și Mihailă care scrie.

¹⁵⁾ vezi nota 14 de mai sus.

XXX. 1434 (?) Iulie 18, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Dracul dăruiește slugilor sale Stan sin Tatul și Ursu și Radul Stan sin Bâra și Godea satul Mărgineni.

Mărturiile domnești: Jupan Voicul, jupan Tudor, jupan Nanul, jupan Stan, jupan Radul Borcea, jupan Nan Pascal, jupan Dimitrie spătar, jupan Stoika pustelnic, jupan Simeon stolnic, Miclea paharnic Badea Comis, Ștefan logofăt ²⁾.

¹⁾ v. I. Pușcariu; *Fragmente op. cit.* p. 55/7; v. idem în *An. Acad. Rom. op. cit.* p. 3/53; v. I. Minea *op. cit.* p. 240 nota 2; v. Pușcariu: *Dale istorice privitoare la familiile nobile române*, ed. Sibiu 1892 p. 170.

Rămânem foarte nedumeriți asupra datei acestui hrisov și dacă l'am pus aici ne-am bazat numai pe faptul că lucrarea cea mai recentă în care l'am găsit din nou relevant este în *An. Acad. Române* lucrarea lui Pușcariu amintită, unde ne indică anul 1434 fără însă să ne dea vre-o lămurire asupra corectării leatului 1437 din lucrarea sa: *Fragmente istorice*. Pe lângă aceasta mai avem de relevat că în lucrarea lui la pag. 57 data transcrierii de pe slavonește în românește este АѢНБ adică 1752 pe când în traducerea ungurească care urmează îndată (v. p. 58) anul este 1758 iar în nota din lucrarea domnului Minea (v. op. cit. p. 240 n. II) data traducerii este 1782. Anul 1782 în caractere slavone este АѢНБ, și nu АѢНБ precum se află în copia românească cu caractere slavone în Pușcariu (*Fragmente*), cât pentru data din copia ungurească 1758 ar trebui să fie АѢНН evident necorespunzător în privința cifrei unităților cu data exactă copiată de noi mai sus.

Cât ce privește data de 1437 dată de Pușcariu în lucrarea sa din 1907 (*Fragmente*) luând divanul și coroborându-l cu al altora consecutive din acest an,—și avem destule, mai toate ale lui Vlad Dracul fiind din 1437,—aflăm:

La 1435 (?) Iulie 18

Jup. Voicul
Jup. Tudor
Jup. Nanul
Jup. Stan
Jup. Radul Borcea
Jup. Nan Pascal
Jup. Dimitrie spătar

La 1437 Aprilie 23

Jup. Toder
Jup. Nanul
Jup. Tatul
Stanciul Honoi
Jup. Voicul
Jup. Manea vel vornic
Jup. Nan Pascal

La 1437 August 10

Jup. Voico vornic
Jup. Tudor
Jup. Nanul
Jup. Stanciul frate Mircei
Jup. Nan Pascal
Jup. Stanciu Honoi
Dumitru spătar

Jup. Stoica pustelnic
jup. Simeon stolnic
Miclea pah.
Badea comis
Stefan logofăt

Rădul Borcev
Dumitru spătar
Jup. Stefan logofăt
Jup. Serban v. vist.
Jup. Simen stolnic
Jup. Miclea vel. pah.
Jup. Badea vel comis
Scrie Coica logofăt.

Coica vistier
Semen stolnic
Miclea pah.
Badea comis
(Stefan) logof.
Badea scrie

Precum vedem divanele tuturor trei documente sunt aproape identice ceea ce ne face să credem că tot data de 1437 din prima lucrare a D-lui Pușcariu (Fragmente) este cea adevărată și că cele două documente de care se întreabă Dl. I. Minea dacă sunt diferite sunt unul și același act. Pe toți boerii hrisovului acestuia îi aflăm mai în toate divanele lui Vlad Dracul, afară de acel Stoica pustelnic (= postelnic) căci jupan Stan al treilea boer martor nu poate fi decât jupan Stanciul fratele lui Mircea. Dl. C. C. Giurescu în lucrarea D-sale: Contribuții pag. 39 ne spune precis că dregătoria de postelnic apare abia la 1460 Martie 2 (v. Bogdan op. cit. p. 326) dar copia ungurească ne spune clar «Stoika Postelnik» prin urmare ori dregătoria de postelnic apare încă de la 1437 în Țara Românească, ori expresia Pustelnic precum găsim în Pușcariu vrea să zică altceva. Singura aserțiune mai sigură însă este: că chiar numele acestui boer este greșit și că acest Stoika nu poate fi altul de cât Coica cunoscutul boer al lui Vlad Dracul.

În tot cazul până la proba contrarie noi adoptăm pentru actul de față leatul 6495 adică 1437.

²⁾ Am spus mai sus (v. nota precedentă) că jupan Stan este sigur Stanciul fratele lui Mircea și că Stoika Postelnic este o stălcire posibilă a numelui Coica, iar dregătoria este poate cea de postelnic, rămâne să spunem încă câteva cuvinte asupra altui boer întâlnit în acest divan cu numele puțin schimbat și anume Simeon stolnic, care nu este altul decât Semen stolnic; poate chiar ca numele adevărat să fie mai repede Simeon decât Semen.

Și în vedere că mai sus am identificat anul acestui hrisev ca fiind 1437 vom adăoga că aflăm vorbindu-se de câți-va boeri într'un document al lui Vlad Dracul dat din Făgăraș la 1436 Iulie 16 (v. Hurmuzaki XV. part. I-a p. 22) în care voevodul asigură de prietenie pe Brașovenii împreună cu dregătorii săi Demetrium Zpatar (= Dimitrie Spătar) Sthebanum logofethum (= Stefan logofăt) Kaika Homspanopolum, (= Coico Spanopol) și magister Johanuem. În ceea ce privește pe Coico (v. Bogdan op. cit. I. p. 312) urmat de numele Homspanopolum sau Hausponopolum, identificarea de mai sus o adoptăm de la d-l Filitti (v. Arh. pt. Știință și Reformă Socială VI. No. 3-4 p. 341 nota 1). Cât pentru magistrul Icn nu putem ști dacă este vreun boer transilvănean sau om al lui Vlad Dracul, căci vreun boer divanist cu acest nume nu întâlnim în domnia acestui voevod.

XXXI. 1437 Aprilie 8, indiction 14, Târgoviște ¹⁾).

Vlad Dracul reînnoește Brașovenilor vechile privilegii comerciale stabilind pentru toate mărfurile taxe vamale de import și export și taxa de 3% pentru mărfurile de transit.

Mărturiile domnești: jupan Voico vornicul, jupan Tudor, jupan Nanul, jupan Stanciul, fratele lui Mircea, Ștefan logofătul, Dumitru spatar, Micle paharnic, Semen stolnic, Badea comis, scrie Mihail diaconul.

¹⁾ v. Bogdan op. cit. p. 71/4; v, și nota pentru fixarea indictionului care este pentru 1437, 15 și nu 14, acesta fiind pentru 1436.

XXXII. 1437. *Aprilie 23 (= 21), Târgoviște* ¹⁾.

Vlad Dracul întărește jumătate din Voila ²⁾ lui Stoica Ciulmoenescul și celor cinci feciori ai lui: Moian, Stoica, Sin, Vlad și Mihail. Din act se vede că Moian are fii pe Aldea și pe Moian, iar Stoica pe Șerban, Coman și Mihail. Se mai vorbește și de o Stanca poate soră cu cei 5 frați.

Mărturiile domnești: jupan Toder, jupan Nanul, jupan Tatul, Stanciul Honoi, jupan Voicul, jupan Manea vel vornic ³⁾, jupan Nan Pascal, Radul Borcev ⁴⁾, Dumitru spătar, jupan Stefan logofăt, jupan Șerban vel vistiernic ⁵⁾, jupan Simen ⁶⁾ stolnic, jupan Miclea vel paharnic, jupan Badea vel comis, scrie Coica logofătul ⁷⁾.

¹⁾ v. N. Iorga Studii și Documente XII p. 277—78 din Documentele Expoziției din Sibiu din anul 1905.

²⁾ Sat în Oltenia, după hotarele de care se vorbesc în act,

³⁾ Viitorul Manea Udriște frate lui Stoica.

⁴⁾ Un boer pe care-l întâlnim din când în când în divanele lui Vlad Dracul.

⁵⁾ Un boer nou.

⁶⁾ = Semen stolnic v. divanele celelalte ale lui Vlad Dracul.

⁷⁾ Din această vreme avem un hrisov al lui Radu Praznaglava al cărui conținut nu-l cunoaștem. el este dat la 19 Iunie 1437 (v. St. Nicolaescu: Doc. sl. rom. p. 220; v. arh. St. M-rea Cozia secț. istorică azi la Moscova).

XXXIII. 1437 *August 10, Târgoviște* ¹⁾.

Vlad Dracul întărește lui Stoilă, Radu, Petru, Bratul, Radul Neagul, Bucuru, Șerban și Stan stăpânire în Luciani și le scutește satul de ori-ce dări.

Mărturiile domnești: jupan Voico vornic, jupan Tudor, jupan Nanul, jupan Stanciul fratele Mircei, jupan Nan Pascale, jupan Stanciu Hanoi ²⁾ Dumitru Spătar, Coica vistier, Semen stolnic, Miclea paharnic, Badea comis, (Ștefan) logofăt, scrie Badea. Traducerea în românește făcută de dascălul Lupp ³⁾.

¹⁾ v. Iorga: Studii și documente VII. p. 47 colecția George Ionescu fost revizor școlar.

²⁾ = Stanciul Honoi (v. documentele celelalte ale lui Vlad Dracul).

³⁾ Avem din această vreme încă un hrisov al lui Vlad W. datat din 1 August (v. C. Giurescu op. cit. p. 24 și nota 4) a cărui conținut nu-l știm și nici nu l'am putut afla. În toate cazurile printre boerii pe care-i aflăm în divan sunt cei 3 cunoscuți nouă încă de mai înainte. Tudor, Stanciul Honoi și Stanciu fratele lui Mircea. Doc. fiind din secția istorică Arh. Stat. numai poate fi controlat azi).

XXXIV. 1437 *August 13, Târgoviște* ¹⁾.

Vlad Dracul întărește boerilor Roinea, Radul, Dragomir, Albul, Vlăcsan și Vlaicului stăpânire peste satele Lănjești, Gorni, Ani-noasa ²⁾, Rujul, Balotești ³⁾ și Găureni scutindu-le de dări.

Mărturiile domnești: jupan Voico, vornic, jupan Tudor, jupan Nanciul ⁴⁾, jupan Stanciul cu fratele său Mircea, jupan Nan Pasiolă ⁵⁾, jupan Stanciul Honoi, Dimitru spătar, Coico protovistiar, Semen stolnic, Micle paharnic, Badea comis, Ștefan logofăt scrie Coica.

¹⁾ v. Venelin pag. 78/9 v. Miletici op. cit. p. 122/3; v. Arh. St. Sect. Ist. (azi Moscova) menționat C. Giurescu și C. C. Giurescu op. cit.).

²⁾ Probabil sat în Vâlcea cu toate că nu putem preciza care, existând și unul în Muscel și altul în Buzău.

³⁾ Poate fosta proprietate a boerilor cu acest nume.

⁴⁾ = Jupan Nanul.

⁵⁾ = Jupan Nan Pascal.

XXXV. 1439 August 2, indiction 2. Argeș ¹⁾.

Vlad Dracul întărește M-rei Tismana stăpânire peste toate daniile ce i se făcuse de bunicul său Radu Vv. de Dan Vv. unchiul său, de Vladislav Vv. unchiul tatălui său și de Mircea Vv. părintele său.

Mărturiile domnești: jupan Tudor, jupan Stanciul, jupan Manea vornic, jupan Stanciul fratele lui Mircea, jupan Tatul Sărbul, jupan Sarciul ²⁾, jupan Stanciul Honot, ³⁾, Coica proin ⁴⁾ vistier, Dimitrie spătar, logofătul Ștefan, Semen stolnic, Șerban vistier, Miclea paharnic, Badea comis și Coica scrie.

¹⁾ (v. Al. Ștefulescu M-rea Tismana ed, II 1909 p. 181).

²⁾ = Iarciul.

³⁾ = Ho oi.

⁴⁾ Proin = biv = fost.

XXXVI. 1439 Septembrie 8, dat în Argeș și scris în Târgoviște ¹⁾.

Vlad Dracul acordă neguțătorilor din toată Polonia, Galiția și Moldova, libertatea comerțului în Muntenia și a trecerei în Turcia plătindu-se vamă excepțională în Râmnicu și ordinară în celelalte orașe.

Mărturiile domnești: Jupan Tudor, jupan Tatul mare vornic, jupan Nan, jupan Voico, jupan Manea Udriște și fratele său Stoica ²⁾, jupan Jarciul, jupan Radul Borcev, jupan Stanciu Honoi, Ștefan logofăt, Dimitru spătar, Șerban vistier, Semen stolnic, Miclea paharnic, Radu comis, Mihail grămatic.

¹⁾ (v. Hasdeu op. cit. p. 84/5; v. Arh. Municipală din Leopole fasc. 519.

²⁾ Boer de care ne vom mai ocupa mai departe.

XXXVII. 1441 Mai 14, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Dracul întărește M-rei Glavacioc ca să-i fie stăpânire la Neajlov, moșie a lui Berilă și de asemenea și Mircești din Te-leorman partea Radului Ban ohavnică.

Mărturiile domnești: jup. (loc alb) jup. Nanul, jupan Stanciul Honoi, Radul Borcei, Șerban protovistier, Dumitru spătar, Miclea paharnic ²⁾).

¹⁾ (v. Acad. Rom. Cond. M-reă Glavacioc) (1852 Mss. No. 1449).

²⁾ În divan n'avem decât nume cunoscute ca mărturii însă cred că divanul nu este întreg; pe semne că originalul după care s-a făcut copia era în proastă stare. Aserțiunea mea se bazează în parte și pe hrisovul următor, o lună și jumătate mai târziu.

XXXVIII. 1441 *Junie 30 Târgoviște* ¹⁾.

Vlad Dracul dă hrisov M-rei Snagov.

Mărturiile domnești: ²⁾ Manea Vornic Todor
Radul Borcev, jupan Vlăcsan Florev, Tatul Srăbul, jupan Jarciul, Dimi ³⁾ spatar, Șerban vistier, Semen stolnic, Miclea paharnic, Ștefan logofăt, Calce scrie.

¹⁾ v. Venelin op. cit. p. 87/9; v. mențiunea în C. C. Giurescu op. cit. p. 9.

²⁾ Și aci observăm unele lipsuri printre mărturii cauza fiind deteriorarea originalului.

³⁾ Prescurtare a numelui Dimitrie, cunoscutul spătar al lui Vlad Dracul.

BASARAB II

1442 vara—1443 vara

Acest voevod pe care-l numim aci al II-lea (luând în considerație că Basarab I este părintele lui Nicolae Alexandru Vv. și deci strămoș lui Mircea cel Bătrân, și care a domnit în Țara Românească de la 1310—1338) este acel «Basarad filio condem Dan Waywodae» despre care vorbește un act din Zond dat de regele Albert al Ungariei (1438—1440) urmașul lui Sigismund († 9 Decembre 1437) (v. V. Motogna: Un document privitor la Laiotă Basarab în Revista Istorică X 1924 p. 124—6) deci o lună și jumătate după documentul lui Vlad Dracul înfățișat mai sus (v. documentul XXXVIII).

Acest Basarab Vv. din ramura Dănească este acelaș care ținuse tronul pentru foarte scurt timp înaintea lui Alexandru Aldea (v. Motogna o. c. p. 122) la 1431 după dispariția tatălui său Dan al II-lea.

Ne este destul de greu a fixa evenimentele petrecute în țară în răstimpul de la 1442 până la 1443. Singurul fapt important cunoscut este o expediție turcească a lui Mezet Beg în principate prin Martie 1442, care întorcându-se cu prăzi a fost atacat de Vlad

Dracul. Scrisoarea călugărului Bartolomei de Genova (v. cronica lui Wavriu ed. Dupont) ne spune chiar că Vlad Dracul a fost ucis în luptă, ceea ce nu concordă cu realitatea. Dl. Iorga analizând în mod amănunțit această epocă (v. Studii și Documente III. prefața pag. XIX—XXI) încheie «În toate cazurile ceva a trebuit să se întâmple în vara anului 1442 pentru a face pe Vlad să se căiască de schimbarea la față, dar nu va fi fost ceva decât închiderea celor doi principii ce stăteau în Turcia, Vlad Țepeș și Radul cel Frumos ca ostateci. Tinerețea lor și frumusețea lui Radu unul din ei vor fi oprit luarea de măsuri mai aspre în potriva lui».

Scrisoarea călugărului din Genova este anterioară reînălțării în tronul țării al lui Vlad Dracul (1443). Explicația prezenței lui Basarab pe tronul Țării Românești în 1442 Martie 23 (v. Iorga: Operile lui Constantin stolnicul Cantacuzino la Cronologia Tabelară ed. 1901 p. 24) adică 5 zile după expediția lui Mezet Beg ne face a crede că Vlad Dracul în atacul săvârșit a fost prins de Turci și aruncat în închisoare, scăpat de acolo nu fără multe promisiuni de subordonare Porței. În toamna anului 1443 Ion Huniade, Voevodul Ardealului încă dela 1431, începe expediția sa contra Turcilor, expediție însă întreruptă din cauza iernei și continuată în anul viitor, terminându-se pentru creștini cu înfrângerea lui Vladislav și Huniade în câmpiile Varnei, ajutați fiind de Vlad Dracul care-i întâlnise încă la Nicopole. Bătălia dela Varna trebuie pusă în urma documentului din 7 August 1444 dat de Vlad Dracul din Târgoviște prin care se reînnoiește tratatul de comerț încheiat pe vremuri cu Mircea cel Bătrân și reînnoit acum cu Huniady (v. N. Iorga: Studii și Documente op. cit. p. XX—XXI).

XXXIX. 1443, *Fără lună și zi, Târgoviște* 1).

Basarab II întărește M-rei Cutlumușul, marea lavră românească la Sf. Munte Athos, rezidită de dănsul, stăpânire peste mai multe sate.

Mărturiile domnești: Jupan Dragomir ²⁾, Jupan Cazan Saha (cov) ³⁾ jupan Borcea ⁴⁾, jupan Balea ⁵⁾, Dumitru stratornic ⁶⁾ Calciu grămătic ⁷⁾.

¹⁾ v. St. Nicolaescu : Aldea p. 236 nota. D-sa ne indică (v. Doc. sl. rom. p. 4 ; v. idem Aldea p. 236 nota ; v. arhiva Stat. Cond, M-reia Cozia No. 18 f. 132 traducere),—un document al lui Basarab Vv. prin care întărește M-rei Cozia stăpânire peste toate moșiile foste întărite de mai înainte de alți Domni. (—v. conținutul documentului No. XXVIII aci). Acest hrisov e scris de Calotă.

În Cronologia tabelară (v. Operile stolnicului Cantacuzino ed. Iorga p. 24) aflăm un document din 1442 Martie 23 dat de Basarab Vv. «sin Basarab Vv.» M-rei

Snagov prin care îi întărește stăpânire pe morile de la Drid, după cum le-au ținut și în zilele lui Vlad Vv.; hrisovul este scris în Gherghița.

Ne frapează în acest ultim act epitetul «sin Basarab Vv.» lucru puțin probabil. Dacă transcrierea actului în privința titulaturii și a anului este exactă atunci putem crede că Dan să fi putut fi chemat Basarab, totuși ne îndoiim asupra leatului acestui act care pare a fi emanat de la alt Basarab poate mult mai târziu și anume de la Basarab cel Tânăr fiul lui Basarab acesta; și atunci Vlad de care se vorbește în act trebuie să fie Vlad Țepeș și nici decum Vlad Dracul.

De altfel anii în Cronologia tabelară sunt dese ori greșite.

²⁾ Pesemne identic cu Dragomir al lui Berendei din 1432 Ianuarie 15 (v. doc. XXVII. corectat de noi cu leatul 1437), fost boer deci al lui Aldea Vv.

³⁾ Fiva oare frate cu Radu Sahacov fost boer al lui Aldea Vv. (v. doc. XXVI) și încă mai înainte al lui Radu Pleșuvul? (v. doc. XIII și XV). Un Cazan este logofăt al lui Alexandru Aldea (v. XXVIII).

⁴⁾ Cunoscutul Borcea vornic al lui Dan II. (v. doc. acestui voevod).

⁵⁾ Fostul paharnic al lui Dan al II-lea.

⁶⁾ Dumitru stratornic este sigur un alt boer decât spătarul lui Vlad Dracul.
⁷⁾ Întâlnit dese ori ca grămătic încă al lui Aldea și Vlad Dracul (v. doc. XXVIII și XXXVIII).

VLAD II. DRACUL

1442—1446

A doua Domnie.

Revine în scaunul Țării Românești puțin timp înaintea expediției proiectate de Huniade contra Turcilor în toamna anului 1443

XL. 1447 August 8, Târgoviște ¹⁾

Vlad Dracul întărește mai multor moșneni stăpânire în Coțteana pentru înfrățirea lui Taeîncoș, Stan și Colțea, casă fie 3 frați nedespărțiți. Hotare: Lacu Fătăciunii, drumul Slatinei.

Mărturii domnești: Tudor, Nanul, Stanciul, Pashalia, Radu Borcea, Dumitru spătar, Stoica vistier, Seman stolnic, Badea comis, Stefan logofăt ²⁾.

¹⁾ v. N. Iorga: Studii și Documente V. p. 169 din colecția de acte a d-lui Constantin Basarab Brâncoveanu. În privința anului dl. Iorga ne lasă să înțelegem că ar putea fi o eroare a grămăticului căci este cunoscut că Vlad Dracul moare în urma uneltirilor lui Ioan Huniade în 1446 și nu în 1447. Fi-va oare acest document dela Vladislav Dan fratele lui Basarab care adesea se întitulează și Vlad Vv.? Nu ne vine să credem (v. nota următoare).

²⁾ Toți boerii aceștia sunt cunoscuți nouă încă din prima domnie al lui Vlad Dracul. Pashalia este pe semne Nan Pascal. Stoica vistier pesemne Stoica fratele lui Manca Udriște; Seman stolnic identic cu Semen stolnic.

Acest act în toate cazurile este ultimul cunoscut nouă dela Vlad Dracul.

DAN III.

1446—1448

Nu avem nici cu divan de la acest voevod. Nu există nici un document dela el, încât dacă îl punem aci îl facem numai pentru că l'am găsit pomenit în diverse lucrări¹⁾ ca fiind existat la anul 1448. Gr. Tocilescu²⁾ ni-l pune între anii 1446/52 iar D. Onciul³⁾ adoptă datele de mai sus precum și I. Bogdan⁴⁾ care o pun în corelație cu bătălia de la Cossovo din 18—19 Octombrie 1448.

VLADISLAV II

1448—1456 primăvara.

Ar urma deci că suirea în scaun a acestui Voevod, în urma fratelui său Dan al III-lea, să fie după lupta de la Cossovo. E foarte curios totuși că înainte de anul 1451 nu se află documente de la acest Domn. Singurele de altfel cunoscute de la Vladislav sunt cinci din anul 1451 din care noi dăm cele aflate prin publicații diverse. Iată și cele cinci: 28 Martie 1, 2, 5 și 7 August aflate la Archivele Statului (azi evacuate), din care cunoaștem mărturiile domnești ale celui din 28 Martie, 1 și 5 August și din 30 Septembrie. La Arhive se mai găseau unul din 2 August 1453, altul din 1450 sau 1455 după cum indictionul este 13 sau 3. I. Bogdan⁵⁾ ne spune că se mai află un alt hrisov la dl. Mihail Vlădescu din 1453 August 5.

Noi dăm mai la vale numai pe cele aflate cu divane.

XLI. 1451 Martie 28, Fără loc¹⁾

Vladislav II întărește M-rei Dealul moșiile Jugureni, Cireșani, Măicănești și munții Cireșani și Brăteiu.

Mărturiile domnești: Manea Udriște vel vornic²⁾, jupan Dimitrie spătar³⁾, jupan Mihail logofăt⁴⁾, jupan Duca⁵⁾, jupan Cazan logofăt⁶⁾, jupan Jacov⁷⁾, jupan Berivoe⁸⁾, Stoica Curemaz⁹⁾, Dra-

¹⁾ (v. I. Bogdan: Vlad Țepeș și narațiunile germane și rusești asupra lui. ed. 1896 p. 8).

²⁾ v. Manual Ist. Rom. ed. II. 1900 p. 176.

³⁾ v. Convorbiri Literare XXXVII p. 229.

⁴⁾ Bogdan op. cit. p. 69.

⁵⁾ v. Documente și Regeste op. cit. p. 85 nota 1.

gomir din Brănești ¹⁰⁾, Petre ¹¹⁾, Babușin din Luciani st..... ¹²⁾, Neagoe stolnic ¹³⁾, Balea paharnic ¹⁴⁾, Manea comisul ¹⁵⁾, Maleuș stratornic ¹⁶⁾, scrie Costaudin ¹⁷⁾.

¹⁾ v. Condica M-rei Dealul I. p. 89/90 la Acad. Rom. de unde extragem conținutul și mărturiile; totuși în lucrarea d-lui I. C. Filitti (Arh. Gh. Gr. Cantacuzino p. 16 nota 5) ni se indică unul cu aceeași dată dar se pare din explicațiile date de D-sa în privința schimbărilor mărturiilor prin comparația divanelor, că ar fi alt hrisov dând ca sursă Arh. St. M-rea Dealul pach. 11 doc. I. Cred însă că sursa aceasta și cu cea pe care o dăm mai sus nu sunt decât una și aceeași.

²⁾ Manea Udriște este un boer bătrân pe care-l vom mai întâlni încă în vremurile acestea.

³⁾ Alt boer al lui Vlad Dracul (v. divanele acestui Domn).

⁴⁾ Un boer nou pe care-l vom întâlni de acum înainte de mai multe ori.

⁵⁾ Nu cred să pot identifica pe acest boer cu un omonim întâlnit încă înainte sub Mircea Voevod.

⁶⁾ Cunoscut boer, el fiind Cazan Sahacov.

⁷⁾ N'am întâlnit până acuma pe vreun boer cu acest nume, care de altfel nu pare a fi românesc. Va fi fost vreun catolic ardelean.

⁸⁾ De asemenea nici acest nume n'a fost întâlnit înainte.

⁹⁾ Fi-va oare acest boer identic cu Stoica vistierul lui Vlad Dracul? (v. doc. XL).

¹⁰⁾ Boer întâlnit pentru prima oară.

¹¹⁾ Cred că numele acestui boer este rău transcris.

¹²⁾ Pesemne un boer de țară.

¹³⁾ Un boer nou.

¹⁴⁾ Fost încă paharnic al lui Dan al II-lea deci al tatălui Voevodului.

¹⁵⁾ Nu poate fi confundat cu boerul Manea Udriște care aci se află în fruntea divanului.

¹⁶⁾ și ¹⁷⁾ Boeri noi în divanele țării.

XLII. 1451 August 1, Târgoviște ¹⁾.

Vladislav II întărește lui Mihail ²⁾ și feciorilor lui stăpânire peste satele Rușii ³⁾, Voidnovul, Racovița și Tătărei precum și siliști din Amara scutindu-le de toate dările.

Mărturiile domnești: Manea Udriște, Tudor, Stancea vornicul ⁴⁾, Mihail logofătul ⁵⁾, Cazan Sahacov, Stan al Negrei ⁶⁾, Dumitru spătar, Cazan Crețu ⁷⁾, Stanciu spătar ⁸⁾, Pahule vistier ⁹⁾, Neagoe stolnic, Balea paharnic, Manea comis scrie Coica ¹⁰⁾.

¹⁾ v. I. C. Filitti op. cit. p. 16; v. Acad. Rom. 249/XI; v. Iorga Operile lui Constantin Stolnicul p. 24; v. Acad. Rom. Mss. 1322 f. 18—19. Documentul de mai sus e trecut fără lună și zi în Cronologia tabelară (ed. Iorga p. 24—25) și tot acolo este trecut cu leat greșit; de asemenea hrisovul din 1451 Martie 28 pe care-l aflăm în Cronologia tabelară cu data de Julie 14. Intr'adevăr că avem din luna aceasta, fără a-i ști ziua, un hrisov dat de Vladislav W. slugilor sale Dragomir, Ruhă și feciorilor lui Ion și Vălcul și nepoților lui Dragomir și Tatul cu feciorii, și lui Micul și lui Bora mai multe sate ertându-le de dări. (v. C. Giurescu op. cit. p. 28). Dar în vedere că nu cunoaștem divanul nu l'am menționat în lista documentelor noastre.

²⁾ Acest boer este primul cunoscut din neamul Bălenilor.

³⁾ Dl. I. C. Filitti (v. op. cit. p. 16 nota 2) ne spune că numele acestei moșii este pesemne vechiul nume al satului Băleni. În acte ulterioare de pe la sfârșitul sec. XVI-lea totuși se vorbește de o moșie Rușii lui Chirtop care acest Chirtop pare a fi autor al unui neam de boer de țară Lăzurenii, el fiind rudă apropiată cu Mihail, primul boer din neamul Bălenilor.

Cred că Rușii este mai mult vechiul nume al Lazurilor care astăzi se și nu-

mește Lazurile Rușilor. Pesemne că prin descendență Lazurile au rămas în neamul boerilor Lăzurenii iar Rușii în stăpânirea boerilor Băleni.

⁴⁾ Întălnim încă la 1434 Iunie 25 (v. doc. XXVIII) un boer cu acest nume purtând dregătoria de spătar, el nu poate fi decât același

⁵⁾ v. nota 4 doc. XLI.

⁶⁾ Fiul lui Negrilă spătar pe care-l aflăm în divanele tatălui lui Vladislav W., Dan al II-lea (v. doc. XXIII—XXV).

⁷⁾ Un alt boer decât Cazan Sahacov întâlnit și logofăt.

⁸⁾ Stanciu spătarul trebuie diferențiat de Stancia și înclinăm a crede că este un boer nou, omonim cu cel de mai sus. Nu cred ca Stanciul Spătaru acesta să fie Stanciul față dregătorie din documentul ultim al lui Vlad Dracul, (v. documentul XI.).

⁹⁾ Nu cred a putea fi identificat cu Pashalia (v. idem).

¹⁰⁾ Cunoscut grămatic.

XLIII. 1451 August 5, indiction, 14 Târgoviște ¹⁾).

Vladislav II întărește lui Barbu stăpânire în Mrăș.

Mărturiile domnești: Jupan Manea Udriște, jupan Todor, jupan Stance vornic, jupan Mihail logofăt, jupan Cazan Sahacov, jupan Stan Negrev, jupan Stanciul spătar, Nahulea ²⁾ vistiar, Balea paharnic, Neagoe stolnic, Manea comis, scrie Dragomir grămatic.

¹⁾ v. Miletici și Agura op. cit. p. 334 No. 7; v. Docan N.: Despre elemente cronologice în documentele românești în An. Acad. Rom. ser. II-a Tom. XXXII. 1910 p. 390. Mai avem cu două zile mai târziu un document al acestui Voievod dat M-rei Cozia pentru scutire de vamă (v. Docan op. cit.; v. Arh. St. perg. S. 1st. azi la Moscova), care este documentul relevat și în Cronologia Tabelară p. 25.

²⁾ Greșală de tipar; de sigur Pahulea. Vezi și celelalte divane.

XLIV. 1451 Septembrie 31, Gherghița ¹⁾).

Vladislav II dă un hrisov.

Mărturiile domnești: Manea sin Udriște ²⁾, Stanciu vornic, (Mihail logofăt, Dumitru spătar, Cazan Sahacov, Stan Negrea, Cărstea stolnic ³⁾, Balea paharnic, Pahule vistier, Manea comis, Radu stratornic ⁴⁾ scrie Coman.

¹⁾ V. Filitti op. cit. nota 5.; v. Acad. Rom. Pachet 76 Document 23 copie din 1839.

²⁾ Prin urmare Manea Udriște este fiul unui boer Udriște.

³⁾ Pentru prima oară întâlnim pe acest boer, care nu poate fi confundat cu omonimii săi anteriori.

⁴⁾ Un boer nou.

XLV. 1452 Fără lună și zi, Sf. Gheorghe ¹⁾, Târgoviște. ²⁾

Vlad II ³⁾ întărește boerului său Stanciu Mailat Dejanul, fraților și fiilor lui Dragomir și Oprea a treia parte din Dejanul cu munții Priseaca, Isvoru, Zarna cu veniturile, scutindu-i de dijme.

Mărturiile domnești: ⁴⁾

Eu Manii Udriște de 80 de ani ⁵⁾ Eu Udriște omu de 70 de ani
Eu Don Todor Stanesul de 87 ani ⁶⁾ Eu Ion Todor Stanesculu 87 ani

Pahul Stan vistierul de 89 ani ⁷⁾	Pahulea Stanu vistierulu de 99 ani
Neagoe Stan stolnicul „ 86 „ ⁸⁾	Neagoe Stanu stolniculu „ 86 „
Luca Marincul „ 97 „ ⁹⁾	Duca Sarniculu (paharnic) „ 97 „
Iuon Manea comisul „ 101 „ ¹⁰⁾	Jonu Manea comesulu „ 107 „
Ivan Bucur spătariul „ 110 „ ¹¹⁾	Ion Bucuru spatariulu „ 110 „
Don Duca Supil „ 88 „ ¹²⁾	Donu (Dumitru?) Duca Supil „ 88 „
Stancea Vlad vornicul „ 79 „ ¹³⁾	Stanciu Vladu vorniculu „ 79 „
Mihai Don secretar „ 100 „ ¹⁴⁾	Mihaliu Don (Danu?) secretariu „ 100 „
Dumitru Bucur spatar „ 89 „ ¹⁵⁾	Dumitru Bucur spatariu „ 89 „
Stoian Negreș stolnic „ 99 „ ¹⁶⁾	Stoianiu Neagoșiu stol- niculu de 103 1/2 „
Cosan Sahalod vornic de 103 ani ¹⁷⁾	Cocanu Saholod (Socolu?) vornic de 103 ani
Oprea Opriski visteariul 109 „ ¹⁸⁾	Oprea Uriaca (Urechea?) vistierulu de 109 „
Pahule Stupici vistierul ¹⁹⁾	Pahula Stupilu vistieru

¹⁾ Leatul acestui hrisov este 6960 care poate fi ori 1451 ori 1452; luând în seamă însă că este dat în ziua de Sft. Gheorghe care pe acea vreme se serba ca la catolici în ziua de 24 Aprilie ar părea că anul al doilea ar fi cel exact. De altfel avem din acest an încă din Januare 2 indiction 13 (greșit căci este 15) un document interesant prin conținutul său, prin care Vladislav W. întărește M-rei Cozia o moară dăruită de Cazan vel logofăt și fratele său Radu. Cazan este cunoscutul boer Cazan Sahacov întâlnit dese ori în aceste vremuri (v. doc. anterioare) iar Radu Sahacov este și el boer martor în multe documente (v. doc. XIII; doc. XIX n. 2 și doc. XXV).

De aci rezultă indiscutabil că Sahac tatăl său, poate un strămoș după al cărui nume se disting Cazan și Radu, a trebuit să fie un boer de frunte, încă poate înaintea domniei lui Mircea cel Bătrân, de oarece nu întâlnim pe nici un boer cu acest nume în perioada aci, analizată. Un lucru reese sigur din acest document că particula ov, sau ev într'alte cazuri, vrea să zică «al lui» sau «fiul lui» terminatiune pe care o întâlnim pentru boerii noștrii și mult mai târziu. Un Dinicu Golescu se numește la începutul secol. trecut Constantin Radovici pentru că părintele său se cheama Radul cunoscutul Ban din Golești, și mai avem dese alte mărturii de felul acesta în decursul veacurilor.

²⁾ v. I. Pușcariu: Fragmente op. cit. p. 59—62; v. idem: Revolta boerilor op. cit. p. 3—63; v. actul publicat în slove latine în Timotei Cipariu: Arhivă ptr. Filologia și Istoria ed. 1867 p. 423—4; original foarte deteriorat în arhiva Mailaților din Dejani.

³⁾ Vlad acesta nu este Vlad Tepeș cum i s-a părut D-lui Pușcariu în prima sa lucrare (Fragmente 1892) ci este Vladislav cum de altfel o și corectează în a doua sa lucrare (Revolta boerilor p. 3/63) iar Timotei Cipariu încă dela 1867 ne spune precis că Voevodul este Vlad III. din ramura lui Dan.

⁴⁾ Dăm în coloanele de mai sus în prima, cea din stânga, lista mărturiilor după cum ne-o redă Pușcariu (v. op. cit.) iar în coloana din dreapta după Timotei Cipariu (v. op. cit.) pentru că este o oarecare diferență atât în ceea ce privește numele boerilor cât și ca vârstele specificate în fața fiecăruia.

În ceea-ce privește aceste mărturii prezentul act este singurul cunoscut nouă și credem chiar unicul existent astăzi în anele mărturiilor domnești din Țara Românească. De aceea vom insista mai mult asupra boerilor, dintre care unii ne sunt personaje cunoscute încă dinainte, și a căror vârstă specificată aci, chiar dacă

nu este vârsta lor adevărată, și ne este greu a o crede, totuși ne dă o înfățișare unică în analele istorice de persoanele care alcătuiau mărturiile domnești și divanele voievozilor în secolul al XV-lea. Toți boerii erau bărbați în vârstă.

⁵⁾ Manea Udriște ne este un boer bine cunoscut (v. doc., XXXIII) dela Vlad Dracul, frate cu Stoica (v. doc. XXXVI) și după numele lui pare fiu lui Udriște. În transcrierea lui Cipariu aflăm că este numit numai Udriște și are 70 de ani nu 80. Nu cunoaștem pe vre-un boer Udriște care să fi fost martor domnesc în epoca aci studiată, luând însă seamă de vârsta înaintată ne-ar lăsa să înțelegem că acel Udriște a fost anterior chiar lui Mircea W.; dar pentru acești boeri Manea Udriște sau Udriște vom mai reveni mai departe când vom vorbi de mărturiile domnești din documentele lui Vlad Călugărul printre cari găsim pe doi boeri din neamul acesta, rude cu voievozii secolului al XV-lea din ramura Dănească.

⁶⁾ Don Todor Stanesul = Ion Todor Stănescul este cunoscutul boer Tudor sau Jupan Todor al lui Vlad Dracul (v. nota 3 la doc. XXIX). Particula aceasta fie «esul» sau «escul» pur românească, ne lasă să înțelegem că este fiul unui Stan. În toate cazurile, pentru prima oară în analele numelor de boeri întâlnim aci o terminațiune românească precum vom vedea mai departe în domnia lui Vlad Călugărul pe trei boeri cu dublu nume din care al doilea are terminațiunea aceasta și anume: Vintilă Florescul, Drăghici Vintilescul și Barbu Craiovescul.

⁷⁾ Pahul Stan vistiariul = Pahulea Stan vistiierul; (vârsta diferă cu 10 ani) este cunoscutul boer Pahulea cu aceiași dregătorie și într'alte documente ale lui Vladislav (y. XLII—XLIII) și pentru că și la următorul boer întâlnim tot același nume de Stan înclinăm a crede că Pahulea și cu Neagoie, primul vistiier al doilea stolnic, erau dacă nu frați în toate cazurile descendenți dintr'un Stan și poate chiar rude cu Jupan Todor de mai sus. Nu putem, din pleiada boerilor Stan întâlniți în mărturiile domnești înfățișate, să fixăm pe acel Stan care va fi fost poate părinte sau moș al acestor trei boeri. Neagoie este incontestabil stolnicul din documentele XLI --XLIII.

⁸⁾ v. nota 7 de mai sus.

⁹⁾ Luca Marincul = Duca Sarnicul (paharnicul?). Nu știm care din cei doi transcripitori ai actului au citit just numele acestui boer. Luând în considerație vârsta de 97 de ani (pe care să nu o luăm chiar ca exactă însă totuși că Luca sau Duca erau boeri în vârstă) și că întâlnim amândouă aceste nume printre mărturiile lui Mircea cel Bătrân, i'am putea identifica fie cu Luca din documentul V. fie cu Duca din doc. IV.

¹⁰⁾ Ion Manea Comisul la Pușcariu de 101 ani, la Cipariu de 107, vârstă iarăș dubioasă, să fie oare fiul unui Manea? Care Manea însă? poate jupan Manea de la 1394 (v. documentul III) sau Manea stolnicul de la 1415 (v. doc. X). Totuși vom releva aci că în domnia lui Vladislav avem pe un Manea comis ca martor în toate divanele lui; ar urma deci că acest Manea comis este identic cu Ion Manea de mai sus.

¹¹⁾ Ivan Bucur Spătar este desigur frate cu Dumitru Bucur spătar căci al doilea de 89 ani nu poate fi feciorul primului de 110 ani; boerii în acele vremuri ca și mai târziu căsătorindu-se la o vârstă mai mare de 25 ani. Pe un Ivan aflăm în dregătoria de spătar în această vreme însă pe Dumitru spătar îl aflăm martor în multe hrisoave încă din vremea lui Vlad Dracul (v. doc. XXX—XXXIII).

¹²⁾ Don Duca Supil = Dumitru? Supil: Acest boer ne rămâne încă neidentificabil. Într'adevăr că sub Mircea W. întâlnim în documentul V. pe un Luca precum am văzut mai sus și pe un Duda pe care l'am identificat acolo cu Duca din doc. IV. Totuși luând în considerație că numele majorității boerilor este foarte stălcit poate ca Luca acela să fie Duca Sarnicul sau Marincul de mai sus, iar Duda să fie Duca Supil. Vârsta de 88 de ani, pe care nu o putem înregistra ca fiind adevărată, ne-ar lăsa să putem crede acest lucru.

¹³⁾ Stancea Vlad vornicul este sigur Stanciul vornicul lui Vladislav Vv., pesemne fiu sau descendent al unui Vlad care nu poate fi decât cunoscutul jupan Vlad sau Vladislav, vornic și prim sfetnic al lui Mircea cel Bătrân.

¹⁴⁾ Mihai Don = Mihailu Don secretar. Nu este decât Mihail logofătul, boer cunoscut din divanele lui Vladislav Vv.

¹⁵⁾ v. nota 11 de mai sus.

¹⁶⁾ Stoian Negreș = Stoian Neagoieșiu nu este altul decât Stan Negrev sau al Negrei despre care am vorbit mai sus (v. doc. XLII nota 4) boer cunoscut al lui Vladislav Vv.

¹⁷⁾ Cazan Sahalod vornic = Cocanu Saholod (Socol ?) vornic este indiscutabil cunoscutul boer al lui Vladislav W. II, Cazan Sahacov întâlnit adesea și Sahalov. Și pentru că T. Cipariu spune în paranteză că Sahalod ar putea fi Socol relevăm un document destul de curios publicat în Cipariu (op. cit. p. 788–90). Acest document este o copie din 1796 a unui zapis din 1396 Noembre dat unor «străini valahi» cari au fugit din «țara muntenească» în Ardeal anume: Vladislav Clocociotău, Mateiu Vitejescu, Vladu Socol, Toma Dorobăntescu, Dragomir vornicel, Lupu Săbău, Opreșan Soldătescu și Neagului Băcău, și lăsându-i să se stabilească în ținuturile munților. Zapisul face o istorisire a venirii Romanilor în Dacia, a gonirii Goților și Bulgarilor și mai vorbește și de Negru Vodă prinț sârbesc. Actul este dat în «Maghistratul Sas din Sebeș» la data de mai sus care ar concorda cu scurta domnie în Țara Românească a lui Vlad Vv. cel d'întâi.

Ce ne interesează în acest act în a cărui studiu amănunțit nu intrăm este pomenirea unui nume care ar putea să fie origina vorbei Sahalod, venită de la Socol, căci avem într'acest act pe un Vlad Socol la 1396. Nu insist asupra celor-lalte nume care firește că sunt romanizate ulterior însă relev că numele de Socol pare să fi existat încă din aceste vremuri; vom mai reveni încă asupra acestui boer Cazan Sahacov mai jos.

¹⁸⁾ Oprea Opriski = Oprea Uriac vistierul este un boer pe care nu putem să-l identificăm, va fi poate grămaticul hrisovului.

¹⁹⁾ Cât pentru Pahulea Stupici sau Stupil vistier ne amintește foarte mult pe al doilea martor chiar al acestui document.

XLVI. 1456 Aprilie 15, Târgoviște ¹⁾

Vladislav Vv. întărește boerului Mogoș ²⁾ cu fii și fiicele lui, Corbii de jos pe Argeș și Corbii de Peatra ³⁾ precum și Miceștii cu jumătate din Mălureni.

Mărturiile domnești: Jupan Dragomir Udriște ⁴⁾, Stanciu vornic, Mihail logofăt, Stan Negrev, Coica ⁵⁾, Cazan Sahalov ⁶⁾, Cazan Crețul, Dimitrie și Stoian spătari, Pahulea vistier, Balea paharnic, Cârstea stolnic, Manea comis, Radul stratornic ⁷⁾.

¹⁾ v. Hasdeu op. cit. p. 142. Înaintea acestui document trebuie să mai relevăm unul din 1453 August 2 dat de Vladislav slugilor sale Stan și Vladimir fratele său, și fiului său Utmeș și Radului pentru părți în Zătreni ale lui Vlad, Stoica și Dan pe care le cumpăraseră în zilele lui Basarab Voevod, precum și Păușeții, Vladimireștii, Foleștii, Coșanii și Coprozi cu scutiri de toate dările (v. Arh. Stat. Sect. Ist.; v. C. Giurescu op. cit. p. 28 nota 4).

²⁾ Un bătrân boer din neamul Buzeștilor documentar cunoscut ca ancestor acestui neam.

³⁾ Pentru aceste moșii avem mai multe acte care ne relevă că a fost chiar o mănăstire la începutul sec. XVI-lea în Corbii de piatră căreia în primele decenii a acestui secol i se întăresc mai multe stăpâniri, spunându-se prin acele hrisoave că M-rea fusese clădită de jupaneasa Hamzoaia călângărița Magdalena, soția lui Hamza.

⁴⁾ Cert un nou boer din neamul lui Manea Udriște care pe semne se stinge în cursul anului 1451.

⁵⁾ Boer întâlnit încă și sub alte domnii.

⁶⁾ Și aci Sahalov în loc de Sahacov.

⁷⁾ Alt boer nou al lui Vladislav.

Acest hrisev este ultimul cunoscut nouă cu mărturii domnești, majoritate din boeri ne sunt cunoscuți. Puțin dintre ei îi vom afla în urma domniei de mare urgie al lui Vlad Tepeș, care în cursul anului acesta, poate chiar puțin după acestui document, ucide pe Vladislav Voevod din ordinul lui Huniade.

VLAD III. ȚEPEȘ

Mai—Junie 1456 --- 1462 August

Prima Domnie.

Am adoptat anii de domnie cu specificarea lunilor, lucrărei răposatului I. Bogdan (v. Doc. și Reg. op. cit. p. 90; v. și Idem: Vlad Țepeș op. cit.).

XLVII. 1458 Martie 5, indiction 6, Tismana. ¹⁾

Vlad Voevod Țepeș întărește M-rei Tismana stăpânirea peste toate moșiile ce le-a avut încă din domnia tatălui său Vlad (Dracul).

Mărturiile domnești: jupan Dragomir Țapal ²⁾, jupan Voico Dobriță ³⁾, jupan Stan Negrev dvornic ⁴⁾, Jova vistier ⁵⁾, Buda stolnic ⁶⁾ Gherghina comis ⁷⁾, Stoica Paharnic ⁸⁾, Pătru stratornic ⁹⁾, Cazan logofăt ¹⁰⁾, Radu grămătic ¹¹⁾.

¹⁾ v. Venelin op. cit. p. 91—2; v. Bogdan. op. cit. p. 75 doc. în extenso; v. Ștefulescu: M-rei Tismana p. 189. Acest document este singurul hrisov intern de dănie cunoscut până azi de la acest Voevod a cărui domnie este un lung șir de nelegiuiri.

Spre sfârșitul domniei lui Vlad Țepeș întâlnim prin Ardeal pe un Dănesc pretendent la tronul Țării Românești cunoscut cu numele de Dan Pretendentul. De la el avem multe scrisori din care rees informații asupra diferiți boeri credincioși lui; mai toate aceste scrisori fiind emanate din Ardeal: Brașov și Feldioara unde se găsea pribegind. În privința originii lui unii istorici spun că este fiul lui Dan II., deci frate cu Vladislav și cu Basarab (v. Condurato: Relațiile Țărei Românești cu Ardealul; v. Idem: Vlad II. Dracul op. cit.; v. și Iorga: Ștefan cel Mare p. 62) iar alții ne spun că este fiul lui Dan III. sau Danciul (v. Onciu în Conv. Lit. op. cit. p. 229); noi adoptăm părerea lui Bogdan (v. op. cit. p. 103—4 nota la No. LXXX).

Documentul cel mai important de la acest pretendent este următorul:

XLVIII. Dan pretendentul dă o scrisoare latinească cerând ca mai mulți boeri să fie despăgubiți de nelegiuirile, schingiuirile și neajunsurile făcute lor de Vlad Țepeș (v. Hurmuzaki vol. XV. 1. p. 34 nota 1 din josul paginei).

Boerii de care este vorba în acest act sunt următorii:

1). Bogdan Doboka palatinus	= Bogdan Dăbăcescul vornic
2). Alb Thesaurario	= Albu vistier
3). Radul Lugefet	= Radu logofăt
4). Berinogh	= Berivoiu
5). Constantin Scherban milite	= Constantin Șerban stratornic
6). Koman Kure	= Coman Curea
7). Drogomir Brostus	= Dragomir Broască (?)
8). Ywan spotar	= Ivin Spătarul
9). Dragomir magistro pincernarium	= Dragomir paharnic
10). Barlabasch magistro agasonum	= Bărlabaș comisul
11). Nicula mensarum	= Micul stolnicul
12). Radu Schuple	= Radu Șuplea
13). Apostol magistro lectorum	= Apostol postelnic

14). Besan Ruffo	= Bejan Roșul
15). Pugul	= Pahulea
16). Bran	= Bran
17). Stan Eldisch	= Stan Aldeș
18). Nan Totka	= Nan Totcă

Identificarea acestor personaje după Hurmuzaki – Iorga (op. cit.) ne lasă totuși în nedumerire pentru câteva personaje; aflăm însă o judicioasă explicație a numelor acestor boeri în lucrarea D-lui I. Bogdan (v. op. cit. p. 276 nota 1 din josul paginei). Înșirăm numai pe cei a căror nume stălciat a fost pus în concordanță cu actele vremii: 4) Berinogh = cu Bărnog sau Berivoiu; 5) Constantin Serban este curtean; 6) Coman Cărea este identic cu Coman Gură; 7). Dragomir Brostus = Dragomir din Brănești; 11) Nicula mensarum = Micul paharnic; 15) Pugul = Pahulea.

În urma identificării boerilor de mai sus după Domnul Bogdan vedem că din 18 abia 5 ne sunt într-adevăr cunoscuți.

4) Pe un jupan Berivoiu întâlnim la 1451, al 7-lea boer martor sub Vladislav, W. alături de Dragomir din Brănești aflat și aci (v. doc. XLI). Cât pentru acesta din urmă (v. doc. XLI) l'am diferențiat de omonimul său jupan Dragomir primul sfetnic al lui Basarab al II-lea Voevod (v. doc. XXXIX) pe care acolo l'am identificat poate cu Dragomir al lui Berendei (v. nota 2 doc. XXXIX). Să fie oare Dragomir din Brănești, cunoscutul Dragomir al lui Udriște sau jupan Dragomir din 1443? Nu putem pentru moment certifica aceasta. Patriarhul Eftimie într'un pomelnic pomenește pe un Dragomir mare vornic din Băilești din neamul Voevodului Vladislav. (v. mai departe la divanele lui Vlad Călugărul). Prezența lui Dragomir din Brănești alături de Dan pretendentul, un Dănesc indiscutabil, rudă apropiată cu Vladislav și cu Basarab ne face să credem că să poată fi boerul de mai sus.

5) Constantin Șerban să fie oare grămaticul lui Vladislav (v. doc. XLI) singura oară când întâlnim în aceste vremuri pe un boer cu acest nume bizantin.

8) Un Ivan Bucur spătar am întâlnit în interesantul document din 1452 (v. doc. XLV) care este indiscutabil același cu prezentul Ivan spătar. Cert că în privința vârstei trebuie să fim foarte circumspecți căci dacă la data de 1452 ar fi avut 110 ani (și este cel mai bătrân boer din cei 14 martori) la data prezentului act ar fi fost de 118, vârstă mai puțin acceptabilă.

9) Dragomir paharnicul nu poate fi Dragomir Udriște prim martor al lui Vladislav Vv. (v. doc. XLVI). Fi-va oare acel Dragomir Țapal prim boer al lui Vlad Țepeș la 1458? (v. doc. XLVII). Nu-l cred în vedere că acolo este primul dregător iar aci al noulea și încă pentru un alt motiv: Țepeș s-a înconjurat precum am văzut de o sumedenie de boeri noi; foștii credincioși ai partidei Dănești, afară de puțini, fugiseră pe semne în Ardeal. Dragomir paharnicul poate fi încă identificat cu Dragomir grămaticul lui Vladislav (v. doc. XLIII) și totul ne face a înclina spre aceasta.

15) Nu este altul decât Pahulea vistierul cunoscut nouă din divanele înfățișate (v. mai sus în text) același cu Pahulea Stupici sau Stupil (v. doc. XLV).

Din identificarea de mai sus tragem concluzia că după moartea lui Vladislav singura rudă mai apropiată cu pretenții de domnie în Țara Românească anume Dan, era susținut de sfetnicii partidei Dănești căci vedem că toți boerii de mai sus au fost credincioși lui Vladislav și Basarab fii lui Dan al II-lea.

2) Un boer nou care nu credem, în vederea numelui al doilea Țapal (v. Vene-lin op. cit.) sau Țacal, (v. Bogdan op. cit. p. 75) [poate atunci Sacal = Sacalov deci din neamul lui Cazan și lui Radu (v. mai sus doc. LVX)], să poată fi identificat cu Dragomir Udriște. Acesta este refugiat cu mulți alții ca Mihail logofătul și Pardosul (v. Bogdan Brașovul p. 91) la Brașov. Primul se va reîntoarce cu Radu cel Frumos însă Mihail logofătul cred că a fost ucis de Vlad Țepeș bazându-ne pe scrisoarea acestui Voevod prin care cere Brașovenilor să-i trimeată pe acesta și pe Pardosul ca inamici ai lui (v. Bogdan op. cit. p. 91).

3) Voico Dobriță n'are nimic a face cu boerul Voico întâlnit mai înainte.

4) Pesenne trădător al lui Vladislav Voevod al cărui boer a fost aproape în toate divanele.

5) Un nou boer, pesemne altă unealtă al lui Vlad Țepeș.

6) Altă unealtă al lui Vlad Țepeș. Atât pe el cât și pe predecesorul său nu îi vom mai întâlni în nici un divan domnesc al succesorilor acestui Voevod.

⁷⁾ Pesemne viitorul Gherghina, Părcălabul Poenăreştii cetăţi, cunoscut cu această dregătorie în timpul domniei lui Vlad Călugărul şi a fiului acestuia Radul cel Mare. Acesta din urmă îl numeşte unchi. Gherghina Părcălabul era cumnat deci lui Vlad Ţepeş, totuşi nu credem ca la data documentului de mai sus să fi fost căsătorit cu sora lui Vlad Călugărul al lui Ţepeş şi al lui Radu cel Frumos. Gherghina Părcălabu este cunoscut ca făcând parte din neamul boerilor din Băleni.

⁸⁾ Aflăm în două din numeroasele scrisori ale lui Vlad scrise Braşovenilor (v. Bogdan op. cit. p. 91/2) vorbindu-se de un Stoica Armaşul plecat în misiune la ei între 1456-9 şi altă dată pentru nişte daraveri ale lui cu Paul Chever la aceeaşi dată. Stoica acesta poate fi identificat cu boerul de mai sus.

⁹⁾ Alt boer nou.

¹⁰⁾ Cazan logofătul este poate identic cu Cazan Creţul fost boer al lui Vladislav. Putem crede totuşi a fi chiar Cazan Sahacov viitorul sfetnic cu dregătoria de logofăt în primul divan cunoscut nouă de la Radul cel Frumos; singurul lucru care ne miră şi pe care îl relevăm aci este locul pe care îl are acest boer în divanul lui Vlad Ţepeş al 9-lea boer martor,

¹¹⁾ Alt boer nou.

Precum vedem pe lângă Vlad Ţepeş găsim o pleiadă de boeri noi printre care mai trebuie să relevăm şi pe un Cărstian Părcălab misionar al lui la Braşov la 1475 August 4 (v. Domnia II-a al lui Vlad Ţepeş mai departe).

RADU III. CEL FRUMOS

1462 Junie - 1474 Ianuarie.

Adoptăm anii de domnie lucrării d-lui Al. Lăpedatu (v. Radu cel Frumos în Revista Transilvania anul 1902 pag. 13—38). Acest Voevod este fratele lui Vlad Ţepeş, şi încă frate bun, pomenit ca fiu al lui Vlad Dracul încă la 1437 August 1 (v. Brezoianu pag. 235) alături de Mircea († 1446) şi Vlad (Ţepeş). Radu zis cel Frumos este ridicat în scaunul Ţărei în locul fratelui său de către Mohamet al II-lea pe la mijlocul anului 1462 Dl. Bogdan pune suirea sa în scaun în August 1462 (v. op. cit. p. 104) când a fost lupta între Vlad Ţepeş şi Turci. Majoritate din boerii acestuia îl vor parăsi Vlad refugiat la Matei Corvin va fi aruncat de acesta în închisoare

XLIX. 1464 Iulie 10, (Bucureşti) ¹⁾.

Radu cel Frumos întăreşte M-rei Tismana stăpânire peste toate satele şi moşiile sale întocmai ca şi tatăl său (Vlad Voevod Dracul) prin hrisovul din 1439 August ²⁾.

Mărturiile domneşti: jupân Dragomir vornic ³⁾, jupan Coico Dobriţă ⁴⁾, jupan Cazan logofătul ⁵⁾, jupan Stoica Vintilov ⁶⁾, jupan Neagoe Borcev ⁷⁾, jupan Duca ⁸⁾, jupan Diia logofăt ⁹⁾, Dumitrul ¹⁰⁾, Bratul spătar ¹¹⁾, Deatcu stolnic ¹²⁾, Ivan paharnic ¹³⁾, Neagoe comis ¹⁴⁾, scrie Coica ¹⁵⁾.

¹⁾ v. Stefulescu: M-rea Tismana p. 190; Arh. St. M-rea Tismana pach. 7 doc. 164 Sect. Ist. (azi evacuat la Moscova). Acesta este primul hrisov cu divan cunoscut

nouă de la Radu cel Frumos. Anterior acestuia avem un document de întărire din 1462 M-rei Tismana (v. Stefulescu op. cit. p. 189) fără lună, zi și loc, și fără mărturii domnești. O scrisoare interesantă în ceea ce privește pe câțiva boeri ai lui Radu cel Frumos aflăm la 1462—63 (v. Bogdan op. cit. p. 105) unde acest voevod vorbește de 5 boeri ai lui anume: Mihail, Stan, Mircea, Stoica și Mânzea. Pe trei dintre aceștia pe care i'am subliniat; Dl. Bogdan (v. op. cit. p. 105 nota din josul paginei) caută a-i identifica. Să-i luăm în parte:

Mihail și Stan sunt indiscutabil primii boeri cunoscuți dintre aceste vremuri ca autori ai neamului boerilor Băleni, ei sunt tatăl și fiul (v. doc. LIII în rezumatul conținutului). Primul n'a fost boer de divan, însă desigur un intim al Domnului; pe al doilea I. Bogdan ne spune că ar putea fi Stan stratornicul (v. mai departe doc. LI) identic poate cu spătarul de la 1472 (v. documentul LV mai departe). Stoica este incontestabil boerul Stoica Vintilov fiul sau descendentul unui Vintilă. Stoica Vintilov ne este un boer cunoscut și de care vom vorbi încă.

Cât pentru Mânzea nu aflăm pe nici un boer divanist al lui Radu cel Frumos cu acest nume de aceea nici nu insistăm asupra lui.

²⁾ v. în prezenta lucrare documentul XXXV.

³⁾ Un însemnat boer despre care vom vorbi mai pe larg mai jos. El este frate cu o jupăneasă Preia soția lui Nan mali vornic (v. Bogdan op. cit. p. 112) care și acesta din urmă este boer divanist al lui Radu cel Frumos.

⁴⁾ Am întâlnit mai sus (v. documentul XLVII) pe un boer Voico Dobriță tot al doilea boer martor al lui Vlad Țepeș. Nu ne face umbra unei discuții că acesta este una și aceeași persoană cu celălalt. Boer nou al lui Țepeș (v. doc. XLV) va fi părăsit pe aceasta odată Radu Voevod în scaun (p. Woyko Dobricha = Voico Dobriță v. Bogdan p. 104 nota). De altfel eroarea de citire făcută de Stefulescu se explică foarte limpede «C» pronunțat «ca» în slavonește este R iar «V» este R prin urmare avem aci a face cu fostul sfetnic intim al lui Vlad Țepeș.

⁵⁾ Alt cunoscut boer întâlnit așa de dese ori în aceste vremuri, Cazan Sahacov, sfetnic în vârstă, care îl vom mai întâlni și în anii următori.

⁶⁾ Cert că este boerul Stoica din scrisoarea Brașovenilor (v. nota 1 mai sus). Nu putem să identificăm pe acest boer fiu sau descendent al unui Vintilă. Dl. Bogdan ne spune că l'a întâlnit în divanul unui hrîsov din 1464 Mai 30 și Octombrie 28, hrîsoave pe care din nefericire nu le mai putem avea la îndemână spre control, fiind evacuate la Moscova. Totuși Stoica Vintilov nu poate fi identic cu Stoica fratele lui Dragomir căci altfel și acesta ar fi Dragomir Vintilov, atribut pe care nu l'am găsit nici unui boer cu acest nume. Să fie oare unul din transfugii lui Vlad Țepeș și anume paharnicul acestuia? (v. documentul XLVII).

⁷⁾ Iarăși un boer rudă indiscutabilă cu Radu Borcev martor domnesc cunoscut nouă de mai înainte. El este fiul acestui Radu fiul lui Borcea (v. pentru aceasta din urmă, doc. din 1452 Ianuarie 2 indiction 15 nota 1 de la doc. nostru XLV).

⁸⁾ Ne este foarte greu a-l identifica; Poate fi sau Duca Sarnicul (paharnicul?) (v. doc. XLV) sau Duca Supil (v. idem) din documentul din 1452 al lui Vladislav Voevod (v. documentul XLV). Inclînăm a crede că este poate al doilea dintre aceștia luând seama la vârsta pe care i'o aflăm în acel document și relevând că sub Radu cel Frumos vom mai întâlni și un boer Duca cu atributul «ot Greci» (v. mai departe).

⁹⁾ Un boer necunoscut; credem că dregătoria de logofăt a acestuia, nu se referă la jupan Diia, ci la boerul următor.

¹⁰⁾ Să fie oare acest boer Dimitrie spătarul frate cu Ion și din neamul lui Bucur (v. documentul XLV) boer în vârstă la 1452. În anul viitor (v. doc. L) vom întâlni pe un Dumitru logofăt care incontestabil este unul și același cu acesta, ceea ce ne face a susține că dregătoria de logofăt al lui Jupan Diia se referă la Dumitru.

¹¹⁾ N'am întâlnit până în prezent pe nici un boer cu acest nume. El ne apare ca un boer nou.

¹²⁾ Un boer nou, pe care-l vom întâlni încă în divanele vremurilor.

¹³⁾ Alt boer nou, de asemenea întâlnit încă în această funcție.

¹⁴⁾ Nu trebuie confundat cu bătrânul boer Neagoe Borcev întâlnit alături în divanul acestui hrîsov. De altfel este singura dată când întâlnim pe un boer cu acest nume în funcția de comis. Să fie oare părintele însemnaților boeri de mai târziu ai lui Vlad Călugărul și Radul cel Mare, cunoscuți sub numele de Craiovești a căror tată este cunoscut numai cu numele de Neagoe de la Craiova. Nu o putem afirma precis.

Nu credem însă că Neagoe comisul acesta să fie una și aceeași persoană cu Neagu sau Neagoe vornicul pe care'l vom mai afla încă mai departe.

¹⁵⁾ În anul 1464 mai aflăm încă un brisov fără a-i cunoaște divanul afară de un singur boer Stoica Vintilov. (v. mai sus nota la acest boer).

L. 1465 *Noembrie 5, Fără loc* ¹⁾

Radu Voevod cel Frumos dă un hrisov.

Mărturiile domnești: Dragomir vornic ²⁾, Detco Dobriță ³⁾, Duca ot Greci ⁴⁾, Stoica Vintilov, Neagoe Borcev, Dimitrie logofăt ⁵⁾ Bratulov spătar ⁶⁾, Lal vistier ⁷⁾, Detco stolnic, Ivan paharnic, Neagoe comis.

¹⁾ v. Filitti op. cit. No. 91 p. 17 nota 3. Nu cunoaștem însă conținutul hrisovului care se afla la Acad. Rom. pach. 134 Doc. XII, azi evacuat.

²⁾ Cunoscutul boer din neamul lui Udriște rudă cu Dăneștii. (v. Filitti op. cit. nota 2).

³⁾ Numele de Deatco ne pare ori o rea citire a boerului Voico Dobriță (v. mai sus nota doc. XLIX) ori poate o eroare de tipar. În caz că în adevăr ar fi un boer cu acest nume rămâne indiscutabil din neamul primului, frate poate cu fostul sfetnic intim al lui Vlad Tepeș.

⁴⁾ Boer întâlnit anterior fără particula «ot Greci»; va fi poate un boer din neamul boerilor întâlniți sub numele «ot Greci» în sec. XVI-lea.

⁵⁾ v. nota 10 doc. XLIX.

⁶⁾ S-ar părea că acest boer cu dregătoria de spătar să fie un fiu al lui Bratu, terminațiunea slavă «ov» însemnând «al lui». Credem totuși că este o eroare de cetire căci indiscutabil acest boer este identic cu Bratul spătar, din 1464 (v. doc. XLIX și nota 10 doc. XLIX).

⁷⁾ Un boer nou pe care'l vom întâlni încă în divanele lui Radu cel Frumos.

LL. 1467 *Ianuarie 15, București* ¹⁾

Radu cel Frumos dă alt hrisov.

Mărturiile domnești: jupan Neag vornic ²⁾, jupan Duca, jupan Dragomir Udriștev ³⁾, jupan Cazan Sahacov, Jupan Neagoe Borcev, jupan Stanciul Soiumul mali dvornic ⁴⁾, Deatco stolnic, Bratul spătar, Lal vistier, Ivan paharnic, Mircea comis ⁵⁾, Stan și Radul stratornici ⁶⁾, scrie Stan.

¹⁾ v. Miletici și Agura op. cit. p. 335. Nu cunoaștem conținutul hrisovului. Mai aflăm un act în anul 1466 v. Miletici p. 344/5) fără dată și loc și fără divan. În prezentul hrisov observăm că avem pe toți sfetnicii cunoscuți nouă, ai lui Radu cel Frumos.

²⁾ Fi-va oare acest boer viitorul vornic și boer însemnat al lui Radu cel Frumos?

³⁾ Cunoscutul boer; vornicul din documentul precedent.

⁴⁾ Pare a fi cunoscutul boer Stanciul cu toate că dregătoria de mali dvornic adică vornic mic în funcție alături de Neag Vornic mare ne lasă să înclinăm că ar fi un boer nou; de altfel el dispare încă în urma acestui hrisov din lista boerilor divaniști ai lui Radu cel Frumos.

⁵⁾ Apare pentru prima oară în divanele vremurilor luând locul lui Neagoe. L'am mai întâlnit totuși în scrisoarea lui Radu, Brașovenilor, pomenită mai sus. Acest boer cade prizonier în mâinile lui Ștefan cel Mare în bătălia de la Soc 7 Martie 1471 (v. Iorga; Ștefan cel Mare p. 131).

⁶⁾ Dregătoria de stratornic = postelnic era ținută în genere de boeri tineri încât înclinăm a crede că acești doi Stan și Radul erau coconi boerești; de altfel ne sunt și greu de identificat.

LII. 1468 Mai 18, București ¹⁾).

Radu cel Frumos întărește lui Dălban stăpânire peste jumătate din muntele Andrianu ²⁾ de cumpărătură.

Mărturiile domnești: Jupanul Neagul vornic, Jupan Duca, Dragomir al lui Udriște. Jupan Cazan logofăt, Bratu spătar, Deatcu stolnic, Lal vistier, Vintilă paharnic, Mircea comis, scrie Lațco ³⁾.

¹⁾ v. Stefulescu: doc. sl. rom. op. cit. p. 18—19; v. Muzeul Gorjului sec. XV-lea doc. I.; mențione la I. C. Filitti op. cit. p. 17 nota 3.

²⁾ Muntele acesta se chiamă astăzi Dălban de la numele boerului căruia i se întărește stăpânire în acest hrisov.

³⁾ Toți boerii acestui divan ne sunt cunoscuți din mărturiile domnești anterioare.

LIII. 1468 August 25, Indiction 2, București ¹⁾).

Radu W. cel Frumos întărește boerului jupan Mihail ²⁾ ot Ruși, și fiului său Stan «care s'au tras din neam mare și statornic» precum și bătrânului Chirtop ³⁾ stăpânire în Ruși ⁴⁾, Mușătești, Hilești, Racovița, Tătărăi lângă Conceag ⁵⁾ Siliștea de la Amza, a Sinteștilor ⁶⁾ și Grecii (Dâmbovița), cumpărate de la Domn. Li se mai întăresc satele Sturzenii, Brana și Rușii din Târgoviște cu scutire de dijme.

Mărturiile domnești: ⁷⁾ Neagul vornic, Duca ⁸⁾, jupan Dragomir ⁹⁾ Udriștev, Cazan ¹⁰⁾, Neagoe ¹¹⁾, Diia feciorul lui vel stolnic ¹²⁾, Bratul Furdului spătar ¹³⁾, Vălculea vistier ¹⁴⁾, Vintilă paharnic ¹⁵⁾, Mircea comis Bădea cel bătrân ¹⁶⁾, Furcă clucer ¹⁷⁾, scrie Stan grămăticul.

¹⁾ v. Const. Căpitanul ed. Iorga p. 24. Aflăm la același an însă cu data de 2 Octombrie un act publicat de dl. I. C. Filitti (v. op. cit. p. 16—17 No. 91) având același conținut (doc. aflându-se în colecția de acte George Gr. Cantacuzino, azi în posesia d-lui Mihail G. Cantacuzino) precum și un act din 1468 desigur, fără dată însă în rezumat cu același conținut (v. Constantin stolnicul ed. Iorga p. 26). Cert că unul dintre transcriptorii documentului fie dl. I. C. Filitti sau dl. Iorga au înregistrat data greșită. Luând însă seama că dl. C. C. Giurescu (v. Contribuții op. cit. p. 39) înregistrează tot data de 2 Octombrie bazat pe lucrarea d-lui I. C. Filitti și în vedere că acesta din urmă este cunoscut ca un scrupulos cercetător, înclinăm a crede că data de 2 Octombrie este cea adevărată.

²⁾ Primul boer cunoscut din neamul Bălenilor (v. doc. XLIX nota 1).

³⁾ Un alt boer-rudă apropiată cu Mihail ot Ruși, strămoșul boerilor cunoscuți încă din secolul al XVI-lea ca numindu-se ot Lazuri.

⁴⁾ Pe un Staicu din Ruși îl aflăm spre sfârșitul secolului; el este Staico logofătul (v. mai departe).

⁵⁾ Numele acesta trebuie citit «Colceac» (v. documentul No. LVII mai departe)

⁶⁾ Un boer Staico ot Sintești este întâlnit în prima jumătate a secolului al XVI-lea (v. Elie Nicolăscu: In jurul lui Basaraba Laiotă, tabela divanelor, în Rev. Literatură și Artă Rom.).

⁷⁾ Înșirăm aci mărturiile după cum ni le dă dl. I. C. Filitti ca unul ce a avut pentru ultima oară documentul în mână, și pentru că sunt anumite deosebiri între lista boerilor dați de dl. Iorga și cei de mai sus.

⁸⁾ Acest boer lipsește în înșirarea mărturiilor domnești după dl. Iorga unde anul este evident greșit. 1469 (6977).

⁹⁾ Transcrierea justă a d-lui I. C. Filitti se află la dl. Iorga: Dragomir și Udriște, ceea ce este evident o eroare de tipar. Într-adevăr Dragomir este fiul lui Udriște, sau dacă nu, din neamul lui evident. Un Udriște aflăm în aceste vremuri dar numai odată ca martor în divan (v. mai departe doc. I, XII) ba chiar Dragomir și Udriște sunt boeri din acelaș neam (v. mai departe la Domnia lui Vlad Călugărul).

¹⁰⁾ Este cunoscutul Cazan Sahacov.

¹¹⁾ Este alt boer cunoscut: Neagoe Borcev.

¹²⁾ După dl. Iorga ar urma, luând seama la punctuație, că acest boer este fiul precedentului adică al lui Neagoe; iată și punctuația după D-sa „..... Neagoe, Diia feciorul lui, Vel stolnic.....” ori Stolnicul lui Radu cel Frumos înainte de acest hrisov este Deatcu, prin urmare acest nume de boer a fost omis de grămaticul hrisovului: Stan.

¹³⁾ Dl. Iorga ne lasă să credem că sunt 2 boeri, unul Bratul fără dregătorie, altul Furdul spătar, pe când dl. Filitti ne spune precis că este Bratu Furdul spătar cum de altfel este și just. Pe acest boer îl aflăm cu numele de Bratu spătar înainte de data prezentului act și Furdul spătar de acum înainte.

¹⁴⁾ Un nou boer divanist al lui Radu cel Frumos.

¹⁵⁾ Pentru prima oară întâlnim pe acest boer din divanele lui Radu cel Frumos și-l vom întâlni de acum înainte în mai toate divanele vremurilor, căci el este viitorul logofăt al lui Basarab Voevod cel Tânăr și al lui Vlad Călugărul, cunoscut sub numele de Vintilă Florescul primul boer dintr-acest neam și despre care mai avem și alte date din conținutul a diverse hrisoave ale acestor Voevozi. (v. și mai departe).

¹⁶⁾ Nu putem identifica pe acest boer nou al lui Radu, însă după particulă pare un bărbat cu vârsta înaintată. Poate deci fi identic cu comisul lui Vlad Dracul (v. doc. XL).

¹⁷⁾ Prima oară când întâlnim această dregătorie printre mărturiile domnești ale vremurilor (v. C. C. Giurescu op. cit. p. 39). Totuși nu credem ca dregătoria de clucer să fi fost pe aceste vremuri dregătorie de divan.

LIV. 1471 Ianuarie 25 (= 22), Gherghița ¹⁾.

Radu cel Frumos întărește o cumpărătură de moșie lui Oană cu fii săi Stan, Vlacsan și Stancul dela Lepădatul fiul lui Maxim, și de la Vladul și Vlaicul fii lui Stanul, pe 1000 aspri.

Mărturiile domnești: jupan Neagu vornic, jupan Dragomir Manev ²⁾, jupan Cazan Sahacov, jupan Neagoe Borcev, jupan Dumitrul logofătul, jupan Stanciul mali (= mic) dvornic, Furdul spătar ³⁾ Vlăcul vistier, Pine stolnic ⁴⁾, Vintilă paharnic, Mircea comis, Drăghici stratornic ⁵⁾.

¹⁾ v. Venelin op. cit. p. 95/6 unde în titlul documentului aflăm ziua 25 iar în text 22 data pe care o admite și dl. Gh. Ghibănescu (v. op. cit.). Doar numai ea D-sa ne spune că acest hrisov este ultimul cunoscut de la Radu cel Frumos și se bazează chiar pe acest document pentru a pune dispariția acestui voevod în iarna 1472—73 (v. op. cit. p. 126) cu un an mai devreme. De altfel trebuie să relevăm că pe vremea când a fost scrisă monografia D-sale asupra lui Vlad Călugărul, materialul istoric și documentar era foarte puțin cunoscut.

²⁾ v. mai departe la domnia lui Vlad Călugărul p. 56/7 nota 3 doc. LXXIV.

³⁾ v. nota 13 de la doc. LIII.

⁴⁾ Alt boer nou pe care-l întâlnim pentru prima oară și numai la această dată.

⁵⁾ Alt boer nou de care ne vom mai ocupa căci îl vom întâlni și ulterior în divanele următoare.

LV. 1472, fără zi și loc ¹⁾.

Radu cel Frumos întărește lui Baico și altora ocină la Dușești. Mărturiile domnești: ²⁾, Neagoe vel vornic, Dragomir Manev, Cazan Sahacov, (Neagoe) Borcev, Nan mali dvornic ³⁾, Stan Tepev stolnic ⁴⁾, Vălcul vistier, Vintilă paharnic, Vladul comis ⁵⁾, Drăghici și Jitian stratornici ⁶⁾.

¹⁾ v. N. Iorga: Studii și Documente VII. p. 21; v. Col. de acte d-l Profesor Șapcaliu din Câmpulung; Am pus acest document fără lună aci în vedere că Stan Tepev este stolnic și într'ecelaș an la 25 Iulie (v. doc. LVI). spătar, fiind înlocuit. în dregătoria de stolnic prin boerul Piper.

²⁾ Am înșirat aci mărturiile așa precum le am aflat în rezumatul dat de d-l Iorga (v. op. cit.) încât nu știm care boeri au atributul de jupan și care nu; nefiind în măsură a putea controla originalul.

³⁾ Incontestabil un nou boer, diferit de Nan Pascal și Nan Sculotă întâlniți prin divanele altor Domni anteriori. El este cumnatul lui Dragomir vornicul și deci după nevastă din neamul boerilor Udriște (v. mai departe la domnia lui Vlad Călugărul.

⁴⁾ Stau acesta este fiul unui Tepei boer pe care nu-l întâlnim printre mărturiile anterioare. Să fie oare acest Stan stratornicul de la 1467? (v. doc. LI).

⁵⁾ Un alt boer nou al lui Radu cel Frumos.

⁶⁾ Alt boer tânăr, martor nou în divan.

LVI. 1472 Iulie 25; Gherghița ¹⁾.

Radu cel Frumos întărește lui Voislav cu fii și cumnatul său Stan stăpânire în Corcova cumpărată de Voislav de la diaconul lui Radu Voevod, Petru, pe 600 aspri ertându-l de calul obișnuit dat domnului.

Mărturiile domnești: Neagoe vornic, Dragomir Udriștev, Cazan Sahacov, Neagoe Borcev, Nan mali vornic, Stan Tepev spătar ²⁾, Piper stolnic ³⁾, Vlaicul vistier ⁴⁾, Vintilă paharnic, Vladul comis, Drăghici și Jitian stratornici.

¹⁾ v. colecția de acte Ana C. Odobescu publicat în rezumat de d-l Iorga (v. St. și doc. VII. p. 269).

²⁾ Am întâlnit în divanul precedent pe acest boer stolnic iar aci locul lui este luat de Piper (v. nota următoare) (pentru Stan Tepev vezi nota 4 doc. LV).

³⁾ Boer nou în divanurile lui Radu cel Frumos, pesemne un boer credincios lui și care moare în luptele dintre acest voevod cu cei doi Basarabi căci odată cu moartea lui Radu nu mai aflăm nicăieri despre el.

⁴⁾ Neîndoelnic o eroare de transcriere. Până acum am întâlnit în funcția de vistier pe un Vălcul (v. doc. LIII—LV.) înlocuind pe Lal (v. doc. L—LII.) iar la 1473 (v. doc. LVII) reîntâlnim pe Vălcul în ultimul hrisov cunoscut nouă de la Radu cel Frumos.

LVII. 1473 Septembre 16, București ¹⁾.

Radu cel Frumos întărește lui jupan Mihail «boiarinul Domniei Mele» și fiului său Stan mare spătar ¹⁾ cât și lui Chirtop ocină în Bocovei de lângă Colceac cumpărată de la Domn, drept un cal turcesc. Domnul îl iartă de diferitc dijme și îi mai întărește lui Mihail stăpânire peste Cocoșarii jumătate și Cucuteni a treia parte.

Mărturiile domnești ²⁾: jupan Dragomir feciorul lui Udriște, jupan Neagul vornic, jupan Cazan Sahacov, jupan Neagoe snă Borcii, jupan Furdul vel logofăt ³⁾, Nan vornic, Piper stolnic, Vălcul vistier, Stoica spătar ⁴⁾, Vintilă paharnic, Vlad postelnic ⁵⁾, Crăstian medelnicer ⁶⁾, Jitien clucer ⁷⁾, scrie Theader logofăt.

¹⁾ Document în colecția familiei mele: Acte și hrisoave referitoare la moșia Lazuri și Răzvad (Jud. Dâmbovița).

²⁾ Nu întâlnim în aceste vremuri pe alt «vel spătar» decât pe Stan Tepev (= al lui Tepei) care poate fi prezentul boer. De altfel chiar acest Stan Tepev este martor în documentul anterior, ar urma, și probabilitatea ar fi, ca porecla de Tepev să se refere la un ancestor mai îndepărtat al lui Stan mare spătar, fiul lui Mihail dacă sunt amândoi una și aceeași persoană. Într-adevăr totul ar înclina către această probabilitate luând în seamă că spătarul din divanul prezentului act este un Stoica și nu Stan.

³⁾ Înregistrăm șirul boerilor după o copie românească a hrisovului original copie din secolul al XVII-lea, originalul slav fiind azi pierdut.

⁴⁾ Fostul spătar înaintat în funcția de logofăt (Furdul) (v. nota 13 doc. LIII).

⁵⁾ Un nou boer pe care nu l'am putea identifica cu ceilalți omonimi din această epocă, emitem doar părerea că el ar putea fi viitorul Staicu logofătul, boerul și dregătorul lui Vlad Călugăru.

⁶⁾ Alt boer tânăr. Nu poate fi comisul de la 1472 (v. doc. LV).

⁷⁾ În ceea ce privește pe acest boer nou în divan înclinăm a crede că este identic cu Crăstian portarul boerul intim al lui Vlad Tepeș. Cât pentru dregătoria aceasta este pentru prima oară că o întâlnim în secolul al XV-lea în Țara Românească; în Moldova ea fiind existentă încă de la 1468 (v. C. C. Giurescu op. cit. p. 40).

⁸⁾ Boer întâlnit înainte cu dregătoria de stratornic (v. doc. LIV și LV alături de Drăghici).

BASARAB III. CEL BĂTRÂN

zis Laiotă

1473 Nov./Dec. 1474 Jan./Feb. — 1476 Octombrie

Prima Domnie.

Cronologia Domnilor în acești ani e destul de anevoioasă din lipsa, de acte mai ales interne purtând date precise, cu toate că avem de la acest voevod, frate cu Vladislav (după d-l I. C. Filitti diferit de Basarab II. de aceea îl punem și noi al treilea) o mulțime de scrisori. Cunoaștem de la el doar două documente cu divane din care unul ni-l relevă I. Bogdan (v. op. cit. p. 268 nota și pag. 131 nota) anume din 1475 Iunie 1, însă din ale cărui mărturii nu cunoaștem decât pe următorii 6 boeri: jupan (Dragomir) Manev, jupan Neagoe, jupan Balea paharnic, Manea Negrul, Drăghici (spătar) și poate Stănilă vornic. Documentul s-a aflat la Arh. Stat. fiind astăzi evacuat, iată pentru ce nu am trecut acest document în text, căci firește că în divan erau și alți boeri afară de cei 6 de mai sus.

Dragomir—căci nu poate fi altul—Manev ne este cunoscut și de aiurea (v. pentru ei și mai departe la domnia lui Vlad Călugărul). Jupan Neagoe este indiscutabil, Neagoe Borcev cu toate că Dl. I. Bogdan (v. op. cit. p. 268 nota) îl identifică cu un jupan Neagoe al lui Radu din scrisoarea a 4 boeri ai lui Basaraba Laiotă din scurta sa domnie a doua la 1477 Februarie. Cât pentru Bălea paharnic el este boerul bine cunoscut al lui Vladislav Voievod și al tatălui său Dan al II-lea. Pentru Manea Negrul și Drăghici spătar vezi mai departe în note.

Al doilea document este înfățișat mai la vale în text (v. doc. No. LVIII) Basarab ocupă scaunul țării încă din iarna anului 1473 când fu alungat de Radu cel Frumos cu ajutor turcesc. Acesta din urmă moare puțin după începutul anului 1474 iar în tron rămâne Dănescul Basarab susținut de Unguri, menținându-se cu greu pe tronul țării din cauza intrigărilor lui Vlad Țepeș, care fusese de curând eliberat din închisoarea în care se afla încă de la 1462.

LVIII. 1476 Iulie 4, Gherghița ¹⁾.

Basarab Vv. fiul lui Dan II. întărește lui Oană ²⁾ cu fii săi Stan și Stancul ocină în Bărcănești ³⁾

Mărturiile domnești: Jupan Dragomir Manev ⁴⁾, jupan Cazan Sahacov ⁵⁾, jupan Neagoe Borcev ⁶⁾, jupan Dan vornic ⁷⁾ jupan Tudor logofătul ⁸⁾, Dragomir stolnic ⁹⁾, Badea vistier ¹⁰⁾, Manea Negrul ¹¹⁾ și Drăghici spătar ¹²⁾, Manea comis ¹³⁾, Dimitrie Ghizdavaț stratornic ¹⁴⁾, Iova grămaticul scrie ¹⁵⁾.

¹⁾ V. Venelin p. 118—19; v. Gh. Ghibănescu op. cit.

²⁾ Despre acest boer am mai aflat o știre încă din domnia lui Radu cel Frumos la 1471 Ianuarie 15.

³⁾ Nu știm dacă moșia aceasta este Bărcăneștii din Prahova mai jos de M-rea Ghighiul. Fi-va oare boerul Cană cu fii săi Stan și Stancul și Vlăcsan (v. doc. LIV) strămoșul cel mai vechi al neamului boerilor Bărcănești-Mogoșești?

⁴⁾ Un boer cunoscut încă de mai înainte. Pentru neamul lui vezi mai departe.

⁵⁾ Cunoscutul sfetnic de frunte al voevozilor anteriori.

⁶⁾ Alt cunoscut bătrân boer fiul desigur al lui Radu Borcev (v. mai sus nota 7 doc. XLIX).

⁷⁾ Un boer nou. Fi-va oare Dan misionarul lui Laiotă în scurta lui a doua domnie?

⁸⁾ Pe semne Toader logofăt grămaticul ultimului hrisov al lui Radu cel Frumos (v. doc. LVII).

⁹⁾ Un alt boer nou.

¹⁰⁾ Nu putem ști cine este acest boer, indiscutabil diferit de Badea cel bătrân de la 1471 (v. doc. LIII). Un Badea vornic este misionar al lui Basaraba Laiotă în Ardeal, poate în anul fugei sale (v. Bogdan op. cit. p. 131).

¹¹⁾ Pe acest boer l'am întâlnit pentru prima oară la 1475 Junie 1. Fi-va oare el acel Negre vistierul care împreună cu jupan Tudor logofătul de mai sus (v. nota 8 de mai sus), este trimis de Laiotă la Brașoveni prin 1475? El este însă sigur din neamul boerului Stan Negrev al lui Vladislav Vv.

¹²⁾ Drăghici spătarul este indiscutabil fostul stratornic al înaintașului lui Basarab cel Bătrân, boer divanist precum am văzut la 1475 Junie 1.

¹³⁾ Un nou boer în divanurile vremurilor. El lipsește în înșirarea mărturiilor domnești dată de d-l Gh. Ghibănescu (v. op. cit.).

¹⁴⁾ Un boer pe care îl vom întâlni și ulterior. Intr'o scrisoare a lui Laiotă aflăm pe un boer misionar al acestuia la Brașov și anume Dimitrie Postelnic (v. Bogdan op. cit. p. 115) pe la 1474, puțin după suire pe tronul țarei. Dl. Bogdan se întreabă cine poate fi? Credem că nu ne înșelăm identificând pe Dumitru Ghizdăvăț stratornicul cu acel misionar, mai ales știind că stratornicul este identic cu postelnicul.

¹⁵⁾ Precum vedem sunt în divanul acesta al lui Basaraba Laiotă numai bătrânii boeri ai lui Radu cel Frumos. Pentru alte slugi credincioase ale acestui Dănesc afară de jupan Tudor, Negre vistier, Badea vornic, Dimitrie postelnicul și Drăghici spătarul, pe care i-am văzut mai sus, scrisorile acestui voevod adresate Brașovenilor ne mai indică pe următorii misionarii: Frâncu și Bunea întâlniți într'o scrisoare din Ianuarie 1474 (v. Bogdan p. 114), Cărstian portar (pesemne viitorul Părcălab al lui Vlad Țepeș) aflat într'o scrisoare din 1474 (?); un jupan Horga, pesemne boer de taină a lui Laiotă căci n'am aflat niciodată acest nume în divanele fie ale lui Radu cel Frumos fie ale următorilor voievozi la tronul Țarei Românești; pe Piper stolnic pe care l'am văzut boer divanist al lui Radu cel Frumos, misionar în Ardeal la 28 Februarie 1476; și în fine pe doi oameni căci nu cred să fie boeri, Bucur și Cernat între 1475-76.

VLAD III. ȚEPEȘ

1476 Octombrie-Decembre

A doua Domnie.

Intre prima și a doua domnie a lui Basarab Laiotă adică din Octombrie 1476 până prin Ianuarie 1477 trebuie pusă a doua domnie al lui Vlad Țepeș. Nu avem totuși nici un document cu mărturii domnești spre a ne da seama care erau boerii acestui Voievod înscăunat de Unguri în unire cu Ștefan cel Mare Domnul Moldovei. Avem din această vreme o scrisoare datată din Brașov la 7 Octombrie 1476, un privilegiu al lui Vlad Țepeș acordat Brașovenilor; și la 8 Noembrie fără an, dar din conținut se vede că este tot leatul 1476, o altă scrisoare a acestui Voievod. Acestea sunt singurile mărturii sigure de prezența lui Vlad Țepeș ca Domn al țarei. El este probabil omorât încă înainte de Ianuarie când regăsim pe Basarab cel Bătrân în scaunul Țarei Românești.

BASARAB III. CEL BĂTRÂN

zis Laiotă

1477 Ianuarie — 1477 Nov./Dec.

A doua domnie.

Nu avem nici un act precis cu mărturii domnești din această a doua domnie de zece—unsprezece luni; numai trei scrisori da-

tate una din 1477 Aprilie 8 alta din 15 Iulie acelaș an și în fine a treia din 9 August, din care ultimile două sunt date din Florești pe semne actualul Florești din Dâmbovița—Ifov, căci cel cunoscut din Prahova nu credem să fi exact încă pe acea vreme.

Singura mărturie de existență pe lângă el a câtorva boeri o aflăm într-o scrisoare a patru fruntași sfetnici la 1477 prin Februarie, deci puțin după noua sa înscăunare (v. Bogdan op. cit. p. 268) și anume: jupan Dragomir Manev, jupan Neagoe Radulov, jupan Stănilă vornicul și Balea paharnicul.

Primul boer este cunoscutul sfetnic din neamul lui Udriște.

Al doilea Neagoe Radulov, fiul deci al unui Radu, totodată identic cu Neagoe Borcev prin urmare nepotul de fiu al lui Borcea (vezi pentru acesta din urmă doc. XIII). Neagoe acesta este stolnicul lui Vladislav Voevod, ceea ce ne face să înclinăm că și Balea paharnic este tot acel Balea, paharnicul lui Vladislav.

Stănilă vornicul este mai greu de indentificat. Fi-va oare Stan-ciul vornicul lui Vladislav sau Stan Negrev din ale cărui rude avem în fostele divane ale lui Basarab cel Bătrân pe Manea Negrev.

Mai avem din aceste vremuri informațiuni asupra unui misionar al voevodului, Brașovenilor, și anume pe Dan care poate, în caz că este un boer, să fie identificabil cu sfetnicul din 1476 (v. doc. LVIII și nota 1 doc. XLVII).

BASARAB IV. CEL TÂNĂR

zis ȚEPELUȘ

1477 Nov./Dec. sau 1478 Ianuarie — 1482 Apr./Iunie.

Am adoptat anii de domnie ai acestui nou Dănesc, fiul lui Basaraba Voevod al doilea și deci nepot lui Basarab III cel Bătrân, după I. Bogdan (v. op. cit. p. 131).

LIX. 1478 Aprilie 3. *București* ¹⁾.

Basaraba cel Tânăr întărește lui Crăciun ot Slatina și fiilor săi și lui Manea frate-său cu fii, și lui Petru cu fii, ocină în Străbaț de la Negomirov și de la Oancea.

Mărturiile domnești: Jupan Dragomir Manev ²⁾, jupan Neagoe Borcev ³⁾, jupan Gherghina ⁴⁾, jupan Dan velichi vornic ⁵⁾, jupan Vintilă velichi logofăt ⁶⁾, Cazan vistier ⁷⁾, Radu paharnic ⁸⁾, Petru stolnic ⁹⁾, Stane comis ¹⁰⁾, Prălitul și Petro stratornici ¹¹⁾.

¹⁾ v. Venelin p. 111; v. Ghibănescu p. 127. Data acestui hrisov este greșit trecută în Venelin precum o rectifică I. Bogdan (v. op. cit. p. 131) bazându-se probabil pe prezența unora din boeri în divanul acestui hrisov ca Vintilă, vel logofăt aci, și fost paharnic al lui Radu cel Frumos, pe care el îl dize ențiază de Vintilă stolnicul lui Basaraba Tepeluș zicând că acesta din urmă este paharnicul lui Radu cel Frumos (v. pentru acest boer mai departe). Avem de altfel un număr însemnat de scrisori Brașovenilor emise de Tepeluș precum și scrisori de boeri pe care le vom releva la fie-care în parte.

²⁾ Boer cunoscut.

³⁾ Alt boer fost încă sub Vladislav Voevod.

⁴⁾ Un alt boer pe care l'am întâlnit încă; el este cumnatul lui Vlad Țepeș și a lui Vlad Călugărul și face parte din neamul boerilor Băleni.

⁵⁾ Pe semne acelaș cu vornicul lui Basarab cel Bătrân.

⁶⁾ Un boer cunoscut nouă încă din domnia lui Radu cel Frumos (v. doc. LII-LVI). I. Bogdan (v. op. cit. p. 138 nota pag. 139) ne înfățișează o scrisoare din 13 Septembrie a lui Tepeluș scrisă Brașovenilor, scrisoarea pusă de D-sa la anul 1478, în care Voevodul spune că a trimis la ei «pe credinciosul său jupan Vintilă stolnicul». Pe acest Vintilă stolnicul I. Bogdan îl identifică cu Vintilă paharnicul de la 12 Iunie și 28 Iulie 1472, al lui Radu cel Frumos fără să aibă pe semne cunoștiință de prezența acestui boer încă de la 1468 Mai 18 (v. doc. LII) pe lângă acelaș Voevod. Ba chiar mai mult I. Bogdan diferențiază pe boerul de mai sus Vintilă velichi logofăt de paharnicul omonim, identic pentru dânsul cu stolnicul din scrisoarea mai sus pomenită. Dregătoria de stolnic era în secolul al XV-lea pe aceeași treaptă ca însemnătate cu cea de paharnic, martofe ne sunt destule divane, superioritatea celei de-a doua nu începe decât pe la sfârșitul sec. al XVI-lea (v. C. C. Giurescu Contribuții pag. 134/5). Până la proba contrarie pentru noi nu face umbra unei discuții 1) că scrisoarea din 13 Septembrie atribuită lui Tepeluș și deci datată din 1478 nu este a acestui voevod ci a predecesorului său. Aserțiunea noastră se bazează pe faptul că în conținutul documentului, Basarab Voevod nu-și spune a fi Basarab Mlad (= cel Tânăr) cum o face Tepeluș pentru distingere de unchiul său Laiotă. Firește că scrisoarea nefiind a lui Tepeluș trebuie antdatată. și 2) că nu întâlnim în aceste vremuri pe un alt Vintilă decât pe boerul lui Radu cel Frumos care a trecut cu mulți alții dintre cei de seamă de partea lui Basarab cel Bătrân sub care, Vintilă a rămas probabil boer de taină și nu de divan, pentru a deveni sub nepotul inamic al acestuia, mare logofăt. Primii acești 5 boeri din hrisovul cu data de 1478 Aprilie 3, nu sunt decât boeri bătrâni și stâlpi ai domniei. Dar de acest boer vom mai vorbi și mai departe,

⁷⁾ Acest boer nu este altul decât cunoscutul Cazan Sahacov sfetnicul atâtor alte domnii anterioare, încă din timpul domniei lui Vladislav voevod. Domnul Bogdan (v. op. cit. p. 278 nota la No. CCXXV) ne-lasă să înțelegem că sunt mai mulți boeri Cazan omonimi, identificând pe cel prezent cu Cazan Sahacov boerul lui Radu cel Frumos, distingându-l însă de Cazan logofătul de la 1451 (v. doc. XL) pe care-l zice identic cu Cazan logofătul lui Vlad Țepeș din 1458 Martie 5 și 1461 Februarie 10 (v. aceste documente mai sus).

⁸⁾ Nu putem pentru moment identifica pe acest boer. Alt Radu, înainte de el, nu întâlnim decât pe un Radul Schuple din 1460 Martie 2 (v. nota 1 doc. XLVII) ca martor, însă nu ca boer divanist. Iar la 1458 în singurul document cu divan al lui Vlad Țepeș (v. doc. XLVI) aflăm pe un Radu grămătic.

⁹⁾ Un boer nou.

¹⁰⁾ I. Bogdan ne spune (v. op. cit. p. 278 nota precum și p. 175 nota) că el este Staico comisul din 16 August 1481, scris greșit acolo Stanco și identic cu Stan sau Stanco comisul din 1482 Martie 23. Inclănim a crede că el este viitorul ginere al lui Vlad Călugărul sub care încă din primul său divan îl aflăm logofăt și printre primii săi boeri. El trebuie diferențiat de Staico Vintilov de care am vorbit mai sus și desigur altul decât Staico spătar.

¹¹⁾ Dbi boeri tineri, sfetnici noi ai Domnului.

LX. 1481 August 6 Pitești, 1).

Basarab Țepeluș înotărește lui Roman și fraților săi Dan, Radul, Micul, și Mușat stăpânire asupra ocine în Ulitești și Micești cum-părate de la Zamona ²⁾ și de la fii lui Ganea pe 500 de asprui.

Mărturiile domnești: ³⁾, (Neagul) biv și vel dvornic ⁴⁾, jupan Stănilă Vasiev ⁵⁾, jupan Vlad velichi dvornic ⁶⁾, Sucal vistier ⁷⁾, Vintilă logofăt ⁸⁾, Pardoslu spătar ⁹⁾, paharnic Manea Buțcă ¹⁰⁾, Pătru stolnic ¹¹⁾, Stanco comis ¹²⁾, Drăgoi pisar ¹³⁾.

¹⁾ v. Miletici p. 340 No. 14, v. rezumatul conținutului hrisovului în Gh. Ghibănescu op. cit. p. 134 și divanul p. 135. Am relevat mai sus că această monografie asupra lui Vlad Vodă Călugărul este bazată pe prea puține surse istorice și documentar cunoscute pe vremea apariției ei. Unele date sunt greșit înregistrate, destul să relevăm că un hrisov din 1482 Martie 23 este trecut în 1480 înainte de bătălia de la Râmnic, d-lui Ghibănescu i-a scăpat din vedere că indictionul anului slavon 6988 nu poate fi 15, acesta corespunzând anului 1482. Prezentul document este ultimul cunoscut din prima domnie a lui Basarab Țepeluș și este dat din Pitești pe când era în fugă la boerii săi credincioși Craioveștii (v. Al. Lăpedatu: Vlad Vodă Călugărul ed. 1903 extras din Conv. Lit. anul XXXVIJ pag. 26). Data lui este greșit trecută August 16 căci în Miletici este August 6.

²⁾ Un Pătru Zamona aflăm în divan sub Radu Pleșuvul (v. doc. XVI).

³⁾ Mărturiile sunt înșirate aci după cum le-am aflat în Miletici (pag. 340).

⁴⁾ Numele acestui mare vornic lipsește în Miletici dar d-l Lăpedatu (v. op. cit. pag. 27) ne spune că este Neagul vornic, cunoscutul boer.

⁵⁾ Un alt partizan ai lui Țepeluș, fiu pe semne sau descendent al lui Vasea spătar de la 1415 (v. doc. X).

⁶⁾ Alt boer credincios al lui Țepeluș, care însă ridicându-se asupra lui Vlad Călugărul, domnul lăsat în scaun de Ștefan cel Mare în locul pretendentului Mircea după bătălia de la Râmnic, este omorât de acesta din urmă, încă înainte de reîntoarcerea lui Țepeluș pentru a-și relua tronul pierdut.

⁷⁾ Să fie oare acesta, Cazan Sahacov? N'o putem afirma cu certitudine. În toate cazurile dacă nu este acest cunoscut boer trebuie să credem că este un sfetnic nou de care nu vom mai afla nimic în urmă. Pe un Cazan biv și vornic vom întâlni pentru ultima oară la 1482 Julie 13 (v. mai departe doc. LXII în primul divan al lui Vlad Călugărul din a doua sa domnie). Acesta din urmă este Cazan Sahacov.

⁸⁾ Acest boer este pentru ultima oară în divanul lui Țepeluș, trecând de partea lui Vlad Călugărul pe semne încă înainte de reîntoarcerea lui Țepeluș în a doua domnie.

⁹⁾ Boer rămas credincios lui Țepeluș pe care însă nu l'am întâlnit în divane până acuma.

¹⁰⁾ Alt boer rămas credincios descendenților lui Dan I W.

¹¹⁾ L'am mai întâlnit și în trecutul divan. El este misionar la Brașov (v. Bogdan op. cit. p. 161/2 No. CXXVIII și CXXXI).

¹²⁾ Și aci o greșală de tipar în privința numelui său. Acest boer fiind Staico comisul, fost divanist și în celalt hrisov cunoscut nouă de la Țepeluș. De altfel și acesta va trece curând, poate în urma lui Vintilă logofătul de partea lui Vlad Călugărul, căci la 1482 Martie 23 el trebuie să fie Stan comisul lui Țepeluș, singurul boer rămas credincios din toți câți aflăm în prezentul divan.

¹³⁾ Puține luni după fuga lui Țepeluș în Oltenia acesta se reîntoarce, pe semne susținut de Craiovești, căci la 16 Novembre 1481 îl aflăm, scriind Brașovenilor (v. Bogdan op. cit. p. 112 ed. I. nota) din București.

VLAD IV. CĂLUGĂRUL

1481 August — 1481 Septembrie.

Prima Domnie.

Domnia aceasta de scurtă durată ne este relevată într-o scrisoare a acestui Voevod dată din Târgoviște Brașovenilor prin care îi anunță că au pus pe fugă pe Țepeluș (v. Bogdan: op. cit. ed. I. pag. 113; v. și Lapedatu: op. cit. pag. 29). Fuga lui trebuie pusă prin Septembrie căci n'avem nici o știre de o ciocnire între Vlad Călugărul și Țepeluș.

Din răstimpul acesta, poate nici o lună, n'avem nici un act intern cu mărturii domnești de la acest Voevod.

BASARAB IV. CEL TÂNĂR

zis ȚEPELUȘ

1481 Sept./Oct. — 1482 April./Mai.

A doua Domnie.

La 16 Novembre 1481 Basarab Țepeluș era din nou în scaunul Țării Românești după cnm ne indică o scrisoare a lui, Brașovenilor, trimisă din București (v. Bogdan: ed. I. p. 112 nota și Lapedatu: op. cit. pag. 29).

LXI. 1482 Martie 23, indiction 15, Gherghița ¹⁾.

Basarab cel Tânăr dă un hrisov.

Mărturiile domnești: Mitropolitul chir Macarie ²⁾, Jupan Prâvul vel vornic ³⁾, jupan Mircea paharnic ⁴⁾, Jupan Barbul ⁵⁾, jupan Dimitru Ghizdavăț ⁶⁾, jupan Prave logofăt ⁷⁾, jupan Mircea dvornic ⁸⁾, Albă spătar ⁹⁾, Cormici Stoian armaș ¹⁰⁾, Piper stolnic ¹¹⁾, Stan comis ¹²⁾, Vladislav vistier ¹³⁾, Oană stratornic ¹⁴⁾, Caloian scrie ¹⁵⁾

¹⁾ v. Miletici op. cit. p. 338—9 dat din M-rea Gherghița; v. Stoica Nicolaescu Aldea, pag. 237 nota v. și C. C. Giurescu pag. 39). Data din Miletici este greșită 1480 și greșit înregistrată și de d-l Ghibănescu (pag. 135) indictionul 15 corespunzând anului 1482. Este ultimul document cunoscut nouă de la Basarab Țepeluș.

²⁾ Din vremea lui Mircea cel Bătrân n'am mai întâlnit în fruntea divanului pe vre-un Mitropolit (v. doc. 1).

³⁾ Unul din boerii Craiovești fiul lui Neagoe de la Craiova. Pentru prima oară aflăm pe boerii Craiovești ca susținători a vreunui Domn în scaunul Țării Românești. De altfel de acum înainte vom întâlni adesea pe acest boer împreună cu fratele său Barbu, cei doi mai în vârstă din cei 4 frați: Barbu, Pârvu, Danciul,

și Radu, printre mărturiile domnești ale lui Vlad Călugărul a cărui fiu Radu le va fi în urmă și rudă.

4) Ultimul boer rămas credincios lui Țepeluș din toți cei dinainte de bătălia de la Râmnic, pe lângă Stan comisul, dacă într-adevăr acest Stan este Staico comisul cum îl corectează I. Bogdan. El este Mircea Buțcă.

5) Cel mai mare dintre frații Craiovești.

6) Boer pe care l'am întâlnit postelnic și stratornic sub Basarab Laiotă și care îl vom întâlni încă și în domnia lui Vlad Călugărul.

7) Un boer nou pe care pentru moment nu-l putem identifica.

8) Alt boer care incontestabil nu poate fi identic cu paharnicul de mai sus.

9) Iar alt boer nou pe care-l putem identifica cu comisul lui Vlad Călugărul, viitor spătar. Un jupan Albul este misionar al voevodului între 1480–1482 la Brașov. (v. Bogdan p. 171).

10) Un alt boer nou despre a cărui prezență nu vom mai auzi.

11) Cunoscut boer de mai înainte.

12) Să fie oare acest boer Staico comis precum ne spune I. Bogdan? (v. o. c). Ne vine greu a o crede. Am spus mai sus că Staico comisul care scrie o scrisoare alături de Cazan vistieru este viitorul ginere al lui Vlad W. Călugărul. De aceea ne vine greu a crede că după întoarcerea lui Țepeluș în tron acest Staico comis să fie încă pe lângă el. Logic este că acest boer se diferențiază de cel-lalt, precum o spune și d-l Lapedatu, el este de sigur boerul rămas credincios lui Țepeluș după bătălia de la Râmnic din 8 Iulie 1481 (v. op. cit. p. 30). De altfel înclinăm cu atât mai mult a crede că acest boer este unul diferit de ginerile viitorului voevod luând seama că în divanele lui Vlad Călugărul aflăm pe un Stan stolnic (v. mai departe).

13) Alt boer nou pe care nu-l putem identifica cu viitorul spătar al lui Vlad Călugărul luând în considerație că dregătoria de vistier este superioară acelei de spătar.

14) Un boer tânăr, pe semne, pe care de asemenea nu l mai întâlnim în divane.

15) Despre un Caloian ne vorbește o scrisoare a lui Țepeluș Brașovenilor care trebuie pusă după documentul din 6 August 1481 când mai aflăm pe Vintilă logofătul în divanul lui Țepeluș. Înclinăm a crede că acea scrisoare este chiar atunci anti-datată, ea trebuind să fie pusă după prezentul hrisov adică puțin înainte de alungarea din scaun al lui Țepeluș de către Vlad Călugărul.

Înainte de a încheia cu Domnia aceasta sbuciumată al lui Țepeluș să mai amintim, din scrisorile pe care le avem de la dânsul, pe diferiții boeri nemenționați în divanele sale.

Pe boerul Vlad fără dregătorie îl aflăm într-o scrisoare a acestui Voevod către Brașoveni (vezi Bogdan op. cit. ed. II. p. 135 No. CVII) el este Vlad vornicul cel care s'a ridicat contra lui Vlad Călugărul și care muri de moarte silnică de către acesta din urmă.

Pe un Jupan Neagu și un Jupan Stanciu, boeri bătrâni ai lui Țepeluș, primul încă din vremea lui Radu cel Frumos la 1471 Ianuarie 25, iar al doilea fost vornic mic al celuiuias Domn, identificat de I. Bogdan (v. op. cit. p. 139 nota 2) cu Stanciul din Glogova cumnatul lui Țepeluș, fiind căsătorit cu Anca sora acestuia, și la care se refugiase Basarab cel Tânăr după alungarea din a doua lui domnie de către Vlad Călugărul. La acest cumnat fu chiar omorât de Mehedințeni la satul Glogova (v. Bogdan p. 113). Stanciu acesta pare a fi strămoșul boerilor Bengești rude apropiate cu boerii Glogoveni. Nu credem însă să poată fi identificat cu Stan Cortoflești dintr-o scrisoare a acestuia și a unui Cărbă, misionarii lui Țepeluș la Ștefan Bathory prin 1478.

Un Dragomir pe care nu-l credem identic cu Dragomir Manev, bătrânul boer în fruntea primului divan al lui Țepeluș, este de două ori misionar al acestui voevod în Ardeal. (v. Bogdan op. cit. No. CXXX p. 162 și No. CXXXIII p. 165).

Printre boeri de ai lui Țepeluș care scrie ei însuși scrisori Brașovenilor pe lângă Dragomir Manev fostul vornic al lui Radu cel Frumos, al lui Basaraba Laiotă și al lui Țepeluș precum și al lui Vlad Călugărul (v. pentru acest boer mai jos) Neagu fost vornic, Cazan vistier, Vladul vornic, avem o scrisoare a lui Vintilă logofătul adresată Doamnei Maria soția lui Țepeluș, care scrisoare ca text este identică cu cea a lui Cazan vistierul și Staico comisul de datat fie din 1479 sau 1480 când domnia lui Țepeluș era în agonie (v. amândouă în Bogdan op. cit. pag. 277–9; v. pentru a doua Iorga: Scrisori de boeri ed. I. 1912 pag. 6).

Mai avem în fine scrisoarea lui Cazan vornicul de pe la 1480–82 scrisă Brașovenilor lăsând să înțelegem îngrijorarea pe care o avea Țepeluș de un atac din partea lui Ștefan cel Mare.

VLAD IV CĂLUGĂRUL

1482 vara — 1496 toamna

A doua Domnie.

Pentru a doua domnie a acestui voevod ne referim la lucrarea d-lui Alexandru Lapedatu (op. cit.) și a lui I. Bogdan (op. cit.). În contrazicere însă cu D-lor am pus pe acest Vlad ca al IV-lea cu acest nume, căci precum am spus mai sus Vlad Voevod, care ține scaunul țării puțin ani în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân, l'am numit Vlad I.; prin urmare Vlad Dracul este al doilea, Vlad Țepeș al treilea și Vlad Călugărul al patrulea.

LXII. 1482 *Junie 13, Târgoviște* ¹⁾

Vlad Călugărul întărește lui Roman și fraților săi Radul, Micul, Mușat și Stoica stăpânire în Micești și Ulitești ²⁾.

Mărturiile domnești: Udriște ³⁾, Neagoe Borcev ⁴⁾, Cazan biv vornic ⁵⁾, Vintilă logofăt ⁶⁾, Drăghici vel dvornic ⁷⁾, Staico logofăt ⁸⁾, Manea Negrul vistier ⁹⁾, Hârgotă paharnic ¹⁰⁾, Danciul stolnic ¹¹⁾, Dumitru și Cega spătar ¹²⁾, Alagoz comis ¹³⁾, Colțea și Rodea stratornici ¹⁴⁾, Ivăniș grămatic ¹⁵⁾.

¹⁾ v. Lapedatu op. cit. p. 71 No. 1; v. Acad. Rom. Doc. 7/XL originalul actualmente evacuat. Mai aflăm de altfel din acest an un document relevant de d-l Iorga (v. Operile lui Const. stolnicul: Cronologia tabelară pag. 27 No. 37) prin care Vlad întărește boerului său Mihail spătar mare, moșie în Ruși. Am spus mai sus că acest boer este primul cunoscut din neamul Bălenilor. O singură mențiune mai facem că aci este pentru prima oară înregistrat cu dregătoria de mare spătar, funcție care în aceste vremuri este ținută de alți boeri (v. divanele respective).

²⁾ Conținutul acestui document atât în privința moșiilor cât și a boerilor este identic cu ultimul hrisov al lui Țepeluș din prima lui domnie, dat din Pitești în fuga sa spre Oltenia (v. doc. LX).

³⁾ Acest boer care apare pentru prima dată în divan este un boer cunoscut, fost stăpân a Țării Făgărașului, ținut cedat lui de Matei Corvin în timpul Domniei lui Radu cel Frumos. Udriște a trăit multă vreme în Ardeal și pe semne că și moare în iarna 1482—1483 poate chiar puțin mai înainte de oarece la 1483 Ianuarie 1 el nu mai figurează printre mărturiile domnești ale lui Vlad Călugărul. După moartea lui ținutul Făgărașului fu din nou concedat Universității Săsești (v. Lapedatu op. cit. în Rev. Transilvania).

⁴⁾ Cunoscutul bătrân boer din domniile celor doi Dănești, Laiotă și Țepeluș.

⁵⁾ Alt însemnat boer, cunoscutul Cazan Sahacov care aci apare pentru ultima dată, bărbat pe semne foarte în vârstă; se stinge și el în toamna sau iarna acestui an.

⁶⁾ Fostul paharnic al lui Radu cel Frumos, fost misionar al lui Basaraba cel Bătrân și în fine sfetnic intim al lui Țepeluș, iar din 1481 partizan al lui Vlad Călugărul. El este Vintilă Florescul de mai târziu (v. mai departe).

⁷⁾ Fostul stratornic al lui Radu cel Frumos, spătar al lui Basarab Laiotă și acum mare vornic al noului voevod, de altfel un boer de frunte care aproape nu va lipsi din divanele lui Vlad Călugărul (v. pentru identificarea lui nota 3 doc. LXXX mai departe).

⁸⁾ Alt boer de frunte al acestui voevod, de altfel și ginere al lui, fost comis sub Țepeluș.

⁹⁾ Boer cunoscut încă de mai înainte.

¹⁰⁾ Un martor domnesc nou pe care-l vom întâlni de acum înainte în mai multe divane ale lui Vlad Călugărul.

¹¹⁾ Să fie oare acesta unul din frații Craiovești? Nu credem acest lucru luând în considerație că un Danciu este omorătorul lui Basarab Țepeluș. De altfel boerii Craiovești nu apar în divanele lui Vlad Călugărul de cât la 1487, ei rămânând încă rezervați față de acest voevod. (v. pentru Danciu stolnic nota 4 doc. LXIV).

¹²⁾ Doi spătari pe care îi întâlnim pentru prima dată în divan, dispărând amândoi din divanele anului 1483. Dumitru poate fi identic cu Dumitru Ghizdăvăț pe care îl vom mai întâlni mai la urmă boer de frunte al lui Vlad Călugărul. (v. mai departe).

¹³⁾ Un alt boer nou pe care nu-l vom întâlni în urmă.

¹⁴⁾ Doi boeri tineri care rămân în funcție și după această dată.

¹⁵⁾ Precum observăm: din divanul înfățișat și alăturându-l cu cele care urmează rezumăm că primii boeri ai lui Vlad Călugărul ne arată că Domnul n'avea încă un divan fix, mulți boeri din cei înfățișați dispărând pentru totdeauna.

LXIII. 1483 Ianuarie 27; Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește boerilor săi: Batie, Radul, Dragoe Stanciul, Bratul, Dragul, Dobromir, Dragul, Radul și Danciul moșie în Coșiștița, Dragotești, Cervenitașagora, Lubnic moșii de moștenire, și în Criva din Mehedinți, București și Rusănești moșii cumpărate dela Mușat.

Mărturiile domnești: Dragomir Manev, Neagoe Borcev, Drăghici fost mare vornic, Cârștian mare vornic ²⁾, Staico mare logofăt, Vladislav spătar ³⁾, Manea vistier ⁴⁾, Hărgotă paharnic, Danciul stolnic, Stanciul comis ⁵⁾, Colțea și Radea ⁶⁾ postelnici, Hodor grămatic.

¹⁾ (v. Lapedatu op. cit. p. 71 No. 3; v. Acad. Rom. doc. 5/LXXVI).

²⁾ Un boer nou al lui Vlad Călugărul, poate identic cu Părcălabul lui Vlad Țepeș. Acest boer devine unul din sfetnicii de frunte ai lui Vlad Călugărul și rămâne în aceiaș funcție, ba de multe ori și fără dregătorie atât sub Radul cel Mare cât și sub urmașii acestuia în scaunul Țării, căci moare abia în 1512 pe semne la adânci bătrânețe. Dl. I. C. Filitti (v. op. cit. pag. 8) ni-l identifică cu primul boer cunoscut din neamul Buzestilor, de altfel aserțiune și a d-lui Stefan D. Greceanu (v. Sirul voevozilor cu divane și note; v. Fișe inedite la Familia Buzestilor) unde se pare că acest boer este trecut chiar în divan cu numele de «Cârștian Buzescul». După alte surse cunoscute nouă ar reeși că este strămoșul unui neam de boeri, zis «ot Stăncești» poate chiar descendenți «per feminas» din acest bătrân Buzesc.

³⁾ Acesta la locul lui Dumitru și Cega păstrând dregătoria de spătar mai departe.

⁴⁾ Cunoscutul boer Manea Negrul (v. mai sus doc. LVIII).

⁵⁾ Nu cred să poată fi identic cu Stan sau Staico comisul. El dispăre din divane încă de la sfârșitul anului.

⁶⁾ = Rodea (v. doc. LXII).

LXIV. 1483 Mai 12, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește lui Dragomir stolnicul ²⁾, și fratelui său un sălaș de țigani.

Mărturiile domnești: Jupan Dragomir Manev, Neagoe Borcev, Drăghici fost mare vornic, Cârștian mare vornic, Staico logofăt,

Manea Negrul vistier, Nan mali (= mic) vornic ³⁾, Hărgotă paharnic, Gogoășe stolnic, ⁴⁾, Vladislav spătar, Colțea stratornic, Codrea grămatic.

¹⁾ V. Lăpedatu op. cit. p. 71 No. 4; v. Acad. Rom. doc. 5/XC azi evacuat.

²⁾ Pentru moment nu putem identifica pe acest boer.

³⁾ Fi-va oare acest boer cumnatul lui Dragomir vornicul, căsătorit cu sora acestuia Preia (v. Bogdan, op. cit. p. 112) căci alt boer cu acest nume nu întâlnim în epoca aceasta.

⁴⁾ Prin urmare Danciul stolnic identic cu Gogoășă stolnic nu este altul decât Danciul Gogoășe a cărui fiu Drăghici a avut pretenții la tronul Țării Românești.

LXV. 1483 Iunie 1, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Tismana moșiile: Tismana, Pocruia, Godinești, Sărbșorii și Ohaba foste ale lui Vintilă logofăt ²⁾ de cumpărătoare de la Stanciul Cortofleș pe 160 florini.

Mărturiile domnești: Mitropolitul Chir Macarie, jupan Dragomir Manev, jupan Neagoe Borcev, Drăghici Stoicev ³⁾, jupan Cărstian vel vornic, jupan Staico logofăt, Manea vistier, Vladul Arbănaș spătar ⁴⁾, Nan mali (= mic) vornic, Hărgotă paharnic, Danciul stolnic, Stanciul comis, Colțea și Rodea stratornici.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 71 No. 5; v. Stefulescu: Tismana, p. 195; v. Venelin p. 125. Mărturiile domnești ale acestui hrisov au în Venelin în fruntea divanului pe Mitropolitul Chir Macarie care lipsește în rezumatul din Lăpedatu.

²⁾ Acest boer întâlnit precum am văzut încă sub Radu cel Frumos și sub cei doi Dănești nu apare între mărturiile prezentului hrisov; el este cunoscutul Vintilă Florescul, boer de frunte al lui Vlad Călugărul și strămoșul neamului boerilor purtând acest nume, tatăl lui Drăghici vornicul din prima jumătate a secolului al XVI-lea și a două fiice Velica și Neacșa din care prima pare a fi soția lui Radu Postelnicul Craiovescul unul din cei 4 frați ctitori ai M-rei Bistrița. Vintilă Florescul este el însuș ctitor al M-rei Tismana și poate fondatorul schitului Strâmbul (Găiseni) unde toți descendenții săi se află înmormântați. Cât pentru moșiile de mai sus ele nu sunt cunoscute din mai multe hrisoave anterioare datei acestui document. Pocruia este întărită M-rei Tismana încă din 1387 Iunie 27 de Mircea cel Bătrân, ea aparținuse unor boeri Tomir, Voico și Radoslav. Satul Tismana și cu altă moșie Ploștina fostă tot în stăpânirea lui Vintilă Florescul sunt întărite aceleași M-ri de Sigismund Craiul Ardealului la 1429 Octombrie 28 (v. Stefulescu Tism. p. 180—1; v. Venelin p. 55/9). Vlad Dracul ne amintește că satul Tismana fusese dăruit M-rei încă de Radu W. moșul său deci de fondatorul ei, într'un act din 2 August 1439 (v. Stefulescu op. cit. p. 181—3). Sărbșorii fuseseră dăruitei aceleași M-ri de Ioan Huniady la 20 Octombrie 1444 (v. Idem p. 183—9). În Pocruia și Godinești a avut ocine Radu cel Frumos după cum o specifică Vlad Călugărul într-o întărire dată M-rei Tismana la 1493 Iunie 15 (v. mai departe doc. LXXXVIII).

Mai avem pentru aceste moși întăriri ulterioare dela Vlad W. fiul lui Radu cel Mare, Mircea Ciobanul și un boer Radu logofăt descendent al lui Vintilă Florescul.

³⁾ Este același boer cunoscut încă din domnia lui Radu cel Frumos ca stratornic, în urmă spătar lui Basarab Laiotă și în fine mare vornic al lui Vlad Călugărul. Numele de Staicov ne lasă să înțelegem că ar fi fost fiul unui Staico. Vom spune din capul locului că acest boer este primul cunoscut din neamul boerilor numiți «ot Mărgineni» și, de oare-ce în descendența lui aflăm boeri cu numele de Udriște (vistierul din Mărgineni, și postelnicul din Mărgineni) precum și un Dragomir spătar, toți boeri din sec. al XVI-lea înclinăm a crede că Drăghici Stoicev este fiul lui Stoica frate cu Manea Udriște (v. pentru acesta mai departe nota 3 doc. LXXXIV). Drăghici acesta este ctitorul și fondatorul M-rei de la Cricov numită în urmă M-reă Mărgineni ba chiar și Drăghicești din cauză pe semne a numeroaselor danii făcute

de boeri Drăghici descendenți ai lui (v. Arh. St. M-rea Mărgineni, v. Fișe inedite în col. St. D. Greceanu la Filipești). El este acel strămoș al Elenei Postelniceasa Cantacuzino cu care se fălește în mândra ei titulatură din 1862: Eu Elinca care am fost jupâneasa răposatului Constantin Cantacuzino biv vel posteluic, fata răposatului Șerban Vodă, nepoata jupânesei Maria, strănepoata jupânesei Anca ot Coiani, așij-derea după maică mea răposata Doamna Elena, nepoată lui Udriște vistierul, *stră-nepoată lui Drăghici vornicul din Mărgineni* (v. Buciumul I. p. 351, 1863). În privința filiațiunii acesteia vezi judicioasa explicare a d-lui I. C. Filitti în lucrarea D-sale «Boerii Craiovești» din Conv. Lit. an 54.

⁴⁾ Nu cunoaștem pe acest boer însă în vedere că spătarul lui Vlad Călugărul este până la 1491 (afară de 1483 Junie 5 v. doc. LXVI) Vladislav înlocuit în urmă cu Stroe cred că numele de Vlad Arbănaș corespunde tot acestui boer, Vlad fiind prescurtarea lui Vladislav.

LXVI. 1483 Junie 5, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește slugei sale Mihai ²⁾, și nepotului acestuia (Mihai) cu fii săi stăpânire în Topești ³⁾, cumpărat de la Manea ⁴⁾, fostul stolnic, fiul Barbului.

Mărturiile domnești: jupan Dragomir Manev, jupan Neagoe Borcev, jupan Drăghici fost vornic, jupan Vintilă Florescul ⁵⁾, jupan Cârștian vornic, Manea vistier, Danciu stolnic, Hărgotă paharnic, Stanciul comis, Dediul spătar ⁶⁾, Ceucoț grămatic ⁷⁾.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 71 No. 6; v. Stefulescu doc. sl. rom. p. 23; v. Hajdeu op. cit. p. 37; v. Milețici op. cit. p. 340 No. 15.

²⁾ Nu credem ca acest boer să poată fi identificat cu Mihai ot Ruși numit vel spătar într'un document din 1484 (v. pentru aceasta mai sus).

³⁾ Aflăm vorbindu-se de această moșie în diferite acte din prima jumătate a sec. XVI-lea (v. Stef. D. Greceanu: Șirul voievozilor, acte din 1511 Novembre 20 și 28 (v. Arh. St. Cond. M-rei Tismana I. folio 181; v. Idem M-rea Tismana pach. 2 doc. 4).

⁴⁾ Nu cunoaștem din divanele anterioare pe nici un Manea biv stolnic sin Barbul. Fi-va oare Manea stolnicul lui Mircea cel Bătrân și Dan II (v. doc. X și XIX).

⁵⁾ Pătrunde prima oară în divan fără dregătorie (v. not. 3 doc. LXXX mai departe).

⁶⁾ Lăptosor pesemne al lui Vladislav spătar care reapare în 1484.

⁷⁾ Precum vedem în prezentul divan aflăm numai boeri cunoscuți ai lui Vlad Călugărul; și înainte de a trece la anul 1484 relevăm câteva documente eminate încă în cursul aceleiași an și anume unul la 11 Junie din Târgoviște și altul la 25 al aceleiași luni tot din Târgoviște, întăriri date M-rei Tismana (v. Lăpedatu op. cit. p. 72 No. 7; v. ptr. amândouă Brezoianu op. cit. ed. 1882 p. 239). Un alt hrisov fără divan este cel dat în cursul acestui an fără dată însă: O întărire lui Manea, Ion, Radul și Stanciul cu feciorii lor peste Toplița, Feleații, Titulații și altele (v. Arh. St. Cond. M-rea Tismana I. f. 508; v. Lăpedatu p. 71-2).

LXVII. 1484 Martie 9, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește «jupanului Mihai spătar din casa domniei mele», fiilor săi, fratelui său Ioan cu fii și verilor săi Mihai și Balea cu fii lor stăpânire peste a treia parte din Ruși cumpărată de la Malciu pe 3000 aspii.

Mărturiile domnești: Dragomir Manev, Neagoe Borcev, Cârștian vel vornic, Staico logofăt, Vladislav spătar, Hărgotă paharnic,

Danciu stolnic, Manea Negru vistier, Albul comis ²⁾, Colțea și Rodea postelnici, Cârlig grămăticul ³⁾).

¹⁾ v. Filitti Arh. G. Gr. Cant. doc. 94 unde data nu este precizată din cauza lipsei cifrelor sutimilor, zecimilor și unităților din leat. Analizând însă divanul acestui act am aflat pe Albul comis în locul lui Stanciu care dispare. Chiar d-l Filitti fixează anul între 1483 și 1485 cecace concordă cu anul pus de noi.

²⁾ Acest boer nou ia locul lui Stanciu, care este înaintat vistier în anul viitor (v. doc. LXVIII).

³⁾ Pe lângă acest document din Martie 1484 mai aflăm un alt hrisov de întărire al lui Vlad Călugărul din Aprilie 24 dat tot din Târgoviște (v. Stefulescu : op. cit. pag. 25), neavând nici o mărturie domnească; în care Domnul întărește niște stăpâniri mai multor boeri: Ivul, Arcă, surorii acestuia Elena, și fiului lui Arcă, peste Ciocadia. Tupșa, Poiana, Munții Părăginosul și Plescoaia, moșii de moștenire. Ispravnic al hrisovului este Dumitru Ghizdăveț boerul cunoscut de mai înainte.

LXVIII. 1485 Aprilie 5, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește lui Danciul cu fii lui, fratelui său Marcu și lui Lațco cu fii lor stăpânire în Jași.

Mărturiile domnești: jupan Dragomir Udriște ²⁾, jupan Neagoe al Borcei, jupan Drăghici Stoicov, jupan Dimitrie Ghizdăveț, jupan Cârstian vornic, jupan Staico logofăt, Stanciul vistier ³⁾, Vladislav spătar, Hârgot paharnic, Danciul stolnic, Alb comis, Colțea postelnic, scrie Preda.

¹⁾ v. Stefulescu op. cit. p. 26—7.

²⁾ Vom mai reveni asupra acestui boer (v. nota 3 doc. LXXIV).

³⁾ Fostul comis care în anul acesta apare pentru prima oară în această dregătorie.

LXIX. 1487 Iulie 31 București ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Snagov a lua vinăriciul din Cernătești și diferite dări din județul Brăilei.

Mărturiile domnești: Dragomir Udriște, Neagoe Borcev, Vintilă Florescul, Drăghici Vintilescul ²⁾, Barbu Craiovescul ³⁾, Cârstian, Părvul mare vornic ⁴⁾, Staico logofăt, Badea ⁵⁾, Danciul stolnic, Colțea paharnic ⁶⁾, Staico vist. ⁷⁾, Albul Comis, Rodea și Neagoe postelnici ⁸⁾.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 72 No. 10; v. Ac. Rom. orig. 172/XX azi evacuat; v. Cronologia tabelară ed. Iorga No. 29 cu luna greșită, Mai în loc de Iulie.

Din anul 1486 n'avem nici un act cu divan în schimb avem două hrisoave și anume:

LXX. 1486 Aprilie 23, Glavacioc (vezi Lăpedatu op. cit. p. 72 No. 8).

Vlad Vv. întărește lui Slav și fiilor săi diferite stăpâniri de moșii (v. Columna lui Traian 1876 Anul VII. seria nouă p. 468/9) a cărui mărturii sunt următorii boeri :

1). Dumitru Ghizdăveț Ban

2). Deatco Ban

3). Boico din Bătești

- 4). Radu din Precina
- 5). Vâlcău din Costești
- 6). Stanciul Fusea
- 7). Frățilă din Mărășești
- 8). Rădeiu din Bătești
- 9). Dan din Șipot
- 10). Stepan al lui Tepei
- 11). Cârștian din Runc

Pe unii din boerii aceștia îi cunoaștem și anume: pe Dumitru Ghizdavaț pe care îl întâlnim pentru prima oară cu dregătoria de Ban și pe Stanciul Fusea care poate fi identic cu Stanciul vistieryl, fost comis. Să fie oare acest boer un sfetnic originar din ținutul Dâmboviței, unde aflăm un neam de boerinași cu numele Fusea? Pe Deatco Ban îl vom întâlni încă într'alte documente contemporane. Numele celui de al zecilea boer ne atrage mai mult atenția în vedere că am întâlnit încă la 1472 pe un boer Stan al lui Tepei (= Tepev) stolnic (v. doc. LV. și LVI). Fi-va oare acesta un descendent al lui? Cât pentru Cârștian nu credem a putea fi identificat cu boerul Cârștian de care am vorbit mai sus (v. nota 2 doc. LXIII). Ceilalți boeri martori par boeri de țară de prin împrejurimi iar nici de cum boeri divaniști.

Celalalt act este o întărire dată din București de Vlad Călugărul la 30 Junie 1486 lui Roman cu fii săi Dan, Deatco și Șerban și încă altor boeri stăpânire în Românești, Balomirești, Budieni, Isvoare, Crasna, Gioseni, Jupânești, Albești, Răzleul și Prigoria. Actul n'are divan, doar ca ispravnic pe Vintilă mare vornic care nu este altul decât Vintilă Florescul iscălit în toate actele acestea fără dregătorie.

²⁾ Pentru acest boer vezi nota de la documentul din 1491 Septembrie 3 (v. doc. I,XXX).

³⁾ Acesta este viitorul însemnat boer Barbul Banul primul în această funcție înființată de Vlad Călugărul la 1492 (v. Filitti op. cit. p. 196) pe semne pentru a avea pe puternicii acești boeri de partea sa. S-a scris mult asupra acestui neam de boeri oțeni, dar singura monografie care aruncă o lumină mai vie asupra lor este cea a d-lui I. C. Filitti (v. op. cit.). Am mai aduce aci o contribuție pentru explicația prezenței deodată a acestor boeri în divanele lui Vlad Călugărul, căci și Barbul și Pârul sunt mărturii domnești ai acestui hrisov. N'am întâlnit până aci în divanele acestui Voevod, de 5 ani de când era pe tron pe nici un boer din neamul Craioveștilor, cari totuși se manifestaseră ca susținători ai lui Basarab Țepeluș la 1482 (v. doc. LXI) rudă cu unul din ei.

În vremurile acestea, din documentele înfățișate mai sus, ne vom da repede seama că boerii de vază erau întotdeauna părtași la toate faptele voievozilor și primi martori ai diferiților domni chiar protivnici de ex.: Dragomir Manev sau Udriștev, Neagoe Borceș și alții; ori Craioveștii susținători ai lui Țepeluș pentru prima oară, se țin retrași din politica lui Vlad Călugărul, ocrotitori de altfel al fiului lui Basarab cel Tânăr născut precum ne spune foarte bine documentat dl. I. C. Filitti din Neaga, soția lui Pârul I. Craiovescu și Basarab Țepeluș. Vlad Călugărul a dus în toată domnia lui o politică împăciuitoare atât cu Ungurii și Ștefan cel Mare la nord cât și cu Poarta la sud. D. Lăpedatu ne indică (v. op. cit. p. 12 nota 3) că Vlad Călugărul era născut pe la 1430-35 deci la data documentului unde apar Barbul Craiovescul și Pârul vel vornic în primul divan, era un bărbat apropiindu-se de vârsta de 60 de ani, vârstă înaintată. Barbul și Pârul Craioveștii erau, precum am spus mai sus, ocrotitori coconului domnesc, ultimul Dănesc, Neagoe, viitorul Basarab Vv. de la 1512-1521 născut deci pe la 1467-70 și acum tânăr de 18-20 de ani. Înțeleptul Voevod se va fi poate gândit la fiul său Radu, o fire blajină dar bolnăvicioasă, cumnat după soție cu Pârul tatăl adoptiv al lui Neagoe (v. Filitti op. cit.), și atunci din spirit de politică internă va fi vrut liniște din partea eventualelor pretenții a acestora asupra tronului său odată el mort; poate chiar această căsătorie al lui Radu Voevod cu Cătălina sora Neagăi Craiovesca va fi fost o căsătorie politică. Pentru îmbunarea boerilor Craiovești, va fi creiat pentru ei Bănia Craiovei la 1492. Numai așa înțelegem acceptarea din partea Craioveștilor de a face parte din divanul lui Vlad Călugărul și continuarea fără lupte interne a fiului acestuia Radul pe tronul țării după moartea sa, căci Radu zis cel Mare a avut ca susținători pe acești puternici boeri.

⁴⁾ Apare pentru prima dată în divanele lui Vlad Călugărul. El este unul din

frații Craiovești și tatăl adoptiv al lui Neagoe Voevod Basarab de la 1512 (v. și nota precedentă).

⁵⁾ Un boer nou care, în vedere că nu poartă dregătorie, pare un sfetnic mai în vârstă sau un boer de neam mare; înclinăm a crede că este cunoscutul Badea aflat și cu numele de «ot Cojești». Acest Badea este de altfel cumnatul lui Dragomir și ginere lui Udriște (termenul de cumnat în acele vremuri până și prin secolul al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea se întrebuința și pentru vărul primar prin alianță).

⁶⁾ Fostul postelnic de la 1484 (v. doc. LXV.I), boer pe care îl vom întâlni încă prin divanele vremurilor.

⁷⁾ Un nou boer care ia locul lui Manea Negrev.

⁸⁾ Nu credem să poată fi identic cu viitorul Basarab Voevod de la 1512—1521.

LXXI. 1487 *Novembre 27, București* ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește lui Ștefan cu fii, lui Ion și fratele acestuia Neagul, stăpânire peste a șaptea parte din Lelești și din muntele Coarnele.

Mărturiile domnești: jupan Dragomir Manev, jupan Neagoe Borcev, jupan Drăghici Stoichev, jupan Prăvul velichi dvornic, jupan Staico logofăt, Danciul stolnic, Colțea paharnic, Vladislav spătar, Staico vistiar, Albă comis, Neag și Rodea postelnici, scrie Radul grămatic ²⁾.

¹⁾ v. Ștefulescu: Doc. p. 28; v. Muzeul Gorjului sec. XV. doc. V. Mai avem din acest an un document de la Vlad Călugărul din Iulie 12 prin care întărește M-rei Rusicul din Sft. Munte Athos un ajutor anual de 6000 asprii (v. Cipariu op. cit. p. 198; v. Lăpedatu op. cit. p. 72 No. 9).

²⁾ Toți boerii ne sunt cunoscuți din celelalte divane anterioare, ale lui Vlad Călugărul; lipsesc numai Barbul Craiovescul, Vintilă Florescul și Cărstian vornicul pe care-i vom afla în 1488 (v. doc. LXXII).

LXXII. 1488 *Februarie 4, București* ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Govora stăpânire peste satul Hința.

Mărturiile domnești: jupan Dragomir Udriște, Neagoe Borcev, Vintilă Florescul, Drăghici Stoicev, Cărstian vornic, Părvul mare vornic, Staico logofăt, Colțea paharnic, Staico vistier, Albul comis, Neagu și Radu postelnici ²⁾.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 72 doc. 11; v. Arh. St. Cond. M-rea Govora fila 110 azi evacuată.

²⁾ Prin urmare Rodea și Radu sunt una și aceeași persoană.

LXXIII. 1488 *Aprilie 1, Fără toc* ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește lui Neagul și fratelui său Vlad o parte din satul Neagra și trei părți din Urlăndești pentru că Neagu a înfrățit pe Vlad și acesta pe Neagu.

Mărturiile domnești: Dragomir Manev, Neagoe Borcev, Vintilă Florescul, Drăghici Stoicev, Părvul vel vornic, Staico logofăt, Dan-

ciul stolnic, Colțea paharnic, Vladislav spătar, Staico vistier, Albul comis, Neagu și Rodea postelnici, scrie Stan logofătul ²⁾).

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 72 doc. 12; v. Acad. Rom. Cond. M-rea Glavacioc fila 15—16 zice dl. Lepădatu pe când noi am aflat documentul cu data de 10 Aprilie în condica M-rei Sadova I la Acad. Rom. tot fila 15—16. Din această lună al aceluiaș an, doar la 17, din București, aflăm un hrisov de întărire M-rei Cozia peste moșiile cunoscute încă de mai înainte (v. doc. III, și XXVIII). Acest hrisov n'are divan. (v. Lăpedatu p. 72 doc. 13; v. Arh. St. Cond. M-rea Coziei I. f. 69).

²⁾ Numai lipsește decât Barbul Craiovescul din prezentul divan.

LXXIV. 1489 Ianuarie 8, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Codmeana o moară sub Podgorie, dată ei de jupan Staico logofăt ²⁾ și jupâneasa lui Caplea și cu feciorii lor.

Mărturiile domnești: Drăghici Manev ³⁾, Neagoe Borcev, Vintilă Florescul ⁴⁾ Drăghici Stoicev, Părvul mare vornic, Staico logofăt, Danciul stolnic, Colțea paharnic, Vladislav spătar, Staico vistier, Albul comis, Neagu și Rodea postelnici ⁵⁾.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 72 doc. 14; v. Arh. St. Cond. M-rea Codmeana I. f. 66.

²⁾ Cunoscutul Staico logofăt sfetnicul și ginerile lui Vlad Călugărul fiind căsătorit cu jupâneasa Caplea. Pesemne că această căsătorie avusese loc de mai mulți ani de oarece se vorbește și de daniile făcute M-rei de feciorii lor.

³⁾ Am întâlnit încă de câteva ori, în ultimile două decenii pe un boer Dragomir când vornic, când Manev, când Udriștev, iar acum pe un Drăghici Manev. Să căutăm a vedea cine sunt acești boeri. Numele de Manev pe de o parte, Udriștev pe de alta, ne-ar lăsa să înțelegem, luând seama la particula finală, că am avea a face cu 2 boeri distincți; căutând însă ascendența primului bazați fiind pe cele ce ne spune C. Giurescu (v. op. cit. p. 24) că atunci când părintele unui boer era mai cunoscut fiul adăoga numele tatălui său cu particula «ov» sau «ev» la numele acestuia, ceea ce se traduce în românește prin «al lui»; ar urma deci ca Dragomir Manev să fie fiul lui Manea iar Dragomir Udriștev fiul lui Udriște. Totuși am văzut mai sus că Neagoe Borcev, cunoscutul boer al atâtor domni în această ultimă jumătate a sec. XV-lea este Neagoe al lui Radu în scrisoarea adresată de cei 5 boeri Brașovenilor pe la 1477; ori Radu Borcev este tatăl acestui Neagoe, prin urmare prin comperație am deduce că pentru boerii de mai sus, al doilea nume de Manev sau Udriștev nu trebuie luat ca fiind numele tatălui dar mai mult ca fiind din neamul unuia dintr'aceștia; prin urmare «al lui Manea», «al lui Udriște». Am spus mai sus că Manea Udriște, este fiul lui Udriște, un Udriște care este anterior domniei lui Mircea cel Bătrân. Să mai recapitulăm cele spuse acolo: La 8 Ianuarie 1394 (v. doc. III) întâlnim pe un jupan Manea, al 6-lea boer martor, un Manea este stolnic la 10 Junie 1415 al 10-lea boer în lista dregătorilor; nu putem crede că este una și aceeași persoană (Manea stolnicul este fiul lui Barbul) (v. doc. LXVI). Un Manea este vornic lui Vlad Dracul la 2 August 1439, iar la 9 Septembrie acelaș an îl aflăm ca al 5-lea boer martor cu numele de Manea Udriște fără dregătorie, deci un boer în vârstă. Pe Manea Udriște îl vom întâlni de acum înainte sub Vladislav II. W. La 28 Martie 1451 ca vel vornic, la 1 și 5 August fără dregătorie, la 31 Septembrie ca fiu al lui Udriște și în fine la 1452 iarăși fără dregătorie ca fiind de 80 de ani (v.

Doc. XLV). La 1456 (v. doc. XLVI) aflăm pe un Dragomir Udriște fără dregătorie ca prim boer al lui Vladislav iar Manea numai apare, ceea-ce ne lasă să înțelegem că s-a stins la adânci bătrâneți. Pe acest Dragomir Udriște sau Udriștev îl vom întâlni sub Radu cel Frumos mai întâi ca vornic de la 1464—1465 (v. doc. XLIX și L) iar în anul 1463—69 din nou fără dregătorie cu particula Udriște pentru ca de la 1471—72 (v. doc. LIV) să avem pe Dragomir Manev, iar la 1473 (v. doc. LVII) pe Dragomir numit fecior lui Udriște (pe semne «Udriștev» tradus în românește «al lui Udriște» = fiul lui Udriște, însă, incontestabil nu Udriște tatăl lui Manea). Sub Basarab Laiotă întâlnim pe Dragomir Manev la 1476 și tot el este în primul divan al lui Țepeluș la 1478 (v. doc. LIX). Acestea sunt informațiile documentare pe care le avem asupra acestor boeri din divanele domnești înainte de suirea în scaunul Țării Românești al lui Vlad Călugărul a cărui partizan este Dragomir Manev încă din 1479 sau 1480 căci la 1482 nu mai este în divanul lui Țepeluș. D-l. Filitti (v. op. cit. p. 17 nota 3) ne spune că într-o carte a Patriarhului Eftimie aflăm pe «Dragomir mare vornic din Băilești, fiul lui Manu (Manea) din neamul voevodului Vladislav». Să fie oare Vladislav unchiul lui Mircea cel Bătrân? Tot acolo ne mai spune că într'altă carte a aceluiaș Patriarh aflăm pe «Dragomir Udriște mare vornic din neamul lui Vladislav Voevod». Tot D-sa ne dă și pomelnicul acestui boer, pe semne tot din cartea Patriarhului Eftimie și anume: Dragomir, Manu, Pate (= Badea), Paguna (= Păuna), Vladislav Voevod, Neacșa Doamna, Matei Voevod, Vlad Voevod și Neagoe Voevod. De aci D-sa conchide că Dragomir al lui Udriște este fiul lui Manea care el este fiul lui Udriște (Manea Udriște din documentul cu data de 1451 August 1 v. op. cit. p. 16 No. 90) (v. și la noi No. XLII). Concluzia d-lui Filitti este că Dragomir Manev și Dragomir Udriște sunt deci una și aceeaș persoană.

Să urmărim pe acest, sau pe acești, boeri Dragomir Manev și Dragomir Udriște în documentele lui Vlad Călugărul. În primul divan adică la 1482 Iulie 13 aflăm ca prim boer martor pe Udriște fără a întâlni pe vre-un Dragomir fie Manev sau Udriștev. Acest Udriște, suntem toți de acord, este Udriște boerul credincios al lui Basarab Țepeluș. În toate documentele până la 1485 Aprilie aflăm ca prim boer pe Dragomir Manev (v. doc. LXIII—LXVII), la 1485 Aprilie 5 (v. doc. LXVIII) și la 1487 Iulie (v. doc. LXIX) avem pe Dragomir Udriște, și mai frapant caz avem la 1487 Novembre 27 ca prim boer pe Dragomir Manev, la 1488 Februarie 4 din nou pe Dragomir Udriște (v. doc. LXXI și LXXII) prin urmare la interval de 3—4 luni avem pe acești boeri alternând. La 1488 Februarie 4 (v. doc. LXXII) prin urmare tocmai 2 luni mai târziu avem din nou pe Dragomir Manev. Nu putem crede și nimic firesc nu ne îndrăgăște că acolo unde aflăm pe Dragomir Udriște celalt Dragomir Manev să nu apară și vice-versa; pentru noi nu face nici o umbră de discuție că Dragomir Manev și Dragomir Udriște sunt una și aceeaș persoană, fiu al lui Manea Udriște cel mort pe semne la 1452. Numele de Udriște îl poartă incidental fie din cauză că se trage din boerul Udriște, moșul său, fie că este un al doilea nume de botez, fie în fine că grămăticii, unii dintre ei, îl cunoșteau ca fiu al lui Manea și alții ca boeri din neamul lui Udriște.

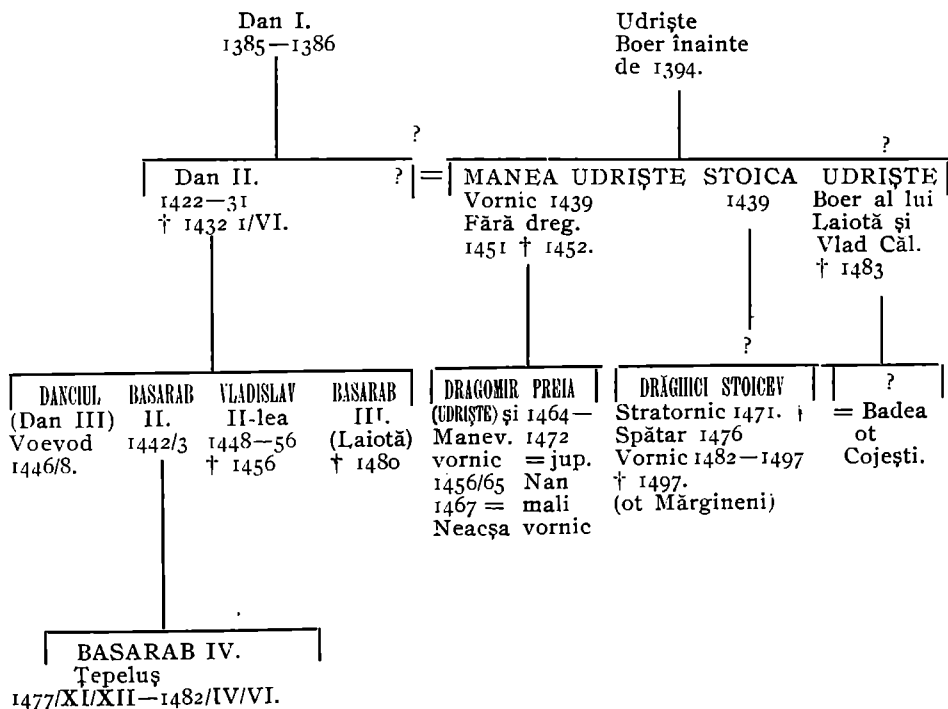
În ceea ce privește pe voevodul Vladislav acesta nu poate fi decât Vladislav II, rudă pe semne de aproape cu Manea Udriște pentru ca în pomelnicul lui Dragomir să fie trecut acest Domn.

Boerul Drăghici Manev din documentul din 6489 Ianuarie 8 (v. No. LXXIV) nu este decât o rea transcriere a primului nume: Dragomir; precum vom vedea mai

departe (v. doc. LXXXIV) pe acest boer trecut Drăghici Udriște în loc de Dragomir Udriște. (poate Drăghici = Dragomir),

Și pentru că am vorbit de acest boer vom mai releva că el este căsătorit cu o Neașa (v. Bogdan op. cit. p. 267 No. CCXX) iar ca soră are pe Preia soția lui Nan mali dvornic (v. Bogdan op. cit. p. 112 doc. LXXXVI) Manea tatăl lor era frate cu Stoica (v. mai sus în prezenta lucrare doc. XXXVI).

Boerul Udriște cel mort la 1483 trebuie să fie tot din neamul acestor boeri pe semne frate mai mic al lui Manea Udriște și socrul lui Badea din Cojești. — Cât pentru Stoica acesta nu poate fi decât părintele lui Drăghici Stoicev contemporan cu Dragomir Udriște, vărul său și atunci încrângătura genealogică a acestor boeri cu neamul Băsărăbesc-Dănesc ar fi următoarea:

4) Ultima dată când întâlnim pe acest boer în divanele vremurilor, el dispă-rând pentru totdeauna (v. doc. LXXV n. 2 și doc. LXXX n. 2).

5) Avem din aceste vremi și anume din anul acesta încă un document din Aprilie 1489 (v. Arh. St. M-rea Mărgineni trad. rom. fără original; v. Fișe inedite la d-l Stefan D. Greceanu la boerii Filipești) în care Domnul întărește lui Drăghici feciorul Stoicăi (= boer din Mărgineni) fiului său Stoican și fetelor sale Maria, Neașa și Chera și nepoților săi Vintilă și Radu stăpânire în Corneni partea lui Danciu pentru că fusese schimb între Drăghici și Danciu primul dând Blagodeștii partea Lupșăneni și Stroeni și cea a lui Ivan paharnic și a Pardosului și a fratelui acestuia jumătate din Rădulești dela Calnău. Hrisovul n'are divan.

DI. Lăpedatu pune în acest an un document pe care-l datează din Mai 22 1489 dat din București de Vlad Vv. însă acest document dat lui Bolea

Ion pentru stăpânire lui și fiilor săi asupra satului Plăcioiul nu emană de la Vlad Călugărul ci de la Vlad Vintilă Voevod care domnește între 1532—1536, de altfel chiar divanul ne indică că nu poate fi de la Vlad Călugărul: Iată-l cum ni-l dă D-sa: Drăghici mare vornic (acesta nu este Drăghici I. din Mărgineni ci Drăghici I. din Florești), Staico mare logofăt (omonim cu ginerele lui Vlad Călugărul) Hamza Ban, Radul vel vistier (pesemne boerul din Golești cunoscut din domnia lui Radu Paisie Vv.) Drăghici spătarul (un alt boer din Mărgineni) Gran stolnic (este singura dată când întâlnim acest nume) Staico comis, Radul Pașadia, Ispravnic Giurea logofăt, Țalapie Stamatic (probabil grămatic).

LXXV. 1489 Septembrie 11, București ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Govora satele Nănișești la Gura Topolovului, partea lui Mircea, și Mirilești partea lui Sprintin cumpărate de la Radu din Băiești.

Mărturiile domnești: Dragomir Manev, Drăghici Stoicev, Părvul mare vornic, Staico logofăt, Danciul comis ²⁾, Albul stolnic ³⁾, Dumitru paharnic ⁴⁾, Vladislav spătar, Staico vistier, Neagul și Radu stratornici, scrie Radul grămatic.

¹⁾ v. Lapedatu op. cit. p. 73 doc. XVI.; v. Miletici op. cit. No. 17; v. mențione la C. C. Giurescu op. cit. p. 14 nota 1 d.).

²⁾ Unul din frații Craiovești (v. Filitti: Craioveștii p. 197).

³⁾ Fost comis înainte. Totuși ni se pare că este o eroare în transcrierea dragătoriilor acestor 2 boeri. Pe Albul îl vom întâlni de acum înainte stolnic, care ca dragătorie este superioară comisului.

⁴⁾ Un nou boer care nu trebuie confundat cu Dumitru Ghizdavaș.

LXXVI. 1489 Octombrie 2, București ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Tismana stăpânire peste Fărcașești cumpărați de la Dan clucerul pe 2000 asprii.

Mărturiile domnești: jupan Dragomir Manev, jupan Neagoe Borcev, jupan Drăghici Stoicev, jupan Părvul vel vornic, jupan Staico logofăt, Vladislav spătar, Staico vistier, Albul stolnic, Dumitru paharnic, Datco comis ²⁾, Neagoe și Radu postelnici, scrie Drăgoi.

¹⁾ v. Stefulescu: Tismana p. 196/7; v. Arh. St. Cond. Tism. II. f. 421; v. și mențione la C. C. Giurescu: Contr. p. 14 nota 1 d.; v. Lapedatu op. cit. unde n'are divan.

²⁾ Boer nou care pare că înlocuiește pe Danciul comis din documentul anterior, totuși credem că este o proastă citire, documentul nu-l transcrie nici Stefulescu.

LXXVII. 1490 Ianuarie 7. Fără loc ¹⁾.

Vlad Călugărul întoarce M-rei Tismana o parte din satul Ceaurii pentru care s'a judecat boerul Pătru cu Egumenul Matei, rămânând primul de lege și de judecată.

Mărturiile domnești: Dragomir al Manei, Neagoe al Borcei, Drăghici al Stoicăi, Părvu mare vornic, Staico mare logofăt, Danciul,

comis, Albul stolnic, Dumitru paharnic, Vladislav spătar, Staicu vistier, Neagoe și Radul stratornici, Stan grămatic.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 73 doc. XVIII; v. Stefulescu op. cit. p. 197; v. Hajdeu op. cit. p. 56; și vezi Magazin istoric I. p. 490.

LXXVIII. 1490 *Iulie 26, București* ¹⁾.

Vlad Călugărușul întărește lui jupan Lațco, „cinstitul dregător al domniei sale, din casa domniei sale” ²⁾, fiilor săi și verilor lui jupan Andrian și jupan Lupul cu fii lor stăpânire peste Ohaba ³⁾ jumătate lângă Tismana și jumătate din Petreni fiindu-le moșii de moștenire; mai i se întărește și moșii în Topești ⁴⁾ fostă făcut schimb cu Stanislav clucerul și Stan stolnicul dându-i-se în schimb satul Mihăilești. I se mai întărește și cumpărăturile lui Lațco de la Manea sin Barbu.

Mărturiile domnești: jupan Dragomir Udriște, jupan Neagoe Borcev, jupan Drăghici Stoicev, jupan Părvul vornic, jupan Staico logofăt, Danciul comis, Albul stolnic ⁵⁾, Dumitru paharnic, Vladislav spătar, Staico vistier, Neagu și Dragomir ⁶⁾ stratornici, Corlat grămatic.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 73 doc. 20; v. Stefulescu Doc. p. 30—34; v. Hajdeu op. cit. p. 5—7. Din această vreme dl. Lapedatu ne mai dă un hrisov cu data de 12 Apr. din București, în care Voevodul întărește M-rei Govora stăpânire peste bălțile Piroțul și Lișteava și Gârla din Cuibul Vulturilor (v. și Miletici p. 341 doc. 16; v. Lapedatu p. 73 doc. 19). Documentul pare a nu fi avut divan.

²⁾ Această distincțiune credem că este adresată unui boer care face parte din familia voevodului. Nu cunoaștem rudenția lui Lațco cu Vlad Călugărușul.

³⁾ Pe semne moșia pe care am întâlnit-o mai sus.

⁴⁾ Altă moșie pe care am mai întâlnit-o și pe care o vom afla și mai departe fără a putea pentru moment specifica identitatea boerilor acestora.

⁵⁾ La d-l Lapedatu aflăm acestui boer dregătoria de spătar evident greșit.

⁶⁾ Un nou boer pe care însă nu-l întâlnim în divanul următor.

LXXIX. 1490 *Septembrie 11, București* ¹⁾.

Vlad Călugărușul dă un hrisov.

Mărturiile domnești: jupan Dragomir Manev, jupan Neagoe Borcev, jupan Drăghici Stoicev, jupan Părvul velichi dvornic, jupan Stoica logofăt, ²⁾, Danciul comis, Albea stolnic ³⁾, Dimitrie paharnic, Vladislav spătar, Stancov Stihar ⁴⁾, Gospodină ⁵⁾ și Radul stratornici, Radul grămatic. ⁶⁾

¹⁾ v. Miletici op. cit. p. 341/3.

²⁾ Este cunoscutul Staico logofăt. Stoica fiind identic cu Staicu.

³⁾ = Albul stolnic: Boerul cunoscut de mai înainte.

⁴⁾ Nu este altul decât Staico vistier pentru ultima dată aci în divan, fiind înlocuit prin Tudor.

⁵⁾ Alt nume nou de postelnic.

⁶⁾ Avem din acest an deci, aceiași boeri ca în trecut cu foarte mici schimbări.

LXXX. 1491 Septembrie 3 București¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Tismana stăpânire peste satele Bahna, Petrovița, Ploștina și Fărcășești, veri-câte a ținut jupan Vintilă²⁾ și Brătești din zilele lui Radu Vodă.

Mărturiile domnești: Dragomir Udriște, Neagoe Borcev, Drăghici Vintilescul³⁾, Pârvul mare vornic, Staico logofăt, Tudor vistier, Danciul comis, Dumitru paharnic, Albul stolnic, Stroe spătar, Neagoe și Radul stratornici scrie Oancea grămatic⁴⁾.

¹⁾ v. Venelin p. 129—130; v. Ștefulescu: Tismana p. 197/8,

²⁾ Acesta este cunoscutul boer Vintilă Florescul paharnic sub Radu, cel Frumos stolnic al lui Basaraba Laiotă ca misionar la Brașoveni, în fine logofăt/mare al lui Basarab Țepeluș și al lui Vlad Călugărul iar de la 1483 boer fără dregătorie poate mare vornic precum îl aflăm la 1486 ispravnic cu această dregătorie. Am văzut mai sus că în 1489 la Ianuarie 8 îl aflăm ultima oară în divanul lui Vlad Călugărul, iar documentul de față ne lasă să credem că decedase la data de 1491. În vedere că la Mănăstirea Strâmbul (Găiseni) ctitoria neamului lui Vintilă Florescu aflăm un mormânt a cărui piatră tombală roasă de vreme ne lasă să citim următoarele:

†) Прѣтвѣи се рече ежже ждпани ВИНТИЛА МЦА ЮУИИ 3 ДНІ _____ Отамѣи ки крѣ[р]
 1491 г, крѣ[р] адни
 adică în românește:

«† A răposat robul lui Dumnezeu jupan Vintilă, în luna lui Iunie în zile 7 _____ temelia 15, crugul soarelui 3, crugul lunii _____» am putea conchide că această piatră acoperă trupul acestui strămoș al boerilor Florești (v. N. Docan: Despre elemente cronologice în documentele românești în An. Acad. Rom. tom. XXXII Mem. sect. ist. No. 4 (1910) p. 38/390).

Făcând însă calculul vechii măsurători a timpului aflăm că temelia 15 corespunde crugului lunii 12, iar după actualul ciclu pascal care începe cu leatul slavon 6917 și merge până la 6448 este un singur an căruia ar putea corespunde crugul soarelui 3 și crugul lunii 12 și anume 6947 adică 1439 ceeace însă nu poate fi cazul aci de oarece toate mormintele de la Strâmbul sunt din secolul al XVI-lea (la 1572 Iunie 28; Drăghici vornic; la 1542 Octombrie 15; Stroe mare ban sin Drăghici vornic; la 1578 August 17; Ivașco; sub Neagoe Basarab (1512—1521) o jupănescă Ana la 1544 Octombrie: Stroe mare Ban de Craiova (v. și Docan op. cit. p. 43/395); la 1556 sub Pătrașcu Vodă fără indicația persoanei; în fine la 1588 Aprilie 26 un jupan Vălcu spătar (v. toate aceste inscripții în Iorga: Inscriptii din bisericiile române vol. II. p. 48—51 No. 134—137, 140—142) și al XVII-lea (la 1696—1697 un Pandele sin Miclea din Trastiana (v. Iorga op. cit. No. 133). Prin urmare luând ca bază crugul soarelui 3 din inscripția tombală de mai sus am avea referindu-ne la epoca de care vorbim în studiul de față, anii 6957, 6985, 7003, 7031 și după era creștină anii corespunzători: 1449, 1477, 1495 și 1523.

Dar din cursul unui document purtând data de 1624 Mai 29 (v. St. Greceanu: Fișe inedite Florescu) reese că moșii și părinții Mariei din Florești își află locul de veci în vechea lor ctitorie la Strâmbul, prin urmare mormântul lui jup. Vintilă moșul acestei jupănese nu poate fi decât lăcașul de veci al lui Vintilă Florescul. Dar atunci din anii înșirați mai sus nu poate concorda cu data încetării din viață decât anul 1495.

Conchidem că Vintilă Florescul se stinge la 7 Iunie 1495 șase ani după ce nu-l mai întâlnim în divanele domnești ale lui Vlad Călugărul; aceasta ne face a crede că ajuns la o vârstă înaintată rămâne retras din politica militantă, poate chiar bolnav se retrage la moșia sa de baștină Floreștii (din Dâmbovița, aflată timp de un secol și jumătate în neamul său) nu departe de schitul ridicat poate de el la Strâmbul, unde după ce își dăte obștescul sfârșit, descendenții săi, fiicele și fiul, i-au astrucat trupul acolo, punându-i desigur și numele la Sft. pomelnic al mănăstirei, după obicei (v. pomelnicul în I. C. Filitti: Craiovești p. 409 nota 8).

³⁾ Observăm din înșirarea documentelor de mai sus că de la 1 Iunie 1483 și până la 16 Iunie 1493 se află în divan Drăghici Stoicev (Stoicov) deci fiul lui Staico

afară de datele de 31 Iulie 1487 și 3 Septembrie 1491 (v. doc. LXIX) când avem pe Drăghici Vintilescul. Analizând cu deamănuntul divanele domnești ale acestei epoci luăm seamă că în tot timpul domniei lui Vlad Călugărul de la 27 Ianuarie 1483 (v. doc. LXIII) și până la 1492 (v. doc. LXXXIV) primul boer în divan este Dragomir Manev sau Udrîște (v. nota 3 doc. LXXIV).

Am spus mai sus că Drăghici Stoicev este stratornicul lui Radu cel Frumos (v. doc. LIV—LVI) spătarul lui Laiotă (v. doc. LVIII) și vornicul ba chiar fost mare vornic la 27 Ianuarie și 12 Mai 1483, și primul boer cunoscut din neamul Mărginenilor strămoșul tuturor Cantacuzinelor din Muntenia.

Pentru identificarea boerului Drăghici Vintilescul care apare incidental când al patrulea boer martor la 1487 Iulie 31 (v. doc. LXIX) când al treilea la 1491 (v. doc. LXXX), să luăm șirul boerilor din documentele imediat anterioare și posterioare datelor de mai sus. Drăghici Stoicov este al treilea martor în hrîsovlul din 1485 Aprilie 5 (v. doc. LXVIII) și al treilea în cel de la 1487 Novembre 27 (v. doc. LXXI) la 4 luni după ce întâlnim pe Drăghici Vintilescul al patrulea boer în divan. Notăm însă că în acest din urmă hrîsov aflăm pe Vintilă Florescul al treilea martor care lipsește în divan la cealaltă dată. La 1490 Iulie 26 (v. doc. LXXVIII) aflăm pe Drăghici Stoicev al treilea boer martor și în același loc la 1491 Septembrie 3 pe Drăghici Vintilescul, pentru că în imediat următorul divan (v. doc. LXXXI) la 1492 Mai 6 să avem pe Drăghici Stoicev al doilea boer divanist, loc pe care îl va păstra de acum înainte până la 1492 Octombrie 9 (v. doc. LXXXI—LXXXIV) în 4 documente consecutive. În acest an murind Dragomir Manev (v. nota 3 doc. LXXIV) acest bătrân boer Drăghici trece în fruntea divanului, loc pe care îl ține până la 1497 Ianuarie 9 când îl aflăm pentru ultima dată în divan, murind pe semne în cursul acestui an sau în anul viitor. Credem că din cele înfățișate mai sus reese vădit că Drăghici Vintilescul nu poate fi altul decât Drăghici Stoicev adică primul boer din Mărgineni.

Am crezut multă vreme că Drăghici Vintilescul era diferit de Drăghici Stoicev luând în considerație terminațiunea românească a celui de al doilea nume.

Într'un document cu divan al lui Vlad Călugărul la 1487 Iulie 31 (v. doc. LXIX) avem în lista mărturiilor, după Dragomir Udrîște și Neagoe Borcev pe următorii trei succedându-se unul după altul și anume: Vintilă Florescul, Drăghici Vintilescul și Barbul Craiovescul, ori ultimul dintre aceștia este neîndoelnic cunoscutul frate mai mare Craiovesc, fiul lui Neagoe din Craiova, primul Ban al Craiovei. Numele de Craiovescul venind de la Craiova; Florescul ar veni de la Florești, și într'adevăr moșia aceasta a aparținut acestui boer, și chiar o aflăm în aceste vremuri, căci ea trebuie să fie locul de unde Basarab Laiotă trimite trei scrisori latinești Brașovenilor (v. Bogdan op. cit. p. 335/6). Cât pentru Vintilești cu toate cercetările noastre n'am putut găsi un sat sau oraș în Muntenia, care să ne fi putut da o indicație a fi fost moșie de proprietate a acestui Drăghici.

Și pentru că aci vorbim de numele Vintilescul vom releva inscripția aflată pe un engolpion care se găsea la Mănăstirea Snagov, zicem, se găsea, de oarece trecând în primăvara anului 1922 pe la acea M-re și interesându-mă de odorele de care vorbește atât d-l Iorga (v. Inscriptii de biserici) cât și Al. Odobescu (v. Câte-va ore la Snagov în Rev. Romană, unde aflăm și facsimila acestui panaghiar), bătrânul preot care slujea arareori la Mănăstire mi-a confirmat că numai are nimic ca relieve ale trecutului acestui lăcaș bisericesc, lăsat de altfel într'o părăginită condamnabilă.

Iată inscripția acestui engolpion după Odobescu și Iorga:

A făcut acest panaghiar jupan Drăghici pentru locașul Vintilesc spre a se cuprinde în zestrea mănăstirii de la Snagov, în anul 6939 Junie 7.

A făcut acest panaghiar Dumnealui Drăghici vel stolnic la hramul de locuință Voevedenia Precistei, Mănăstirea Snagovului în anul 6939, Junie 7.

și iată și inscripția slavonă după cum ne-o dă d-l Iorga (v. op. cit.) «СѢВЕРЪНЪ ІМЪ ПАНАГІЯРЪ ЮЖАНЪ ДРЪГІЦЪ КЪ СТОЛНИКЪ (ну; ВИНТИЛЕСКОМЪ) БѢ ХРАМЪ ШЕНІТЪЛЪ ПРІКЪТІЯ БѢКІАШІ МОНАСТІЯРЪ ОУТЪ СНІГОВЪ, КЪ ЛѢ СІАДЪ . ІОНЪ 3» iar d-l Ghibănescu (v. op. cit.) zice că acest panaghiar a fost dăruit de familia Vintilă din 1431 bazându-se probabil pe cele explicate de Al. Odobescu.

Cine este acest Drăghici? Enigmă istorică la care nimeni nu poate răspunde; am relevat aci această inscripție pentru coincidența frapantă de nume cu persoana de care ne ocupăm, dacă Odobescu a citit just inscripția.

Drăghici acesta fie că este «jupanul Drăghici» fie «Drăghici vel stolnic» poate însă fi identificat cu sfetnicul lui Radu Pleșuvul din 1421 Mai 17 (v. doc. XIII) și Junie 1 (v. doc. XIV).

Recapitulând mărturiile domnești ale acestei epoci putem afirma cu toată siguranța că nu întâlnim în nici un divan un stolnic Drăghici, și mai puțin un «vel stolnic» în perioada de la 1420—1435.

Iată și un tablou de stolnicii întâlniți în prima jumătate a secolului al XV-lea ca mărturii domnești:

La 1394	Januarie 8	sub Mircea cel Bătrân	pe Bratu stolnic	(v. doc. III)
„ 1415	Junie 10	„ „ „ „	Manea „	(v. „ X)
„ 1424	Nov. 10	„ Dan II. „	„ Manea „	(v. „ XIX)
„ 1426	Dum. Flor.	„ „ „	„ Sarul „	(v. „ XX)
„ 1430	Sept. 16	„ „ „	„ Stan „	(v. „ XXIV)
„ 1431	Januar 30	„ „ „	„ Cazan „	(v. „ XXV)
„ 1431	Novemb. 17	„ Alexandru Aldea	„ Vlaicul „	(v. „ XXVI)
„ 1432	Januar. 15	„ „ „	„ Mircea „	(v. „ XXVII)
de „ 1437	„ 20	„ „ „	„ „ „	(v. „ XXIX)
până la 1447	August 8	„ (Vlad Dracul)	„ Semen „	(v. „ XXIX-XL)
„ 1451	Martie 28	„ Vladislav	„ Neagoe „	(v. „ XI ¹⁾)

În nici unul din aceste divane nu întâlnim pe vreun Drăghici fie chiar în altă funcție, afară de cel fără dregătorie la 1421.

În toate cazurile după cele spuse mai sus cu toată coincidența similitudinii numelui, dacă inscripția a fost bine citită de Al. Odobescu și anul adevărat este 1431, nu credem să aibă vre-o identificare «Drăghici donatorul lăcașului Vintilesc» sau «vel stolnicul» cu Drăghici Vintilescul de la 1487 și 1491 de care ne ocupăm, fiind o diferență de mai multe de 55 de ani între data de pe engolpion și prima apariție al lui Drăghici Vintilescul în divan. Poate că acesta din urmă să fie un descendent, fie nepot de fiu sau de frate al primului și această aserțiune ultimă s'ar baza pe un alt caz care îl întâlnim în neamul boerilor Florești-Cornățeni și anume chiar al lui Vintilă Florescul. Cunoaștem pe acest dregător al lui Vlad Călugărul purtând acest nume între 1483—1489 și aflăm pe la mijlocul secolului al XVII-lea sub Matei Basarab pe un alt Vintilă Florescul fiul lui Socol Clucer din Cornățeni care documentar este descendent al primului deci o afirmație de descendență de care nu ne putem îndoii.

Prin urmare conchidem că Drăghici Vintilescul din 1491 întâlnit încă la 1487 este una și aceeași persoană cu Drăghici Stoicev și diferit de Drăghici donatorul lăcașului Vintilesc al Snagovului care acesta din urmă poate fi o rudă colaterală a sa.

4) În acest divan întâlnim ca boeri noi pe:

1. Tudor vistier dregător în această funcție până la 1496 puțin înainte de moartea lui Vlad Călugărul și

2. Stroe spătarul care ia locul lui Vladislav.

În Venelin aflăm trecut în locul lui Albul stolnic pe un Ană stolnic ceea ce evident este o eroare de tipar.

Din aceeași dată cu documentul de față adică tot din 3 Septembrie 1491 mai avem un act (v. St. Nicolăescu: Doc. sl.-rom. p. 237) în care aflăm vorbindu-se de 4 Bani care să statornicească asupra unei pricini a M-rei Tismana (v. Arh. St. M-rea Tismana pach. _____ No. 2); acești boeri fiind jupanii: Detco Ban, Dediul Ban, Diicul Ban și Dragomir Ban (v. și C. C. Giurescu op. cit. p. 44).

N. B. Relevăm aci că în hrisovul din 3 Septembrie 1491 dat de noi mai sus în text aflăm pentru ultima oară pe Neagoe Borcev care pe semne se stinge puțin după această dată căci numai apare în nici un divan al lui Vlad Călugărul sau al fiului său Radu cel Mare.

LXXXI. 1492 Mai 6, București ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește lui Bran și fraților săi Radul spătar și Petru stratornic moșie în Bălești partea lui Tolea ²⁾.

Mărturiile domnești: Dragomir Manev, Drăghici Stoicev, Cărs-

tian mare vornic, Părvul vornic, Staico logofăt, Tudor vistier, Danciul comis, Dimitrie paharnic, Albul stolnic, Stroe spătar, Neagul și Radu stratornici, Pătru gramatic.

¹⁾ V. Lăpedatu op. cit. p. 73/4 doc. 24; v. Acad. Rom. doc. 10/XL; cf. și C. C. Giurescu op. cit. nota 1 d. p. 14). Avem din acest an încă două documente care fiind fără divan nu le-am menționat mai sus. Primul este din Aprilie 1 prin care Domnul întărește fraților Craiovești stăpânire peste Potelu și Gârlele (v. Lăpedatu op. cit. p. 73 No. 22; v. Arh. St. M-rea Bistrița III. f. 42) și în al doilea din 29 Aprilie (v. Cipariu p. 199; v. și Lăpedatu op. cit. p. 73 No. 23) dă un ajutor de 10.000 asprii chiliei din Sft. Munte Athos, fondată de Cosma portarul Sfântului Munte.

²⁾ Nu putem identifica pentru moment pe acești doi boeri.

LXXXII. 1492 Iulie 9, Fără loc ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește lui jupan Chirtop ²⁾ cu feciorii și fetele lui satele Rușii, Racovița, Sturzenii și Mușetești ³⁾, Tătuleștii ot Cernătești și ocina Sinteștilor. Apoi a fost ceartă între Chirtop și unchiul său Dobrița ⁴⁾, pentru niște stăpâniri de țigani însă rămâne aceștia din urmă de lege și judecată.

Mărturiile domnești: Dragomir Manev, Drăghici Stoicev, Cărstian biv vornic, Părvul vel vornic, Staico vel logofăt, Tudor vistier, Danciul comis, Stroe spătar, Albea stolnic ⁵⁾, Dumitru paharnic. Neagul și Radul stratornici, Cărstian gramatic.

¹⁾ V. Filitti: Arh. G. Gr. Cant. p. 18 doc. 95).

²⁾ Boerul pe care l-am întâlnit mai sus și pe care îl credem unul din moșii boerilor ot Lazuri (v. Documentele acestor boeri în Arh. familiilor Băleanu și Florescu).

³⁾ Toate aceste patru moșii le-am mai întâlnit mai sus la 1468 Octombrie 2. (v. Doc. LIII).

⁴⁾ Nu putem identifica pe acest Dobrița unchiul lui Chirtop; să fie oare Voico sau Deatco Dobrița? boer întâlnit mai înainte în divanele domnești (v. Doc. XLVII — L și nota 3). Neavând nici o altă informație demnă de luat în considerație ne limităm a înregistra că poate acest Dobrița este un boer din Lazuri. Știm că la data de mai sus mai trăia Mihai căruia Vlad W. îi confirmă în 1495—6 moșie în Ruși (v. St. Greceanu Genealogii documentate I. p. 259; v. Filitti op. cit. p. 18 doc. 96; v. Acad. Rom. Mss. 1322 fila 22/3).

⁵⁾ Este incontestabil Albul stolnic.

RADU Vv. sin VLAD Vv.

COREGENT

1492 Septembre.

De la Mircea cel Bătrân aflăm pentru prima oară pe un voevod asociându-și la domnie pe fiul său, pe semue cel mai mare. Că n'a fost ceartă între tată și fiu reese din mărturiile domnești, toți dreghătorii fiindu-ne bine cunoscuți încă dinainte și rămași credincioși

lui Vlad Călugărul în documentele ulterioare. Destul să relevăm documentul emanat de la Vlad Călugărul peste o lună (v. doc. LXXXIV). Se pun deci în privința acestui hrisov două întrebări: 1) Fi-va oare data exactă? Autoritatea D-lui St. Nicolaescu în această materie ne este o cheazășie. 2). Oare n'ar fi fost o întărire făcută contra voinței voevodului? Nu putem admite aceasta în vedere că Vlad Călugărul, precum îi spune și numele, și precum o știm din faptele sale a fost un domn pacinic înclinat spre cele sfinte. Credem că la momentul când Radul coregentul dă hrisovul de mai jos, Vlad Călugărul om în vârstă se afla poate greu bolnav. Avem de la el un hrisov dat în acest an la 25 Julie Sibienilor mulțumindu-le pentru meșterul trimis să-i pue un candelabru la M-rea Cozia (v. Lapedatu op. cit. p. 74 doc. 25; v. Stadtsarchiv: Sibiu; v. Ac. Rom. copie). Hrisov fără divan dat din București. De asemenea hrisovul următor celui de mai jos este dat tot din București o lună mai târziu (v. doc. LXXXIV).

LXXXIII. 1492 *Septembre 8, Târgoviște* ¹⁾.

Radu (cel Mare) întărește, ca un domn deplin, M-rei Govora și lui kir Macarie egumenul M-rei, stăpânire peste satul Hința, pentru că o jumătate fusese cumpărată de dânsul, iar cealaltă de Staico logofătul. Primul cumpăraseră partea sa dela Stanciul fiul lui Voinea iar al doilea de la Dan și Cârștian din Glod.

Mărturiile domnești: jupan Dragomir Manev, Jupan Drăghici Stoicev, jupan Pârvul mare vornic, jupan Cârștian fostul vornic, jupan Tudor vistier, Albul stolnic, Danciul comis, Dimitru paharnic, Stroe și Milco ²⁾ spătari, Neagoe și Radul stratornici, scrie Radul clucerul.

¹⁾ v. St. Nicolaescu: Doc. sl. rom. p. 240; v. Arh. St. M-rea Govora pach. I. doc. 2 azi evacuat.

²⁾ Un nou boer pe care nu-l întâlnim decât aci.

VLAD CĂLUGĂRUL

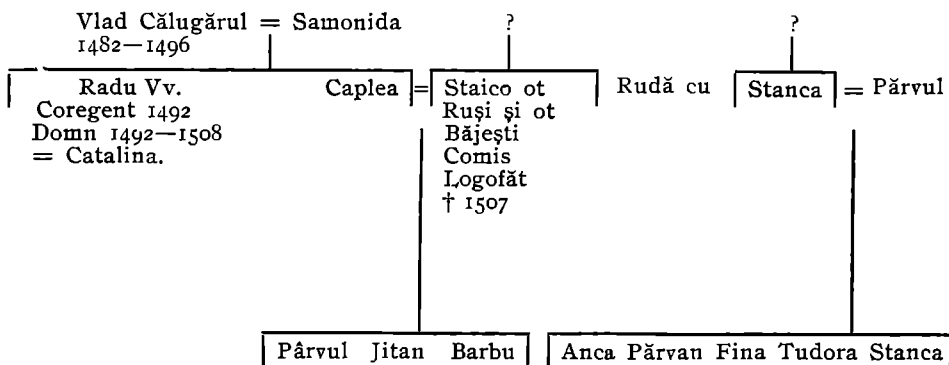
LXXXIV. 1492 *Octombrie 9, București* ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește lui Staico logofăt și copiilor săi: 2) Pârvul, Jitian, Barbul stăpânire peste următoarele moșii: Cornățelul ³⁾ și Descoperești ⁴⁾, cumpărate de Staico logofătul de la Stanca jupanița lui Pârvul și de la fiicele acestuia: Anca, Părvana, Fina, Tudora și Stanca și de la Giurea și verii lui Pârvu.

Mărturiile domnești: Drăghici Udriște ⁵⁾, Drăghici Stancov ⁶⁾, Părvul ⁷⁾, Tudor vistier, Albul stolnic, Dumitru paharnic, Stroe spătar, Radul și ⁸⁾ stratornici.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 74 doc. 26; v. Miletici op. cit. p. 344 No. 19.

²⁾ Prin urmare avem spița genealogică următoare din conținutul acestui hrisov și cele ce cunoaștem de mai înainte:

³⁾ Pentru identificarea diverselor sate cu numele acesta v. Filitti : Craioveștii.

⁴⁾ Întâlnim această moșie într-o întărire din 1580 Septembrie 27 al lui Mihnea Turcitul, M-rei Cătăluilui, alături de alte moșii Găojani și Lupșani foste stăpâniri ale boerilor din Mărgineni încă de la începutul sec. XVI-lea și Făsăeni și Dințești viitoare moșii bătrâne și de baștină ale boerilor Cornățeni din sec. XVII-lea moșteniri de la Drăghici vornicul din Florești din prima jumătate a sec. XVI-lea; toate dăruite acestei mănăstiri de mai mulți boeri din neamul Corbenilor.

⁵⁾ Indiscutabil Dragomir Manev sau Udriștev (v. nota 3 p. 56). Este ultima oară când îl aflăm în divan; pe semne copleșit de bătrânețe se stinge în iarna 1492—1493.

⁶⁾ Eroare de scriere sau de cetire СТАНОК în loc de СТАНОК.

⁷⁾ Desigur vel vornicul de mai sus.

⁸⁾ Pe semne Neagoe cunoscutul postelnic.

LXXXV. 1493 Aprilie 10, București ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Tismana stăpânire peste Siliștea Bahnei și Vărfu Vladului, moșie de moștenire încă din timpul bunicului său Mircea cel Bătrân.

Mărturiile domnești: jupan Drăghici Stoicev, jupan Crăstian biv și dvornic, jupan Staico logofăt, jupan Tudor vistiar, Danciul comis, Dumitru paharnic, Stroe spătar, Albul stolnic, Neag și Radu stratornici, scrie Oprea ²⁾.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 74 No. 29; v. Arh. St. Cond. Tism. II. f. 166; v. Stefulescu: Tism. p. 198/200; v. Arh. St. M-reia Tism. pach. 40 doc. 150;) Avem din acest an la Januare 15 un act dat, zice Dl. Lăpedatu după Dl. Brezoianu, din Bu-lești (v. Brezoianu op. cit. p. 240; v. Lăpedatu op. cit. p. 74 No. 28) Mănăstirei Tis-

mana. Curios totuși că nu este trecut de Dl. Stefulescu în monografia D-sale asupra acestei mănăstiri. Credem că atât luna cât și data sunt greșite.

²⁾ La d. Lăpedatu lipsește în lista martorilor acest grămatic, tot acolo aflăm un doc. purtând aceiași dată ca doc. nostru No. LXXXV. însă conținutul este diferit Voevodul întărind M-rei Tismana stăpânire peste Groșani închinat M-rei de Mareș la moartea sa. Dl. Lăpedatu ne spune că divanul este același. Noi neputând afla doc. în lucr. cercetate, nu insistăm asupra lui. Fi-va oare o eroare de dată deoarece aflăm, însă la 1671, vorbindu-se de un Rustea sin Mareș din Groșani care-și vinde partea sa M-rei Tismana. Nu credem a se putea admite acest lucru (v. Stefulescu M-rei Tismana p. 361).

LXXXVI. 1493 Mai 30, Fără loc ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește lui Dan, Drăgoi, Neagoe, Dobromir și fiilor lor, jumătate din Ciucu cumpărată de la Stanciu Fărluț și stăpânire peste muntele Andrianu cumpărat de la Jitian.

Mărturiile domnești: jupan Drăghici al Stoicăi, jupan Cărstian biv vornic, jupan Părvul vel vornic, Staico logofăt, Danciul comis, Albul stolnic, Dumitru paharnic, Stroe spătar, Tudor vistiernic, Radu postelnic, Drăgoiu grămatic.

¹⁾ v. Stefulescu Doc. sl. rom. p. 34—35; v. Muzeul Gorjului sec. XV. Doc. VI (traducere veche).

LXXXVII. 1493 Iunie 3. București ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Tismana stăpânire peste Vo-dița Mare și Siliștea Bahnei și vârful Vladului în pricina de judecată cu Roșca și cu fii lui Răsipă.

Mărturiile domnești: jupan Drăghici Stoicov, jupan Barbul Cralevschi ²⁾, jupan Crăstian biv și dvornic, jupan Părvul vornic, jupan Staico logofăt, Danciul comis, Tudor protovistiar, Alb stolnic, Stroe spătar, Radul stratornic scrie Ceuceț Stan.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 76 No. 33; v. Stefulescu: Tismana p. 200; v. Arh. St. M-rea Tismana pach. 4 Doc. 152 sect. Ist. azi evacuat. In Lăpedatu lipsește, în înșirarea mărturiilor, grămaticul Ceuceț Stan.

²⁾ Cunoscutul boer Craiovesc, cel mai mare din frați. Lipsa lui din toate mărturiile domnești de la 1487 până acum trebuie pusă pe socoteala că el fiind Ban de Craiova nu se afla în București. De altfel el va dispărea din nou din divanele următoare ale lui Vlad Călugărul până la 16 Iunie același an.

LXXXVIII. 1493 Iunie 15. București ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Tismana stăpânirea avută peste satele Pocruia și Godinești ce i le dăruise Radu cel Frumos ²⁾ frațele său.

În acest lrisov voevodul se adresează către jupan Hranitul spătar ³⁾ «dregătorul și boierul din casa domniei mele» și soției sale Maria precum și fiilor și nepoților săi, fii lui: Stănilă, Stan

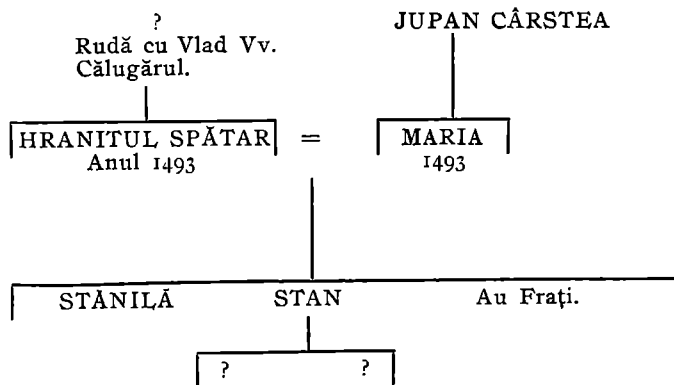
cu frații și fii săi ca să le fie Bălești ⁴⁾ pe Jiu, cât a ținut Albul și Budienii câte au ținut fii Albului pentru că fuseseră luate de frațele său Radul Vv. moșiile Pocruia și Godinești de la socrul Hranitului, jupan Crăstea și de la Stănilă dându-le Mănăstirei, iar lor în schimb, Băleștii și Budienii, iar alți boeri ca Tatomir, Ursea și Bogdan să nu aibă nici o treabă în hotarul Băleștilor pentru că a văzut voevodul cărțile lui Radu Voevod în care se vorbește de schimbul făcut ⁵⁾. Budienii îi cumpărase mai înainte Cărstia socrul lui Hranitul de la Ion Capotă din Fântănele iar cărțile pentru această moșie le schimbaseră mincinos Tatomir, Ursea și Bogdan pe hotarul Băleștilor punându-le numele Ursești «ei nu sânt Ursești ci toți Bălești și cărțile lor sunt mincinoase».

Mărturiile domnești: Jupan Drăghici Stoicov, jupan Crăstian biv și dvornic, jupan Prăvul velichi dvornic, jupan Staico logofăt, jupan Tudor vistiari, Danciul comis, Dumitru peharnic, Stroe spătar, Albul stolnic, Gospodin ⁶⁾ și Radu stratornici.

¹⁾ v. Lepădatu op. cit. p. 75 No. 34; v. Ștefulescu Doc. p. 35/6; v. Miletici op. cit. p. 343/4; v. Ștefulescu Tism. p. 202.

²⁾ Pe semne la același moment când le dăruise și Vintilă Florescul.

³⁾ Nu știm cine este acest boer pe care nu-l întâlnim ca dregător al voevodului, însă din cuprinsul actului am avea următoarea spiță genealogică:

Fi-va oare acest Stan fiul lui Hranitul; Stan Cortofleș dela care cumpărase Vintilă Florescul parte din moșiile Pocruia, Godinești, Ohaba și Sărbșori? Fosta oare și rudă? Chestiuni la care nu putem răspunde din lipsă de acte precise, din aceste vremuri.

⁴⁾ A nu se confunda cu moșia Bălești fostă în neamul boerului Dragomir Manev și apoi în moștenirea Craiovească.

⁵⁾ Aceste hrisoave sunt azi pierdute pe semne. N'am aflat de ele nicăieri.

⁶⁾ La d. Lăpedatu în locul acestui stratornic aflăm pe Neagu.

LXXXIX. 1493 Iunie 16, București¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Glavacioc jumătate din Isvorani, pe care l'a luat în schimb Domnul de la Datco și Radul paharnicii²⁾.

Mărturiile domnești: jupan Drăghici Stoicov, jupan Barbul Craiovescul, jupan Cârștian biv dvornic, jupan Părvul mare vornic, jupan Staico logofăt, jupan Teodor mare vistier, Stroe spătar, Danciul comis, Albul stolnic, Dumitru paharnic, Radu postelnic³⁾.

¹⁾ Vezi Lăpedatu p. 75 Doc. XXXV; v. Acad. Rom. copie Doc. 6/LXXXVI.

²⁾ Pe semne doi boieri de țară căci nu-i putem identifica cu cei divaniști din această epocă. De altfel trebuie să relevăm că pronumele de Radu era foarte puțin uzitat în a doua parte a sec. XV-lea.

³⁾ Avem din anul 1493 încă două hrisoave: primul din Iunie 19 (v. Arh. St. Cond. M-re Bistrița III f. 42 v.) și celalt din Sept. 10 (v. Aricescu: Broș. I. p. 64 No. 847). În primul, Voevodul scutește de toate slujbele pe toți rumânii moșiei Craioveștilor Potelul, iar în al doilea întărește lui Neagoe grămatic moșia Vârzești și locuri în Târgoviște (v. pentru amândouă Lăpedatu p. 75 No. 36 și 37). Neavând însă divanele nu le menționăm decât aci în notă.

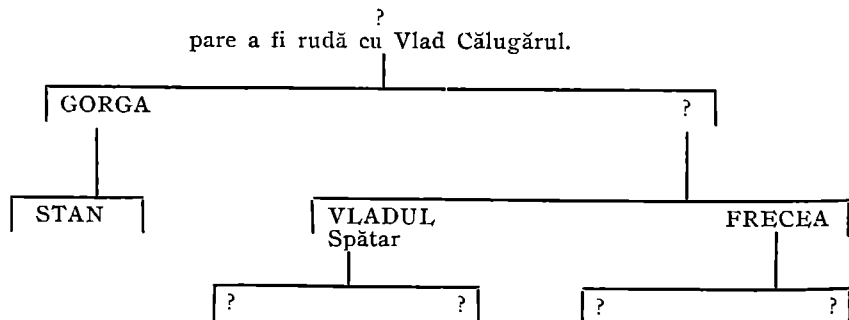
XC. 1494 Februarie 16, București¹⁾.

Vlad Călugărul întărește «dregătorului din casa domniei mele» jupan Vladul spătar²⁾ și fratelui său Frecea cu fii lor și unchiului lor Gorga cu fiica sa Stana cu fii ei, ca să le fie stăpânire în Bădeni. Se face și înfrățire între cei doi frați cu vara lor.

Mărturiile domnești: Drăghici vel vornic, Cârștian biv vornic, Staico logofăt, Teodor vistier, Danciul comis, Stroe spătar, Dumitru paharnic, Albul stolnic, Radu stratornic³⁾.

¹⁾ v. Filitti: Arh. G. Gr. Cant. p. 201 Doc. 642; v. cond. Bălenilor No. 2.

²⁾ Boer din Bădeni. Din acest act reese următoarea spiță genealogică:

v. pentru acest neam și St. D. Greeeanu; op. cit. vol. I. la Bădeni p. 67. v. idem: Fișe inedite la Isvorani.

³⁾ Observăm că din acest divan lipsesc amândoi boerii Craiovești: Barbul și Părvul. Drăghici vel vornicul este Drăghici Stoicov.

XCI. 1494 Martie 16, București¹⁾.

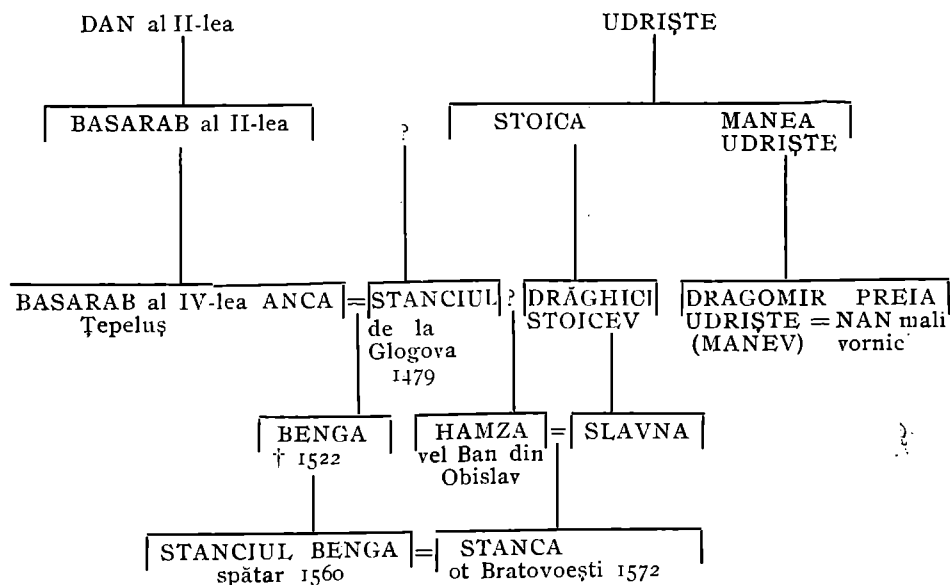
Vlad Călugărul întărește M-rei Bistrița daniile făcute de ctitorii ei: Barbul Craiovescul cu frații săi, Părvul, Danciul și Radul²⁾ anume: Plăvicenii de Soaș, Brâncovenii, Ghindenii, Vădastra, Potelul și Balta Albă precum și asupra moșiei Mălurenii dată de Hamza Banul³⁾ și o vie la Căzănești dată de Staico logofăt⁴⁾. Iar daniile acestea să fie păzite de Radu și Mircea fii săi.

Mărturiile domnești: Mitropolitul Kir Ilarion, Drăghici mare vornic, Cârștian și Badea zet Udriște⁵⁾, Stoica mare logofăt, Deatco mare Ban,⁶⁾ Deadiul vel comis⁷⁾, Stroe spătar, Dumitru paharnic, Radul și Dragomir⁸⁾ stratornici, Colțea vornic mic⁹⁾, Stan vornic mic¹⁰⁾, Cocora vornic mic¹¹⁾, Chisar gramatic.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 75/76 doc. 36; v. Rev. Românismul pe 1870 p. 156.

²⁾ Acești 4 boeri cunoscuți sub numele de Craiovești, fii ai lui Neagoe de la Craiova.

³⁾ Hamza Banul acesta este Hamza Banul din Obislav. Asupra lui din cercetările noastre am avea următoarea încrângătură genealogică ca completare a arborelui genealogic al Buzeștilor după Dl. St. D. Grecianu (v. op. cit. II. p. 432 arbore).

⁴⁾ Cunoscutul sfetnic și ginere al lui Vlad Călugărul.

⁵⁾ N'am putut avea la îndemână hrisovul, sau măcar o copie fidelă tipărită, pentru a putea ști dacă și Cârștian (cunoscutul boer Buzescu după d-l Filitti și d-l Greceanu; strămoș ai Stănceștilor după studiile noastre) este ginere lui Udriște; «zet» = «ginere» pare a se referi la amândoi boerii, am avea deci o a doua rudenie a acestui însemnat boer, ceea-ce ar explica locul ocupat de Cârștian în șirul mărturiilor domnești ale lui Vlad Călugărul, Badea acesta este cunoscut sub numele de Badea din Cojești (v. Stefan Greceanu: Șirul voievozilor perioada de la 1500–1512).

⁶⁾ Pentru prima oară întâlnim pe acest sfetnic cu dregătoria de mare ban; el ține în prezentul divan locul de vistier, Tudor vistierul în funcție lipsind.

⁷⁾ Nu credem să fie un nou boer, dar o rea citire a numelui lui Danciu. Relevăm numai particula de «mare» pe care n'am găsit-o până acum la acest boer.

⁸⁾ Un boer nou pe care nu-l putem identifica.

⁹⁾ Trebuie să fie fostul stratornic sau postelnic.

¹⁰⁾ Fi-va oare acest vornic mic, spătarul Stan fiul lui Mihail spătarul, cunoscutul strămoș al boerilor Băleni?

¹¹⁾ Un alt boer nou întâlnim pentru prima și singura dată în divanele lui Vlad Călugărul.

XCII. 1494 Aprilie 1, București ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Govora satul Ionești, cu Si-liștea Corbeanilor cumpărat de la fiica și fiu lui Jitian ²⁾.

Mărturiile domnești: Drăghici mare vornic, Barbul Craiovescūl Cârștian biv vornic, Staico logofătul, Tudor vistier, Danciu comis, Albul stolnic, Dumitru paharnic, Stroe spătar, Radul și Dragomii stratornici, Ban grămătic.

¹⁾ Lăpedatu op. cit. p. 76 doc. 40; v. Arh. St. M-rea Govora pach. 6 No. 1.

²⁾ Pe semne unul din fii lui Staico logofătul, deci nepot de fiică al Voevodului.

XCIII. 1494 Iulie 22, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește M-rei Govora, satele Pirotul și Iazerul Pirotului, Gârla și Lișteavul închinatc Mănăstirei de Albul spătarul ²⁾.

Mărturiile domnești: Drăghici mare vornic, Barbul Craiovescul, Cârștian biv vel vornic, Staico logofăt, Tudor vistier, Danciu comis. Stroe spătar, Dumitru paharnic, Albul stolnic și Radu stratornic,

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 76 doc. 42; v. Arh. St. M-rea Govora pach. 23 No. 2. Acest hrisov este primul, dela 1489 Januaria 8 încoace, decând Voevodul numai era în Târgoviște sau cel puțin numai dă documente din acest oraș. De altfel de acum înainte toate hrisoavele lui Vlad Călugărul sunt din Târgoviște, afară de cel din 1495 Septembrie 4 dat din Glavacioc, mănăstire ridicată de Vlad Călugărul, unde de altfel i se odihnește și trupul.

²⁾ Fi-va oare spătarul lui Basarab cel Tânăr de la 1482 (v. doc. LXI) căci Albul spătarul din 1496 (v. doc. XCVI) este evident o eroare de transcriere în Lăpedatu.

XCIV. 1495 Aprilie 19, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește slugilor lui, Stoica cu feciorii și cu fata lui Vlădaia și feciorilor ei stăpânire în Lumași și în Păr drept stăpânire de baștină ale Stoicăi. Acesta vine în fața Domnului pentru a o înfrăți cu Neacșa, ca să-i fie ca un fecior.

Mărturiile domnești: jupan Drăghici vel vornic, jupan Cârștian biv vornic, jupan Barbul (loc alb) ²⁾, jupan Staico logofăt, jupan

Teodor vistier, Danciul comis, Stroe spătar, Dumitru paharnic, Albul stolnic, Radul și Dragomir postelnici.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 76 doc. 43; v. Cond. M-rea Sadova la Acad. Rom. fila 185.

²⁾ La d. Lăpedatu op. cit. aflăm pe jup Barbul. Locul alb ar trebui să fie Craiovescul, totuși în condica M-rei Sadova aflăm pe Părvul urmat de un loc alb, acesta ar fi Părvul vel vornic. Nu credem să poată fi acesta din urmă în vedere că avem mai sus pe Drăghici vel vornic (= Drăghici Stoicev) urmat de Cărstian biv vornic. Dacă în locul lui Barbu punem pe Părvul din Condica sus menționată ar fi putut poate avea atributul de Craiovescul.

XCV. 1495 Iunie (fără zi), Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește lui Stanciul și fiilor săi stăpânire peste o vie și pomet în Daia.

Mărturiile domnești: Drăghici mare vornic, Cărstian fost vornic, Staico logofăt, Tudor vistier, Danciul comis, Dumitru paharnic, Albul stolnic, Stroe spătar, Radu postelnic, Zlate logofăt ispravnic ²⁾, Cărlig grămatic ³⁾.

¹⁾ v. Stefulescu: Doc. sl. rom. p. 37/8, proprietatea d-lui C. Z. Broșteanu-Urdăreanu.

²⁾ Pe semne ispravnicul hrisovului.

³⁾ În acest divan întâlnim pentru ultima oară pe Drăghici Stoicev cu dregătoria de vel vornic, el dispăre din divanele vremurilor, pe semne se stinge la adânci bătrânețe căci la 1498 (v. Cond. Mărgineni; v. fișe inedite din colecția St. D. Greceanu) într'un document de întărire copiilor săi reese că tatăl lor era mort. Avem din acest an două documente fără divan (v. Lăpedatu op. cit. No. 45 și 46) unul din 4 Sept. dat din Glavacioc prin care se întărește M-rei o braniște a sa de la Slătina numind vâtaf pe Tatul din Hintești peste ea (v. Arh. St. M-rea Glavacioc p. 22 doc. I.) și altul din Aprilie 8 întărind M-rei Tismana stăpânire asupra Cărbeștilor (v. Brezoianu op. cit. p. 240).

XCVI. 1496 Aprilie 20, Târgoviște ¹⁾.

Vlad Călugărul întărește boerului său Stanciul cu fii mai multe stăpâniri.

Mărturiile domnești; Barbu Ban ²⁾, Cărstian, Părvul mare vornic, Staico logofăt, Manea vistier ³⁾, Danciul comis, Albul spătar ⁴⁾, Dumitru paharnic, Albul stolnic și Neagul postelnic.

¹⁾ v. Lăpedatu op. cit. p. 76 doc. 47; v. Arh. St. Cond. Tism. I. f. 504. Este ultimul hrisev cunoscut nouă dela acest Voevod care pe semne că se stinge în vară sau toamnă, la vârsta de aproape 65 de ani, după o domnie neîntreruptă și pacinică de 13 ani, lăsând în scaun pe fiul său Radu, zis cel Mare.

²⁾ Pentru prima oară cu dregătoria de ban în fruntea divanului; el este Barbul Craiovescul.

³⁾ Un nou boer, locțiitor numai al lui Teodor, dacă nu cumva ar fi o greșeală de citire.

⁴⁾ Acest boer nu există; el trebuie să fie Stroe spătar care rămâne și sub Radu cel Mare, boer în aceiași dregătorie.

În toamna anului 1496 Vlad Călugărul gârbovit de ani își găsește obștescul sfârșit fiind în scaunul Țării Românești și lăsând

tronul în mâna fiului său mai mare, Radu, numit în istorie «CEL MARE» pe care l'am văzut încă din 1492 asociat tatălui său la cârma țării.

Pe mai toți boerii prezenți în ultimul hrisov cu mărturii domnești, cunoscut de la Vlad Călugărul, îi întâlnim sub noul voevod.

1). Barbul Banul rămâne în divan până la 1519 inclusiv, călugărindu-se la M-rea Bistrița, ctitoria neamului boerilor Craiovești, și încetând din viață la adânci bătrâneți în 1526 ¹⁾.

2). Cârștian rămâne și el sfetnic credincios al noului Voevod și se stinge asemenea la o vârstă înaintată la 1512 ²⁾.

3). Părvul vornicul este în aceeași dregătorie în toată domnia lui Radu cel Mare și se stinge la 1512, iar locul de veci i'l aflăm la M-rea Snagov ³⁾.

4). Staico logofătul, cumnatul noului Voevod, rămâne în aceiaș dregătorie în tot cursul domniei acestuia, stingându-se și el din viață la adânci bătrâneți la 1505 după Martie 26 ⁴⁾.

5). Manea vistierul dispăre din divan, dregătoria aceasta fiind ținută sub noul voevod de fostul vistier Tudor până la 1502 Martie 9 ⁵⁾ căci la 1502 Aprile 30 ⁶⁾ aflăm pe Calotă vistier, alt ginere al lui Vlad Călugărul. Pesemne că și Stroe se stinge din viață copleșit de ani.

6). Danciul comisul va rămâne în aceiaș funcție până în 1503 Junie 11 ⁷⁾, când în locul lui vine Părvul fiul lui Staico logofăt, deci nepotul Domnului. Danciul se pare să fi murit puțin după această dată căci la 1520 era răposat ⁸⁾.

7). Pe Stroe spătar îl aflăm pentru ultima oară în această dregătorie la 1501 Decembrie 15 ⁹⁾ locul lui fiind luat de Bogdan ¹⁰⁾ iar Stroe devine mare vornic, dregătorie în care îl găsim până la 1508 Septembrie 10 ¹¹⁾ sub Mihnea cel Rău.

8). Dumitru paharnicul rămâne încă credincios lui Radu cel

¹⁾ v. Filitti: Craioveștii p. 196/7.

²⁾ v. divanele domnești ale lui Radu cel Mare, Mircea cel Rău și Vlad.

³⁾ v. Filitti: op. cit. p. 197.

⁴⁾ v. Ștefulescu M-rea Tismana: p. 208; v. Arh. Stat. Cond. Tism. I. f. 1740; v. mențiune la C. C. Giurescu: Contribuții p. 11.

⁵⁾ v. Ștefulescu: Doc. Sl. Rom. p. 46; v. Ștef. D. Greceanu: Șirul Voevozelor p. 3-4 v. Arh. St. schit Polovraci pach. I. bis or./sl.

⁶⁾ b. St. D. Grecianu op. cit. 3-5; v. Arh. St. M-rea Tism. pach. 7 netrebnice.

⁷⁾ v. Idem p. 8; v. Arh. St. Episcop. Argeș pach. 16 Doc. 2.

⁸⁾ Filitti: op. cit. p. 197.

⁹⁾ v. St. D. Grecianu op. cit. p. 1/2; Arh. St. M-rea Nucet pach. 20 Doc. 1.

¹⁰⁾ Poate viitorul logofăt și ginere al lui Vlad Călugărul, dar nu credem să fi fost soțui Caplei fosta soție al lui Staico logofătul care era o femeie în vârstă la această dată.

¹¹⁾ v. St. D. Grecianu: op. cit. p. 18/19; v. Arh. St. M-rea Bistrița pach. 23 Doc. II.; v. Arh. St. cond. Brâncov II. p. 557.

Mare în primul său divan din 1497 Ianuarie 9 ¹⁾ de când nu-l mai aflăm în nici un divan următor, pe semne se stinge din viață.

9). Albul stolnic dispăre odată cu voevodul său. În locul lui întâlnim pe Dragomir ²⁾ cunoscutul dregător aflat și sub numele de Izvoranul stolnic.

10). Neagoe postelnic dispăre de asemenea, dar nu pentru totdeauna, căci îl vom întâlni încă în domnia noului Voievod ³⁾.

¹⁾ v. Stefulescu Doc. Sl. Rom. p. 39/40; v. idem M-rea Tismana p. 204; v. Miletici și Agura op. cit. p. 347.

²⁾ La 1497 Ianuarie 8 din Târgoviște îl aflăm Izvoranul stolnic și tot în acelaș an Dragomir stolnic (v. și nota precedentă).

³⁾ La 1501 Decembrie 15 din Târgoviște; v. St. D. Grecianu op. cit. p. 1/2; v. Arh. St. M-rea Nucetul pach. 20 Doc. I trad. Rom. din 1692 original lipsă.

